

GEHUISVEST IN HET LEVENSVERRHAAL

Hoe jongeren de ervaring van dak- en thuisloos worden interpreteren en integreren in hun levensverhaal.

**NAOMI KOK
S1065030**

**BEGELEIDER: DR. MICHAEL SCHERER-RATH
14-07-2022**

*Scriptie ter verkrijgen van de graad "Master of arts" in de theologie
en religiewetenschappen Radboud Universiteit Nijmegen*

Hierbij verklaar en verzeker ik, Naomi Kok, dat deze scriptie zelfstandig door mij is opgesteld, dat geen andere bronnen en hulpmiddelen zijn gebruikt dan die door mij zijn vermeld en dat de passages in het werk waarvan de woordelijke inhoud of betekenis uit andere werken – ook elektronische media – is genomen door bronvermelding als ontlening kenbaar gemaakt worden.

Want, ten eerste heb ik eh...een basis gemaakt voor mezelf. Een basis van mijn leven. (...) ik heb een grond gezet van mijn leven zodat ik het huis kan bouwen op die grond. Want ik had die grond niet. En langzaam ben ik het huis aan het bouwen en dan, ik ga steeds een complete villa maken, complete villa bouwen.

Respondent 7, 20 jaar

Samenvatting

Dit kwalitatief-fenomenologisch onderzoek gaat in op de ervaring van het dak- en thuisloos worden bij jongeren, uitgaande van de narratieve theorie van McAdams. Met behulp van een semigestructureerd interview gebaseerd op het LISA model (Radboud Universiteit, z.d.), is er gekeken of dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is en hoe de jongeren deze levensgebeurtenis interpreteren en integreren in hun levensverhaal. In het onderzoek komt naar voren dat het dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is. Vervolgens is op basis van de integratie modi van Kruizinga et al. (2017) en het ADCL-schema van Scherer-Rath (2013a) gekeken naar het interpretatie- en integratieproces van de jongeren. Het onderzoek bevestigt dat het dak- en thuisloos worden een complex proces is dat als negatief wordt ervaren door de jongeren. Echter zijn de jongeren in staat om er toch een positieve betekenis aan te geven.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave.....	4
Voorwoord	5
Inleiding.....	6
Hoofdstuk 1: Narratieve identiteit.....	8
<i>McAdams – Zelf als levensverhaal.....</i>	<i>9</i>
<i>Hermans – De dialogische zelf.....</i>	<i>10</i>
Hoofdstuk 2: Integratie, interpretatie en ervaringen van contingentie.....	12
<i>Betekenis geven aan levensgebeurtenissen</i>	<i>12</i>
<i>Levensdoelen.....</i>	<i>12</i>
<i>Ervaringen van contingentie</i>	<i>13</i>
<i>Narratieve integratie</i>	<i>14</i>
<i>Narratieve Interpretatie.....</i>	<i>16</i>
Hoofdstuk 3: Dak- en thuisloosheid.....	18
<i>Definitie en cijfers</i>	<i>18</i>
<i>Oorzaken dak- en thuisloosheid.....</i>	<i>19</i>
<i>Wetenschappelijk onderzoek naar ervaring van dak- en thuisloosheid.....</i>	<i>20</i>
Hoofdstuk 4 – Methode.....	23
<i>Datacollectie</i>	<i>23</i>
<i>Respondenten</i>	<i>23</i>
<i>Vragenlijst.....</i>	<i>23</i>
<i>Interview</i>	<i>23</i>
<i>Onderzoeksinstrumenten.....</i>	<i>25</i>
<i>Analyse.....</i>	<i>26</i>
Hoofdstuk 5 - Resultaten	28
Discussie	45
Conclusie	49
Bronnen.....	50
Bijlage 1: Vragenlijst	53
Bijlage 2: Overzicht codes en groepen	54

Voorwoord

Voor dit onderzoek koos ik een doelgroep waar ik op dat moment al een aantal jaren mee werkte, dak- en thuisloze jongeren. Ik had al veel verhalen gehoord over wat ze allemaal hadden meegemaakt en ik had gezien hoe sterk en veerkrachtig ze waren ondanks alles. Maar naarmate ik mij meer ging verdiepen in het onderwerp en de doelgroep vanuit een nieuw perspectief, niet langer als maatschappelijk werker maar als geestelijk verzorger, besepte ik mij dat ik maar weinig aandacht had besteed aan de ervaring van dak- en thuisloos worden zelf. En ik merkte op dat bij ons op de noodopvang in de noodzakelijke regeldrukke om de basis weer op orde te krijgen hier in het algemeen weinig aandacht voor was.

Er was weinig aandacht voor de antwoorden op de vragen: hoe ervaren deze jongeren het dak- en thuisloos worden en zijn en hoe geven ze dit een plek in hun levensverhaal? Ik kreeg door dit onderzoek de kans om de tijd te nemen om echt te luisteren naar hun verhaal, echt de diepte in te duiken. En de verhalen die ik te horen kreeg waren schokkend, verdrietig, grappig, ontroerend en nog zoveel meer. Ik wil de jongeren die hebben meegewerkt van harte bedanken voor hun openheid en kwetsbaarheid. Jullie zijn een voorbeeld voor mij in jullie kracht en doorzettingsvermogen en ik heb veel van jullie mogen leren.

Ik hoop dat naast dat dit onderzoek nieuwe inzichten geeft het ook de rijkdom van deze verhalen en de kracht die daar doorheen straalt mag laten zien aan de lezer.

Inleiding

Dak- en thuisloze jongeren zijn de afgelopen paar jaar veel besproken in het nieuws en in de politiek. Nadat het CBS in 2019 aangaf dat de hoeveelheid dak- en thuisloze jongeren verdrievoudigd was sinds 2009, kwam de politiek in actie. Er werd een actieprogramma opgesteld dat het aantal dak- en thuisloze jongeren drastisch moest terugbrengen (VWS, 2019). Maar dit bleek lastiger dan gedacht. Wel heeft het ervoor gezorgd dat er meer aandacht kwam voor deze doelgroep. Een diverse groep jongeren die moeilijk in beeld te brengen is en vaak al veel achter de rug heeft in het leven. Een groot deel van deze groep zijn 'bankhoppers', jongeren die tijdelijk bij vrienden of familie verblijven. Als ze niet meer in hun netwerk terecht kunnen belanden ze op straat of in de noodopvang. Zodra deze doelgroep in beeld komt bij de hulpverlening is vaak het hoofddoel om de basis op orde te brengen: werk of school, inkomen en een huis. Natuurlijk is er ook aandacht voor het psychische welzijn van de jongeren, maar dit is vaak instrumenteel. Zodra iemand beter in zijn vel zit, kan diegene stappen nemen in het op orde brengen van zijn of haar leven. In dat proces van de basis op orde brengen is er vaak weinig aandacht voor de ervaring van het dak- en thuisloos worden zelf.

Ook binnen het psychologisch en sociologisch wetenschappelijk onderzoek naar dak- en thuisloze jongeren is er met name aandacht voor de risicofactoren en problematiek binnen deze doelgroep, en maar weinig aandacht voor hun eigen verhaal. Een eerder kleinschaliger onderzoek dat is gedaan door de onderzoeker (2021) zorgde voor interessante inzichten in het leven van de jongeren en het proces van dak- en thuisloos worden. De onderzoeker besloot dan ook om het onderzoek uit te breiden en hierin voornamelijk te focussen op de interpretatie en integratie van het proces van dak- en thuisloos worden door de jongeren. Dit kwalitatief-fenomenologisch onderzoek op basis van de narratieve theorie van McAdams streeft ernaar om te achterhalen hoe dak- en thuisloze jongeren zelf tegen de ervaring van het dak- en thuisloos worden aankijken, of het als een ervaring van contingentie kan worden gezien en hoe de jongeren dit betekenis geven. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een semigestructureerd interview gebaseerd op het LISA model van de Radboud Universiteit waarvan de resultaten worden geanalyseerd met behulp van de integratie modi van Kruizinga et al. (2017) en het ADCL-schema van Scherer-Rath (2013a). Op basis van drie kenmerken van een ervaring van contingentie die uit de literatuur komen, onverwachtheid, in conflict met ultieme levensdoelen en existentialiteit, wordt bepaald of dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is voor de jongeren.

Op deze manier wil het onderzoek een begin maken met het gat dichten dat er is als het gaat om kennis over de ervaring van het dak- en thuisloos worden van de jongeren. Tegelijkertijd is het onderzoek bedoeld om meer aandacht te genereren binnen de hulpverlening voor het levensverhaal van de jongeren en het dak- en thuisloos worden als ervaring van contingentie en de rol die de geestelijke verzorging hierin kan spelen.

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om zowel meer inzicht te krijgen in het manier waarop dak- en thuisloze jongeren tussen de 18 t/m 25 jaar de ervaring van dak- en thuisloos worden interpreteren en integreren in hun levensverhaal als het vestigen van aandacht op deze doelgroep en het dak- en thuisloos worden als ervaring van contingentie (Kok, 2021).

Vraagstelling

In hoeverre is het dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie voor jongeren?

- Wat gaat er vooraf aan dak- en thuisloosheid bij jongeren?
- Wat zijn de ultieme levensdoelen van de dak- en thuisloze jongeren?
- Op welke ultieme levensdoelen heeft deze ervaring effect?

- Welke aspecten van deze ervaring zorgen ervoor dat het een ervaring van contingentie is?

Hoe integreren dak- en thuisloze jongeren het dak- en thuisloos worden in hun levensverhaal?

- In welke fase van integratie zitten de jongeren? (Denying, acknowledging, accepting, receiving).
- Wat wordt als een negatieve of positieve ervaring gezien?
- Wat wordt als een actieve of passieve ervaring gezien?
- Wat wordt als een situationele, existentiële of spirituele ervaring gezien?

Wat zijn de verschillen en overeenkomsten met betrekking tot deze integratie en interpretatie tussen de geïnterviewde jongeren en hoe zijn deze te verklaren?

Indeling

In hoofdstuk 1 zal er eerst aandacht worden besteed aan de narratieve theorie waarop dit onderzoek is gebaseerd. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 gekeken naar wat een ervaring van contingentie is en hoe contingente levensgebeurtenissen geïnterpreteerd en geïntegreerd kunnen worden in het levensverhaal. In hoofdstuk 3 gaat het over dak- en thuisloosheid, wat dit betekent en wat er vaak aan vooraf gaat. In hoofdstuk 4 wordt er kort ingegaan op de methodiek van het onderzoek die gebaseerd is op het ADCL schema van Scherer-Rath (2013a) en de integratie modi van Kruizinga et al. (2017). In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het kwalitatieve onderzoek gepresenteerd en bediscussieerd, gevolgd door de conclusie.

Hoofdstuk 1: Narratieve identiteit

In de jaren tachtig van de twintigste eeuw begonnen de eerste narratieve theorieën te ontstaan binnen verschillende wetenschappelijk disciplines. Binnen de filosofie viel de narratieve conceptie van de zelf binnen de fenomenologische traditie. Deze traditie gaat uit van “the understanding of concrete human experiences and how subjects grasp themselves as meaningful intentional agents” (Moran, 2016, pp. 13). De nieuwe traditie ging in tegen de toenmalige dominante manieren om naar het zelf en de persoon te kijken zoals het objectivisme, naturalisme of reductionisme (Moran, 2016, pp. 13). De narratologische visie op de persoonlijke identiteit zegt dat de persoonlijke identiteit wordt gevormd door een levensverhaal te vertellen, een verhaal over zichzelf en over anderen (Vandorpe, 2017, pp. 19). Ricoeur, Schechtman, Taylor en MacIntyre werkten deze narrativiteitstheorie met betrekking tot de persoonlijke identiteit verder uit en kwamen met verschillende versies van de narratieve zelf. Zo ziet MacIntyre het menselijk leven als een verhaal dat andere verhalen doorkruist en Schechtman beweert dat een persoon zijn identiteit creëert door een autobiografisch verhaal te vormen (Vandorpe, 2017, pp. 19).

De narratieve benadering van de zelf botst met de naturalistische psychologische continuïteitstheorie. Deze theorie ziet een persoon als een denkend iets, waarvan de persoonlijke identiteit wordt bepaald door de continuïteit van het psychologische leven (Vandorpe, 2017, pp. 15). Waar de narratieve theorie een fenomenologische theorie is, is de continuïteitstheorie een metafysische en naturalistische theorie. Strawson, een belangrijke criticus van de narratieve theorie die vanuit de laatste theorie kijkt, zegt dat narratief geen betrouwbaar inzicht kan geven in de persoon. Volgens Strawson zijn er ook mensen die hun leven niet vormen door middel van het vertellen van een verhaal maar wel een goed leven leiden (Moran, 2016, pp. 27). Echter focust de narratieve identiteit theorie zich niet op het wel of niet bestaan van de persoonlijke identiteit, maar baseert de theorie zich op het fenomeen en de ervaring van de persoonlijke identiteit. Wat het betekent om een persoon te zijn kan dan ook niet het metafysische antwoord krijgen waar Strawson naar op zoek is (Vandorpe, 2017, pp. 31). Zoals duidelijk wordt is er zowel intern als extern kritiek op de narratieve theorieën binnen de filosofie. Desalniettemin hebben deze theorieën een grote invloed op andere disciplines. De nieuwe aandacht voor narratieve theorie binnen de wetenschap wordt ook wel de *narrative turn* genoemd.

Binnen de psychologie, de discipline waar dit hoofdstuk zich op focust, betekende dit een verschuiving van het cognitieve-gedragparadigma naar een narratieve psychologie waarin zelf-ervaring centraal staat binnen het onderzoek en bij therapie (Vassilieva, 2016, pp. 1). Dan P. McAdams was de eerste die in 1985 vanuit de psychologie met een volledig theoretisch model kwam over de narratieve identiteit. Volgens McAdams was de narratieve identiteit:

(...) the internalized and evolving story of the self that a person constructs to make sense and meaning out of his or her life. The story is a selective reconstruction of the autobiographical past and a narrative anticipation of the imagined future that serves to explain, for the self and others, how the person came to be and where his or her life may be going.

(McAdams, 2011, pp.99)

Met deze definitie maakte hij de narratieve identiteit een centraal, maar niet het enige, onderdeel van persoonlijkheid. Hierop volgend werden de verschillende opvattingen van het begrip uitgebreid en onderzocht vanuit verschillende disciplines en zijn er een groot aantal theorieën en paradigma's ontstaan rondom de narratieve identiteit (McAdams, 2011, pp. 99). Echter is er wel een centraal idee binnen al deze theorieën en paradigma's over de narratieve identiteit, namelijk het toekennen door mensen van betekenis aan het leven, levensgebeurtenissen en het zelf door middel van “zelf definiërende verhalen” (McAdams, 2013, pp.279 & Kok 2021). Binnen de narratieve psychologie

betekent dit dat het verhaal centraal staat binnen het psychologisch functioneren, het is “a nature of psychological functioning” (Vassilieva, 2016, pp. 11).

Binnen deze diversiteit aan theorieën zijn er een aantal pioniers binnen de narratieve psychologie die de verschillende stromingen vertegenwoordigen. McAdams is al even kort genoemd met zijn benadering van de zelf en identiteit als een levensverhaal. Hieronder wordt zijn theoretische model verder uitgewerkt. Ook wordt er gekeken naar het werk van Hubert Hermans die een theorie heeft ontwikkeld over de dialogische zelf (Vassilieva, 2016). Ook zijn theorie zal kort worden behandeld. De nadruk zal echter liggen op de theorie van McAdams aangezien zijn theorie aan de basis ligt van dit onderzoek. Uiteraard zijn er nog meer belangrijke stromingen en pioniers binnen de narratieve psychologie, maar er is voor gekozen om te focussen op de twee meest relevante theorieën voor dit onderzoek.

McAdams – Zelf als levensverhaal

Zoals genoemd was Dan McAdams een van de eerste wetenschappers die met een compleet theoretisch model kwam over de narratieve identiteit. Hierin benadrukte hij dat het levens-narratief of levensverhaal de kern is van iemands persoonlijkheid maar het is niet het enige wat de persoonlijkheid van iemand vormt. Hij onderscheidt drie levels waaruit de persoonlijkheid bestaat: “dispositional traits”, “personal concerns” en “life narrative” (Vassilieva, 2016, pp. 13 & McAdams 2006, pp.23). Het laatste level brengt echter de andere levels bij elkaar en zorgt ervoor dat het ‘zelf’ wordt gevormd. Dit level is ervoor verantwoordelijk dat iemand aan zichzelf en aan anderen uit kan leggen wie iemand is en wat diegene doet (Vassilieva, 2016, pp. 14).

McAdams baseert zijn theorie deels op werk van Erik Erikson die spreekt over verschillende ‘identifications’ die bij het vormen van de identiteit, wat start tijdens de adolescentie, worden geconfigureerd. McAdams integreert dit idee van identiteitsconfiguratie van Erikson in zijn theoretische model over de narratieve identiteit en ziet het als een “dynamische narratieve configuratie”. McAdams gaat ervan uit dat het vormen van de identiteit gebeurt door het vormen van het levensverhaal waarin veel verschillende aspecten van iemands leven en persoonlijkheid worden samengebracht. Dit proces begint inderdaad in de adolescentie, maar stopt niet wanneer iemand volwassen is. Zoals gezegd is het configureren of vormen van een levensverhaal dynamisch, omdat er altijd nieuwe dingen moeten worden toegevoegd aan het verhaal (McAdams, 1985, pp.29). Levensgebeurtenissen, een veranderende sociale en culturele context, nieuwe levensdoelen of in andere woorden, de hele levensloop moet opnieuw en opnieuw een plek krijgen in het levensverhaal (Ganzevoort, 2006). De ontwikkeling van de identiteit stopt volgens McAdams nooit, maar is een “dynamic, evolving life story” dat alle aspecten van iemands leven en identiteit met elkaar verbindt (McAdams, 1985, pp.29).

McAdams heeft zes principes geïdentificeerd met betrekking tot de manier waarop het levensverhaal en de zelf met elkaar verbonden zijn (McAdams, 2008). De principes luiden als volgt:

1. *The self is storied*

Hiermee bedoelt McAdams dat de zelf zowel de verhalen als de verhalenverteller is (McAdams, 2008, pp. 244). De verhalen die de zelf is en vertelt gaan altijd over een “gereconstrueerd verleden” waarin de herinneringen die worden verteld vaak strategisch en selectief zijn. De herinneringen krijgen een bepaalde betekenis en hebben altijd te maken met persoonlijke doelen. Het levens-narratief gaat dan ook over een “ingebeelde toekomst” (McAdams, 2008, pp. 244).

2. *Stories integrate lives*

De kern van wat een verhaal doet is het integreren van aspecten (zoals verleden en toekomst). Een verhaal brengt alle elementen van een persoon en het leven bij elkaar en maakt het één geheel dat de betekenis en het doel van het leven bevestigt (McAdams, 2008, pp.245).

3. *Stories are told in social relationships*

Deze levensverhalen vertellen mensen aan anderen, wat het een sociaal fenomeen maakt. De sociale context (en daarmee de heersende verwachtingen en normen) heeft invloed op hoe het verhaal wordt vormgegeven en verteld (McAdams, 2008, pp.246).

4. *Stories change over time*

De herinneringen die in een verhaal worden verteld zijn vaak onstabiel en niet correct. Tijd, nieuwe ervaringen, veranderende doelen, sociale positie etc. hebben allemaal invloed om de manier waarop iemand herinneringen herinnert en vertelt. Dit alles zorgt ervoor dat het levens-narratief verandert naarmate de tijd verstrijkt.

5. *Stories are cultural texts*

Levensverhalen worden altijd in een culturele context gevormd en verteld, en zullen daarom altijd een reflectie zijn van de cultuur waarin dit gebeurt (McAdams, 2008, pp.246).

6. *Some stories are better than others*

Een levensverhaal heeft altijd een ethisch perspectief waarvan uit wordt bepaald wat en goed en slecht is. Ook worden levensverhalen vanuit dit ethische perspectief geëvalueerd en daarmee als beter (of slechter) dan anderen beoordeeld (McAdams, 2008, pp.247-248).

Deze zes principes laten een compleet beeld zien van de basis van McAdams theoretische model met betrekking tot de narratieve identiteit. Zijn theorie heeft veel invloed op de narratieve psychologie en vormt een basis voor dit onderzoek. Echter was McAdams niet de enige met een theorie die persoonlijkheid en narratief aan elkaar koppelt. Hubert J.M. Hermans heeft de Dialogical Self Theory ontwikkeld. Zijn theorie sluit deels aan bij die van McAdams maar geeft een ander beeld van waar de narratieve identiteit uit bestaat.

Hermans – De dialogische zelf

In de Dialogical Self Theory wordt ervan uitgegaan dat de zelf bestaat uit verschillende “ik-posities”. Deze ik-posities zijn onderdelen van de zelf die van elkaar onderscheidt kunnen worden, en vaak tegenover elkaar staan. De ik-posities vormen een soort samenleving van de geest waarin er dialogische interactie kan plaatsvinden tussen de verschillende ik-posities. Elke ik-positie heeft in meer of mindere mate invloed op de organisatie van de zelf en op andere ik-posities. (Konopka, Hermans & Gonçalves, 2018, pp.9). De ik-posities maken dat iemand op verschillende manieren naar bijvoorbeeld hetzelfde probleem kunnen kijken. Een ik-positie is daarbij geen “kenmerk of ding” maar een

(...) dynamic process of positioning, counter-positioning, and repositioning. It is not an abstract, cognitive act but rather an embodied relational act that takes place within the self and between selves.

(Konopka, Hermans & Gonçalves, 2018, pp.10).

Dit maakt dat de zelf een constante dialoog is tussen verschillende ik-posities die daarmee een voortdurend veranderend narratief vormen.

Bovenstaande theorieën laten maar een deel zien van de verschillende manieren waarop wordt gekeken naar de narratieve identiteit als onderdeel van de persoonlijkheid. Uiteraard is er ook binnen de psychologie kritiek op de narratieve benadering. Het leven en het verhaal dat iemand erover vertelt zijn niet hetzelfde. Sommige critici wijzen erop dat het levensverhaal een fictief verhaal is wat kan afleiden van waar het echt omgaat, een diepere laag (Squire et al., 2014, pp. 111). En uiteraard geldt de kritiek van Strawson met betrekking tot de narratieve psychologie: vormt iedereen wel zijn identiteit door het vertellen van een verhaal? Ook binnen de narratieve psychologie zijn er verschillende meningen over de relatie tussen het narratief en de zelf, de natuur van het narratief en de manier waarop er narratief onderzoek zou moeten worden gedaan (Smith & Sparks, 2006). Waar echter door iedereen vanuit wordt gegaan binnen de narratieve psychologie is dat de mens een

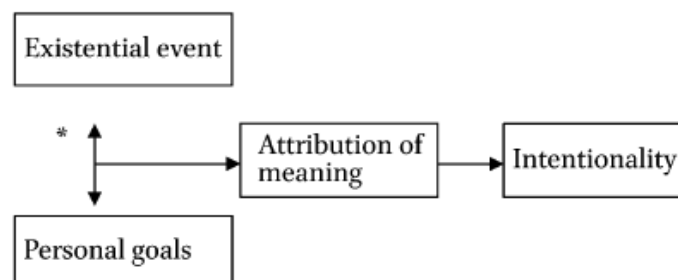
verhalen-vertellend organisme is en dat de “zelf en identiteit actief en interpretatief worden vormgegeven door belichaamde verhalen” (Smith & Sparkes, 2006, pp. 170). Kortom, de narratieve psychologie gaat ervanuit dat een persoon zijn identiteit voor een groot deel vormgeeft door het vertellen van een verhaal dat voortdurend verandert.

Hoofdstuk 2: Integratie, interpretatie en ervaringen van contingentie

Betekenis geven aan levensgebeurtenissen

Het veranderen van het levensverhaal heeft onder anderen te maken met het geven van betekenis aan levensgebeurtenissen. Ganzevoort maakt onderscheid tussen de levensloop en het levensverhaal. Het levensverhaal probeert voortdurend de levensloop een “zin’-vol geheel te maken” terwijl de levensloop op zijn beurt weer het levensverhaal in balans houdt en voorkomt dat deze volledig een illusie wordt (Ganzevoort, 2006, pp. 91). Wanneer een bepaalde levenservaring een existentiële dimensie heeft, raakt dit direct de narratieve identiteit, het raakt direct aan wie iemand is en daarmee het levensverhaal dat iemand verteld (Brand et al., 2013). De meeste levensgebeurtenissen in de levensloop zijn vaak niet gekozen en overkomen iemand. Wel kan iemand, dan wel binnen de kaders van de gebeurtenissen in de levensloop en de culturele en sociale context, voor een deel de levensloop bepalen door een levensverhaal te creëren en betekenis te geven aan levensgebeurtenissen (Ganzevoort, 2006, pp. 101). Deze onverwachte existentiële levensgebeurtenissen zijn ervaringen van contingentie. Hier wordt later in dit hoofdstuk verder op in gegaan.

McAdams noemt in zijn theorie al dat levensdoelen een grote invloed hebben op de manier waarop iemand zijn levensverhaal verteld. Nico Frijda heeft het over de “Law of concerns” als het gaat om emotionele betekenis van een levensgebeurtenis. Hiermee bedoelt hij dat iedere emotie een bepaald ultiem levensdoel in zich verbergt of, zoals hij het beschrijft “a more or less enduring disposition to prefer particular states of the world” (Frijda, 2007, pp. 7). Dit levensdoel geeft de levensgebeurtenis een emotionele betekenis (Frijda, 2007, pp. 7). Brand et al., vatten deze manier van kijken naar betekenisgeven¹ samen in een model, gebaseerd op het motivatie-theoretisch model van Frijda.

Figuur 1: Frijda's verkorte model van Brand et al., 2013, pp. 170.

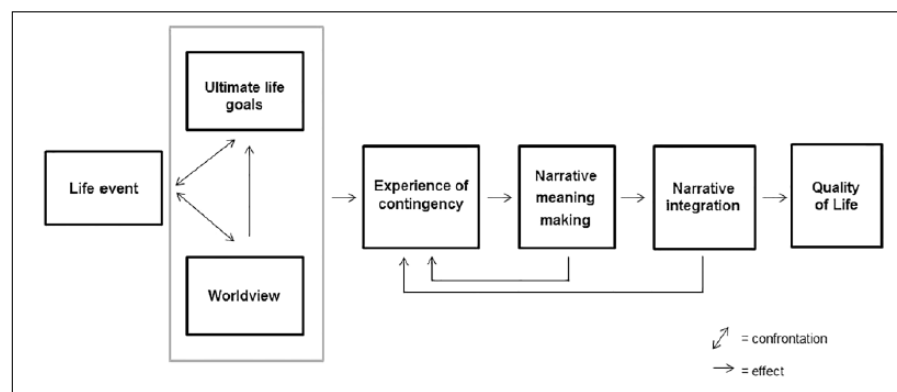
Door existentiële levensgebeurtenissen te confronteren met onze levensdoelen geven we betekenis aan de levensgebeurtenissen omdat het iemand confronteert met de vraag wat een bepaalde gebeurtenis betekent voor de levensdoelen die iemand heeft. Als een levensgebeurtenis een negatieve invloed heeft op de levensdoelen zal de levensgebeurtenis als negatief worden geïnterpreteerd, wanneer de gebeurtenis een positieve invloed heeft op de levensdoelen zal het een positieve betekenis krijgen (Van den Brand et al., 2013, pp. 171).

Levensdoelen

Wanneer het gaat over levensdoelen wordt er door Van den Brand et al. onderscheid gemaakt tussen instrumentele levensdoelen en ultieme levensdoelen, waarbij de instrumentele levensdoelen worden gebruikt om de ultieme levensdoelen te bereiken. Het is dan ook een hiërarchisch systeem waarbij de

¹ In dit onderzoek worden de Nederlandse woorden 'betekenis geven' gebruikt waar 'meaning making' wordt gebruikt in de literatuur. De correcte vertaling naar het Nederlands zou zijn 'betekenis maken'. Aangezien het woord "geven" echter ook een actief woord is waarin degene die betekenis geeft een actie moet uitvoeren leek dit een goede vertaling van het begrip 'meaning making'.

ultieme levensdoelen het belangrijkst zijn en te maken hebben met de diepste overtuigingen en waarden van een persoon (Van den Brand et al., 2013, pp. 172-173). Deze doelen zijn vaak abstract geformuleerd, zijn bij veel mensen hetzelfde en kunnen te maken hebben met waar men naartoe wil werken of iets wat men wil behouden, zoals een goede gezondheid (Hartog et al., 2017, pp. 743 & Park, 2010, pp. 258). Ultieme levensdoelen zijn onvervangbaar omdat ze “ultieme betekenis geven aan ons leven” en zijn dan ook onlosmakelijk verbonden met het wereldbeeld dat iemand heeft (Hartog et al., 2017, pp. 743). Crystel Park noemt dit wereldbeeld “Global Meaning” en bedoelt hiermee “individuals’ general orienting systems, consisting of beliefs, goals and subjective feelings” (Park, 2010, pp. 258). Dit wereldbeeld vormt zich al vroeg in het leven van een individu en is een bril, beïnvloed door de sociale en culturele context, waar doorheen men naar de realiteit kijkt en deze interpreteert. Binnen dit wereldbeeld vormen mensen hun ultieme levensdoelen en geven in interactie met deze doelen betekenis aan levensgebeurtenissen (Hartog et al. 2017, pp. 743 & Kok, 2021). In het onderstaande model van Hartog et al. wordt deze interactie tussen levensgebeurtenis, ultieme levensdoelen en wereldbeeld duidelijk.

Figuur 2: Theoretisch model van Hartog et al., 2017.

De levensgebeurtenissen waarmee de ultieme levensdoelen en het wereldbeeld mee worden geconfronteerd zijn zowel negatief als positief en komen vaak onverwacht. Wanneer een levensgebeurtenis past binnen het wereldbeeld van iemand en niet in conflict is met de ultieme levensdoelen wordt het met weinig moeite opgenomen in het levensverhaal. Echter, onverwachte negatieve levensgebeurtenissen zijn vaak in conflict met de ultieme levensdoelen en het wereldbeeld van iemand (Park, 2010, pp. 258 & Hartog et al. 2017, pp. 742). Vaak roept dit conflict vragen op over het wereldbeeld en daarmee het leven in het algemeen. Het interpreteren en integreren van zo een levensgebeurtenis is opeens een stuk minder makkelijk en vanzelfsprekend. Wanneer dit het geval is kan er worden gesproken van een ervaring van contingentie.

Ervaringen van contingentie

De betekenis van contingentie wordt door veel wetenschappers gebaseerd op de betekenis die Aristotelis hieraan geeft, namelijk: datgene wat niet nodig noch onmogelijk is (Van den Brand et al., 2006, pp.173). Echter ging Aristotelis ervanuit dat contingentie beperkt was tot actie, de wereld zelf was niet contingent. Dit is in de moderne wereld verschoven naar het idee dat we in een contingente wereld leven waarin levensgebeurtenissen ons overkomen en we voortdurend bezig zijn met interpreteren en integreren van wat we tegenkomen (Scherer-Rath et al., 2012, pp.128). Makropoulos ziet contingentie dan ook als iets wat ook anders had kunnen zijn (Makropoulos, 2004, pp. 371 & Kok, 2021). Het besef dat alles ook anders had kunnen zijn en kan zijn in de toekomst is een ervaring van contingentie. Dit besef ontwikkelt zich vaak op het moment dat een contingente levensgebeurtenis niet als vanzelfsprekend in een levensverhaal past maar in conflict is met het wereldbeeld en de levensdoelen waarop het levensverhaal is gebaseerd (Scherer-Rath, 2013b, pp. 132). Een contingente levensgebeurtenis kan een ervaring van contingentie veroorzaken wanneer het een existentiële

gebeurtenis is die onverwacht is en botst met iemands ultieme levensdoelen (Van den Brand et al., 2013; Scherer-Rath, 2013a). Wat met deze ervaring van contingentie wordt bedoeld is “(...) de ervaring van een gebrek aan mogelijkheden de situatie waarmee men wordt geconfronteerd conform de lijnen van het levensverhaal te interpreteren”, er ontstaat een “interpretatiecrisis” (Scherer-Rath, 2013a, pp.185). Zoals duidelijk wordt uit het theoretische model van Hartog et al., betekent dit dat er een proces start van narratieve betekenisgeving (Hartog et al., 2017, pp.741). Er wordt opnieuw gekeken naar hoe de levensgebeurtenis in het levensverhaal past, het moet opnieuw geïnterpreteerd en vervolgens geïntegreerd worden. De verhouding ten opzichte van de levensdoelen moet opnieuw overwogen worden en de tegenstrijdigheid met de ultieme levensdoelen moet worden verkleind (Park 2010, pp. 259 & Kok, 2021).

Narratieve integratie

Het proces van betekenis geven verloopt bij iedereen anders en hoeft zelfs niet altijd te leiden tot betekenis (Park, 2010, pp.285). Betekenis geven, of in andere woorden interpretatie, is essentieel voor het integratieproces. Zonder betekenis kan een contingente levenservaring, en daarmee de ervaring van contingentie, geen plek krijgen in het levensverhaal. Om meer inzicht te krijgen in het proces van integratie en hoe dit kan verschillen per persoon wordt er in dit onderzoek, zoals in eerder onderzoek van de onderzoeker, uit gegaan van de integratie modi die zijn ontwikkeld door Kruizinga et al. in hun onderzoek onder kankerpatiënten (2017) (Kok, 2021). Deze modi zijn gebaseerd op de drie modi die Wuchterl eerder heeft ontwikkeld: “denying, accepting and encounter with the Other” (Kruizinga et al., 2017, pp.446). In hun onderzoek kwamen Kruizinga et al. uiteindelijk tot de conclusie dat er niet drie maar vier modi zijn om om te gaan met een ervaring van contingentie. Deze modi worden hieronder verder uitgewerkt.

1) Ontkennen

Wanneer er na een ervaring van contingentie geen interpretatieproces aanwezig is of dit proces is gestopt is er volgens Kruizinga et al. sprake van ontkenning. Deze modus is dan ook met name te herkennen aan de *afwezigheid* van indicaties dat iemand in een interpretatieproces zit. Er worden geen existentiële vragen gesteld of de existentiële betekenis van de contingente levensgebeurtenis wordt ontkend of komt niet ter sprake. Volgens Kruizinga et al. is er “no real confrontation with one’s own vulnerability or the limits of one’s own abilities” (Kruizinga et al., 2017, pp. 447). Deze modus wordt vaak geassocieerd met een manier van coping (Kruizinga et al., 2017, pp. 447).

2) Erkennen

Kruizinga et al. ziet de modus van erkennen als de modus waarin “contingentie wordt erkent, de ervaring van contingentie ‘serieus wordt genomen’ en het wordt herkend als een gebeurtenis die impact heeft op iemands leven als geheel” (Kruizinga et al., 2017, pp. 447). Het interpretatieproces is gestart, al kan er nog geen definitieve uitleg worden gegeven aan de contingente levensgebeurtenis. Deze modus is vooral te herkennen aan het feit dat iemand vragen gaat stellen over de oorzaak van de levensgebeurtenis. Er is echter nog geen sprake van integratie van de levensgebeurtenis in het levensverhaal. In andere woorden, de tegenstrijdigheid of interpretatiecrisis is nog niet zodanig verminderd dat het interpretatieproces kan stoppen en de ervaring van contingentie is geaccepteerd en geïntegreerd (Kruizinga et al., 2017, pp. 447).

3) Accepteren

Ondanks dat het soms nog een strijd is, wordt de ervaring van contingentie in deze modus geaccepteerd als een onderdeel van het leven. Het is daarmee de eerste stap in het integratieproces dat volgens Kruizinga et al. in deze modus nog wel een leerproces is. Echter is het wel een stap verder in het integratieproces omdat de contingente levenservaring nu niet alleen wordt erkent maar ook wordt geïntegreerd in het levensverhaal. Er wordt bewogen naar een “nieuwe realiteit” waarin de ervaring volledig onderdeel is van het levensverhaal (Kruizinga et al., 2017, pp. 449).

4) Ontvangen

In deze modus is er sprake van volledige integratie van de contingente levensgebeurtenis in het levensverhaal. Er heeft een proces van transformatie plaatsgevonden waarin er nieuwe inzichten zijn vergaard. Deze modus is dan ook te herkennen aan het feit dat mensen vaak spreken over wat ze aan nieuwe inzichten hebben verkregen door de ervaring van contingentie. Ook wordt er vaak gesproken over iets transcendent wat de oorzaak was van of te maken heeft met de contingente levensgebeurtenis. Volgens Kruizinga et al. staan nieuwe mogelijkheden centraal in deze modus en is er ruimte om te handelen, de nieuwe inzichten hierin meenemend (Kruizinga et al., 2017, pp. 449).

Meaning-focused Coping

Dit proces van betekenis geven kan op verschillende manieren worden bekeken. De theoretisch modellen van Hartog et al. (2017) en van Kruizinga et al. (2017) worden gezien als religieuze-filosofische benaderingen (Pieper, 2019, pp. 282). Park bekijkt het proces vanuit de theorieën over coping, specifiek 'meaning-focused coping'. Coping gaat om het aanpassen aan stress op een zodanige manier dat de balans in het leven, het emotionele welzijn, wordt gehandhaafd (Pieper, 2019, pp. 282; Altena et al., 2018). In het geval van Park wordt hiervoor het geven van betekenis gebruikt. Park onderscheidt vier van de meest gebruikte manieren om de verschillende dimensies van betekenis geven te onderscheiden:

- *Automatisch vs. intentionele processen*

Betekenis geven bestaat uit zowel automatische processen als uit bewuste inspanning. Dit laatste wordt vaak gezien als een vorm van coping. Deze vorm van coping onderscheidt zich echter van andere vormen van coping omdat het gaat om het verkleinen van de tegenstrijdigheid en niet direct de distress die dit veroorzaakt (Park, 2010, pp. 259).

- *Assimilatie vs. accommodatie processen*

Om de tegenstrijdigheid tussen de levensgebeurtenis en de ultieme levensdoelen/wereldbeeld te verkleinen moet één van de twee veranderen. Wanneer de betekenis van de levensgebeurtenis wordt veranderd, gaat het om assimilatie. Wanneer de ultieme levensdoelen of het wereldbeeld veranderd is het accommodatie. Deze processen vinden vaak naast elkaar plaats (Park, 2010, pp. 260).

- *Zoeken naar begrijpelijkheid vs. zoeken naar betekenis*

Het zoeken naar begrijpelijkheid is het zoeken naar een manier waarop de onverwachte levensgebeurtenis past binnen het wereldbeeld. Het is een zoektocht naar een manier om de levensgebeurtenis uit te leggen en begrijpelijk te maken. Het zoeken naar betekenis is het zoeken naar het antwoord op de vraag: wat betekent deze levensgebeurtenis voor mijn leven? In het proces van betekenis geven volgen deze twee dimensies elkaar vaak op (Park, 2010, pp.260)?

- *Cognitief vs. emotioneel verwerken*

Als het gaat om betekenis geven onderscheiden sommige wetenschappers verschillende vormen van het verwerken van informatie na een onverwachte levensgebeurtenis. Aan de ene kant is er een meer cognitieve manier om dit te doen, waarbij er meer nadruk ligt op het opnieuw overwegen van ultieme doelen en wereldbeeld. Daartegenover is er het meer emotioneel verwerken van deze informatie door te ervaren en stil te staan bij de emoties die vrijkomen bij zo een gebeurtenis. Deze processen overlappen elkaar en worden beide belangrijk geacht voor het proces van betekenis geven (Park, 2010, pp.260).

Bovengenoemde dimensies zijn de processen die spelen binnen het proces van betekenis geven. Het zijn de manieren waarop iemand betekenis kan geven aan een levensgebeurtenis wanneer er sprake is van een ervaring van contingentie.

Zoals gezegd komen Parks dimensies voort uit de meaning-focused coping theorie. Coping wordt vaak uitgelegd als een manier om gedachten en gedrag in te zetten om zo snel mogelijk uit een stressvolle situatie te komen en te kunnen functioneren zodat men verder kan met leven (Baumeister & Vohs,

2007, pp. 191; Kruizinga et al., 2017, pp. 447). Dit is duidelijk een andere focus dan dat van de filosofische-religieuze benadering waar de focus ligt op het interpreteren en integreren van de ervaring van contingentie in het levensverhaal om daarmee de interpretatiecrisis op te lossen. De bovenstaande uitleg van coping lijkt te impliceren dat een ervaring van contingentie, een interpretatiecrisis, wordt voorkomen om het emotionele welzijn in balans te houden. Echter laat Jos Pieper zien dat er binnen meaning-focused coping ook wordt uitgegaan van 'unexpected major life events' waar een betekenis voor moet worden gevonden om er mee om te kunnen gaan (Pieper, 2019, pp. 294). Bij deze vorm van coping ligt de nadruk op het betekenis geven en niet zozeer op het inzetten van gedachten en gedrag. Zoals gezegd gaat het om het verkleinen van de tegenstrijdigheid, niet om het voorkomen ervan (Park, 2010, pp.259). De vraag is dan ook of coping een goede beschrijving is van dit proces. Het theoretische uitgangspunt is anders, maar het laat veel overeenkomsten zien met de filosofisch-religieuze benadering.

Wat zowel Wuchterl als Pieper daarom aangeven is dat ondanks dat beide benaderingen een andere positie hebben ze elkaar wellicht wel kunnen aanvullen aangezien er ook overeenkomsten zijn (Pieper, 2019, pp.294). Met dit idee in gedachten zouden de dimensies van Park een aanvulling kunnen zijn op de modi van Kruizinga et al. (2017). Aangezien Kruizinga's modi gaan over in hoeverre iemand is in het interpretatie- en integratieproces en de dimensies van Park gaan over de manier waarop het interpretatie- en interpretatieproces kan plaatsvinden, kunnen ze naast elkaar bestaan en elkaar aanvullen. Zo zou het bijvoorbeeld kunnen zijn dat iemand die in de modus van 'Accepteren' zit, de ervaring van contingentie aan het integreren is door accommodatie, het aanpassen van zijn of haar ultieme levensdoelen. Het samenvoegen van de inzichten uit beide benaderingen kan meer duidelijkheid geven over het proces van betekenis-geven wanneer er sprake is van een ervaring van contingentie.

Narratieve Interpretatie

Er is nu behandeld hoe het proces van integratie verloopt, en op wat voor manier dit kan worden gedaan. Maar welke betekenis kan iemand door deze processen heen aan contingente levensgebeurtenissen geven? Scherer-Rath et al. (2012) onderscheiden vier aspecten waarbij het gaat om hoe iemand een contingente levenservaring evalueert en hoe diegene zijn of haar eigen rol in de contingente levensgebeurtenis ziet. Allereerst kan een contingente levensgebeurtenis worden gezien als passief of actief. Dit gaat om de rol die iemand zichzelf toekent met betrekking tot de levensgebeurtenis. Wanneer iemand zijn of haar rol als actief interpreteert betekent dit dat er actief is gestreefd naar het behalen van bepaalde levensdoelen. Een passieve interpretatie betekent dat de levensgebeurtenis iemand is overkomen en dat diegene hier zelf geen actieve rol in heeft gespeeld. Daarnaast kan de contingente levenservaring worden geïnterpreteerd als positief of negatief. Zoals eerder benoemd heeft dit te maken met of de levensgebeurtenis wordt gezien als iets wat bijdraagt aan het behalen van het levensdoel (positief), of juist in conflict is met het behalen van het levensdoel (negatief) (Scherer-Rath et al., 2012, pp. 139 & Kok, 2021).

Vervolgens kunnen er volgen Scherer-Rath drie dimensies worden onderscheiden als het gaat om de interpretatie van contingente levenservaringen: situationeel, existentieel en religieus/spiritueel. Renske Kruizinga legt deze dimensies op de volgende manier uit:

- Situationeel: De gebeurtenis heeft een effect voor de betreffende persoon in de concrete situatie.
- Existentieel: De gebeurtenis overstijgt de situationele betekenis en heeft voor de betreffende persoon een effect op zijn gehele bestaan in tijd en levensruimte.
- Religieus/Spiritueel: De gebeurtenis overstijgt de situationele en existentiële betekenis en heeft voor de betreffende persoon een effect op het wereldbeeld waardoor de existentiële betekenis een transcendente – het immanente overstijgende – vorm krijgt.

(Kruizinga, 2015, pp. 219; Scherer-Rath, 2012)

Wanneer iemand een contingente levenservaring interpreteert als situationeel betekent dit dat de levensgebeurtenis nauwelijks invloed heeft op de ultieme levensdoelen. Dit is bij de existentiële en spirituele dimensie wel het geval, de ervaring van contingentie heeft direct invloed op het leven en daarmee het levensverhaal van iemand. Bovenstaande aspecten en dimensies zijn verwerkt in het LISA-model² dat is gebruikt in dit onderzoek (Scherer-Rath, 2013a; Hartog et al., 2017; Kok, 2021).

Zeker negatieve contingente levensgebeurtenis kunnen veel invloed hebben op de identiteit. Het geven van betekenis aan deze ervaring is dan ook van belang. Wanneer dit lukt kan de levensgebeurtenis een onderdeel worden van het levensverhaal (Scherer-Rath, 2013b). Dit betekent echter niet dat de ervaring van contingentie geen onderbreking was van het levensverhaal en de tegenstrijdigheid helemaal is verdwenen of dat het alleen nog maar een positieve betekenis heeft. Het betekent echter wel dat iemand tot op zekere hoogte een idee heeft gevormd over hoe de contingente levensgebeurtenis betekenis heeft voor het leven. Pas wanneer de ervaring van contingentie, het gevoel van tegenstrijdigheid of (interpretatie)crisis, voor een groot deel is verminderd zal het proces van narratief betekenis geven stoppen (Hartog et al., 2017, pp.747). Dit proces van betekenis geven, zeker bij negatieve contingente levenservaringen, is van belang omdat het een directe impact kan hebben op de identiteit van een persoon (Scherer-Rath, 2013a, pp. 287). Volgens Scherer-Rath zijn levensverhalen een goede manier om om te gaan met contingente levenservaringen omdat het de mogelijkheid geeft aan de levensgebeurtenis om te bestaan zonder het aan betekenis af te laten doen of te negeren (Scherer-Rath, 2013b, pp. 136). Wanneer iemand een contingente levenservaring goed kan integreren in het levensverhaal heeft dit een positief effect op kwaliteit van leven en welzijn (Hartog et al. 2017 & McAdams, 2006, pp. 210; Kok 2021). In dit onderzoek wordt er dan ook vanuit de filosofische-religieuze benadering gekeken naar het proces van betekenis geven op het moment dat de interpretatiecrisis er is en het proces van betekenisgeven (of ontkenning) in werking wordt gezet (Kok, 2021).

² Zie hoofdstuk 4 'Methode'.

Hoofdstuk 3: Dak- en thuisloosheid

Definitie en cijfers

Voordat erin kan worden gegaan op onderzoek rondom de ervaring van dak- en thuisloos worden, is het belangrijk om het begrip 'dak- en thuisloos' te verduidelijken. Het CBS definieert daklozen als volgt:

(...) mensen die slapen in de open lucht, in overdekte openbare ruimten, zoals portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto, of binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang en (eendaagse) noodopvang, of op niet-structurele basis bij vrienden, kennissen of familie, zonder vaste verblijfplaats.

(CBS, 2019)

In deze definitie worden zowel de thuislozen als daklozen genoemd. Thuislozen zijn de mensen die tussen verschillende adressen en noodopvangen heen en weer zwerven. Daklozen zijn de mensen die letterlijk geen dak boven hun hoofd hebben en op straat slapen. Bij de jongeren wisselen deze twee elkaar af, maar het grootste deel van de tijd zijn ze thuisloos. De Europese Commissie van Employment, Social Affairs & Inclusion voegt hier nog aan toe dat dakloosheid ook het verblijf in onveilige en slechte kwaliteit huisvesting kan betekenen (EU, 2014, pp. 8). In andere woorden, dakloosheid kan worden verdeeld in vier categorieën: dakloos, thuisloos, onveilige huisvesting en ontoereikende huisvesting. De Europese Unie legt dit uit volgens ETHOS, European Typology on Homelessness and Housing Exclusion.

Conceptual category	Operational category
Roofless	People living rough People staying in a night shelter
Houseless	People in accommodation for the homeless People in women's shelter People in accommodation for immigrants People due to be released from institutions People receiving support (due to homelessness)
Insecure	People living in insecure accommodation People living under the threat of eviction People living under the threat of violence
Inadequate	People living in temporary/ non-standard structures People living in unfit housing People living in extreme overcrowding

Figuur 3 – ETHOS van EU, 2014

In dit onderzoek wordt er specifiek gekeken naar dak- en thuisloze jongeren, ook wel zwerfjongeren genoemd. De meeste jongeren vallen onder de eerste en tweede categorie van de ETHOS, dit is ook terug te zien in de definitie die de Nederlandse overheid gebruikt voor dak- en thuisloze jongeren: "Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen" (Ministerie van VWS, 2011, pp. 8). In deze definitie wordt er onderscheid gemaakt tussen feitelijke of residentiele dakloosheid. Met het eerste wordt dak- en thuisloosheid zoals in de definitie van het CBS bedoelt. Bij het tweede, residentiele dakloosheid, gaat het om jongeren tot 23 jaar "die als bewoner zijn ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang of jeugdhulpverlening" (Ministerie van VWS, 2011, pp. 11). In dit onderzoek wordt er met name gekeken naar de jongeren die binnen de definitie van het CBS passen, of die voorheen binnen die groep vielen. Er is voor gekozen om deze groep dak- en thuisloze jongeren te noemen in dit onderzoek omdat dit beide aspecten van de definitie van het CBS en de eerste twee categorieën van de ETHOS behelst (Kok, 2021).

In 2019 concludeerde het CBS dat het aantal dakloze jongeren in Nederland verdrievoudigd was, wat het aantal op 12,6 duizend dak- en thuisloze jongeren tussen de 18 en 30 jaar bracht (CBS, 2019). Dit zorgde ervoor dat er datzelfde jaar een actieprogramma werd gestart vanuit de overheid om het aantal dak- en thuisloze jongeren terug te brengen. Dat had op zijn beurt weer tot gevolg dat het aantal dak- en thuislozen in Nederland beter werd gemonitord. Uit de meest recente *Rapportage - Monitor dak- en thuisloosheid* blijkt dat, wanneer er wordt gekeken naar de geregistreerde dak- en thuislozen in 43 centrumgemeenten, 25% van de 22.533 dak- en thuislozen binnen de leeftijdscategorie van 18 tot 26 jaar valt. Dit is de groep waarbinnen de respondenten van dit onderzoek vallen. Van deze groep is 58% man en 40% vrouw. Het grootste deel van deze jongeren komt uit de G4 (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag of Utrecht) (KPMG, 2021, pp. 3).

Oorzaken dak- en thuisloosheid

De oorzaken van dak- en thuisloosheid bij jongeren lopen ver uiteen. Zoals naar voren komt in de definitie van het VWS hebben veel dak- en thuisloze jongeren vaak meervoudige problematiek. Het dak- en thuisloos worden is niet een gebeurtenis die zomaar plaatsvindt. Vaak vindt er voordat een jongere feitelijk dak- en thuisloos wordt een proces plaats die per jongere anders verloopt (Visser et al., 2019, pp. 4). Wel zijn er volgens Movisie verschillende patronen te herkennen met name in de problematiek die uiteindelijk leidt tot dak- en thuisloosheid. Hierbij maken ze onderscheid tussen drie levels van problematiek: milde problematiek, ernstige problematiek en zeer ernstige problematiek. In de onderstaande figuur worden deze levels verder uitgewerkt.

Problematiek van dak- en thuisloze jongeren

Op basis van de ernst en aard van de problematiek zijn drie categorieën van dak- en thuisloze jongeren te onderscheiden:

1. **Milde problematiek:** problematiek binnen één domein, goede basis, hoge aansluiting bij de leefgebieden wonen, werken, relaties en identiteit. Weinig traumatische ervaringen, laag middelengebruik, kansrijk binnen de hulpverlening;
2. **Ernstige problematiek:** problematische thuissituatie, politie- en justitiecontacten, problematisch softdruggebruik, LVB (lichte verstandelijke beperking), veel hulpverlening gehad;
3. **Zeer ernstige problematiek:** problematische thuissituatie, psychiatrische problematiek, drugsverslaving, zeer ernstige gedragsproblematiek, veel traumatische ervaringen, moeilijk te begeleiden.

Figuur 4 – Problematiek van dak- en thuisloze jongeren (Movisie & SZN, 2020, pp. 3)

In eerder onderzoek heeft de onderzoeker een lijst samengesteld gebaseerd op literatuuronderzoek naar de risicofactoren en problematiek die voorkomen bij dak- en thuisloze jongeren (Kok, 2021). Hierbij is het onderzoek van Van Bergen et al. (2010) gecombineerd met het onderzoek van Movisie (2020) en Snoek et al. (2008). Van Bergen et al. (2010) heeft gekeken naar verschillende risicofactoren die het meest terugkomen in literatuurstudies naar risicofactoren bij dak- en thuisloze jongeren in Nederland. De risicogebieden die worden gebruikt in de onderstaande lijst komen voornamelijk voort uit deze studie. Daarnaast is de lijst aangevuld met resultaten uit het onderzoek van Movisie en SZN (2020) en de cliëntprofielen die Snoek et al. (2008) hebben opgesteld. De risicofactoren die hier worden genoemd zorgen nooit op zichzelf staand ervoor dat een jongere dak- en thuisloos wordt. Vaak is het combinatie van factoren die hier uiteindelijk toe leiden.

Opvoeding en familie

- Verstoorde hechtingsrelaties,
- intense familieconflicten,
- mishandeling en misbruik,
- verlies van vertrouwen in één of beide ouders,
- het opgroeien in pleeggezin,
- geschiedenis van staatsinterventie of uithuisplaatsing,
- uithuwelijking,
- afwezigheid vader,
- jonge moeder,
- verslavingsproblematiek ouders,
- laag opleidingsniveau ouders,
- oudste in groot gezin,
- regelmatige veranderingen van woonadres,
- scheiding en verandering in gezinssamenstelling (met name stiefouder bij oudere jongeren en jongens),
- ouders met beperkt inkomen.

School en vrienden:

- Gepest worden,
- spijbelen,
- slechte schoolprestatie,
- vroegtijdig schoolverlaten,
- negatieve invloed vrienden.

Life events

- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis,
- posttraumatische stressstoornis (PTTS),
- gedragsproblemen,
- depressie,
- psychosen,
- drugsgebruik,
- zwangerschap,
- zelf weggelopen,
- laag intellectueel functioneren,
- problemen rondom seksualiteit,
- LHBTI,
- migratieachtergrond.

Visser et al. (2019) onderscheiden een aantal categorieën met betrekking tot factoren die leiden tot dak- en thuisloosheid. De risicofactoren die hierboven worden genoemd zijn veelal relationele en individuele risicofactoren. Volgens Visser et al. zijn er ook nog structurele factoren die buiten de invloed liggen van de jongeren die bijdragen aan het proces van dak- en thuisloos worden. Dit zijn bijvoorbeeld de arbeidsmarkt, inkomen en de woningmarkt (Visser et al., 2019, pp. 4). Een andere categorie die Visser et al. benoemen is de “invloed van systemen en organisaties” (2019, pp. 4). Hiermee bedoelen ze bijvoorbeeld niet helpend overheidsbeleid, zoals de kostendelersnorm waarbij mensen worden gekort op hun uitkering wanneer jongeren, die bij hen in huis wonen, 21 jaar worden. Dit stuk beleid heeft waarschijnlijk bijgedragen aan het toenemen van het aantal dak- en thuisloze jongeren (Visser et al., 2019, pp. 4). Kortom, dak- en thuisloos worden is een complex proces waarbij veel factoren een rol spelen. Dit onderzoek wil dit proces vanuit het perspectief van de dak- en thuisloze jongeren bekijken.

Wetenschappelijk onderzoek naar ervaring van dak- en thuisloosheid

Desondanks dat er veel onderzoek is gedaan naar dak- en thuisloosheid en degenen die dit meemaken, is er nog weinig onderzoek geweest, met name in Nederland, naar het levensverhaal van dak- en thuislozen en de ervaring van het dak- en thuisloos worden. In andere woorden, er is weinig aandacht voor het dak- en thuisloos worden en zijn vanuit het perspectief van de dak- en thuislozen. Van Regenmortel et al. concluderen dit ook in hun boek “Zonder (T)huis” (2006). In hun onderzoek besteden ze aandacht aan het levensverhaal van volwassen langdurig dak- en thuislozen in Vlaanderen. Allereerst merken ze op dat er sprake is van een grote heterogeniteit, ieder verhaal is uniek (Van Regenmortel et al., 2006, pp.79). Binnen deze heterogeniteit onderscheiden de schrijvers drie soorten manieren waarop de dak- en thuislozen hun levensverhaal vertelden:

- *Met een duidelijk breekpunt;*
- *Zonder één duidelijk breekpunt, maar een opeenstapeling van ‘breekpunten’;*
- *Aspecifieke verhalen.*

(Van Regenmortel et al., 2006, pp. 83).

De laatste groep valt buiten de twee andere groepen door zeer specifieke problematiek die atypisch lijkt ze zijn in vergelijking met de rest van de respondenten. De mensen met verhalen die binnen de eerste groep vallen waren de mensen die heel duidelijk een moment konden aanwijzen waarop de neerwaartse spiraal begon richting het dak- en thuisloos worden. Er is sprake van een duidelijk breukmoment. Bij veel mensen is dit het overlijden van een dierbare, maar het kan ook een andere vorm van verlies zijn zoals een echtscheiding of ontslag. Dit breukmoment zet een proces in werking dat uiteindelijk leidt tot dak- en thuisloosheid. Volgens Van Regenmortel et al. zijn er een aantal aspecten van dat proces cruciaal, deze komen in elk verhaal terug namelijk: baan verliezen, onvoldoende financiën hebben, huis verliezen en verslaafd raken (Van Regenmortel et al., 2006, pp. 83).

Bij de tweede groep is er niet één duidelijk moment waarop de neerwaartse spiraal begon. Er zijn vaak meerdere breukpunten, of een langs slepend conflict, wat uiteindelijk culmineert in het dak- en thuisloos worden. Van Regenmortel et al. hebben bevonden dat deze verhalen vaak erg chaotisch zijn en dat de verteller vaak ook niet goed weet waar het precies is misgegaan. De opeenvolging van negatieve levensgebeurtenissen zorgt voor wanorde, ook in het levensverhaal van de dak- en thuislozen. Van Regenmortel et al. identificeren dan ook geen breukmomenten, maar risicofactoren die in ieder van deze verhalen aanwezig zijn (Van Regenmortel et al., 2006, pp. 89-90). Veel van deze risicofactoren komen overeen met de risicofactoren die in de bovenstaande lijst worden genoemd (Van Regenmortel et al., 2006, pp. 90). Het onderzoek van Van Regenmortel et al. kijkt voornamelijk naar de wat de verschillende gebeurtenissen zijn in de verhalen van de dak- en thuislozen en hoe hier door hen mee wordt omgegaan (coping). Er wordt echter geen aandacht besteed aan de betekenis die de dak- en thuislozen geven aan de ervaring van het dak- en thuisloos worden of de gebeurtenissen die daaraan voorafgingen.

Een studie die hier wel aandacht aan besteedt is het onderzoek van Toolis en Hammack in de Verenigde Staten onder dak- en thuisloze jongeren. Zij kijken naar de verhalen van deze jongeren om te zien hoe ze betekenis geven aan hun ervaringen, en hoe ze omgaan met de stigma's die er leven rondom dak- en thuisloosheid (Toolis & Hammack, 2015, pp. 50). In dit onderzoek komt naar voren dat de jongeren verhalen van 'verlossing' vertellen, waarin ze narratief gebruiken om "controle te krijgen over de betekenis van hun verhalen en identiteit" (Toolis & Hammack, 2015, pp. 61). Alle verhalen hadden strijd en verlies in zich, maar de jongeren zijn in staat om negatieve ervaringen om te buigen tot iets positiefs wat hen uiteindelijk heeft gebracht waar en wie ze nu zijn (Toolis & Hammack, 2015, pp. 60). In deze verhalen waren de negatieve ervaringen juist de ervaringen die lieten zien hoe de jongeren in staat waren om te overleven en volwassen te worden, ondanks de moeilijkheden die ze waren tegengekomen (Toolis & Hammack, 2015, pp. 61). Daarnaast laten de verhalen volgens Toolis en Hammack het belang van 'agency' zien, zelf kunnen bepalen welk verhaal je vertelt.

Het belang van 'agency' wordt in meer onderzoeken genoemd, evenals het hebben van veerkracht. Ook wordt er meer aandacht besteed aan de krachten van dak- en thuisloze jongeren in wetenschappelijk onderzoek.³ Ondanks dat dit een positieve beweging is, die verder kijkt dan alleen risicofactoren en problematiek, focust het merendeel van deze onderzoeken op coping vaardigheden

³ Zie bijvoorbeeld:

- Altena, A. M., Beijersbergen, M. D., Vermunt, J. K., & Wolf, J. R. (2018). Subgroups of Dutch homeless young adults based on risk- and protective factors for quality of life: Results of a latent class analysis. *Health & Social Care in the Community*, 26(4), e587–e597. <https://doi.org/10.1111/hsc.12578>
- Altena, A. M., Boersma, S. N., Beijersbergen, M. D., & Wolf, J. R. (2018). Cognitive coping in relation to self-determination and quality of life in homeless young adults. *Children and Youth Services Review*, 94, 650–658. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.09.007>
- Bender, K., Thompson, S. J., McManus, H., Lantry, J., & Flynn, P. M. (2007). Capacity for Survival: Exploring Strengths of Homeless Street Youth. *Child and Youth Care Forum*, 36(1), 25–42. <https://doi.org/10.1007/s10566-006-9029-4>
- Nott, B. D., & Vuchinich, S. (2016). Homeless Adolescents' Perceptions of Positive Development: A Comparative Study. *Child & Youth Care Forum*, 45(6), 865–886. <https://doi.org/10.1007/s10566-016-9361-2>

en andere kenmerken van dak- en thuisloze jongeren. Dit is niet de manier waarop dit onderzoek naar de ervaring van dak- en thuisloos worden bij jongeren wil kijken. Echter geven sommige onderzoeken wel inzicht in het verhaal dat dak – en thuisloze jongeren over zichzelf of over het dak- en thuisloos worden vertellen. Zo laat het onderzoek van Bender et al. (2007) zien wat dak- en thuisloze jongeren als hun krachten zien die ervoor hebben gezorgd dat ze hun situatie volhouden en kunnen verbeteren. Een van de krachten die uit de verhalen van de jongeren voortkwam was 'Street smarts', vaardigheden die helpen bij het leven op straat. De meest belangrijke vaardigheid is het kunnen onderscheiden wie wel en wie niet te vertrouwen is. (Bender et al., 2007, pp.30). Andere krachten zijn motivatie om hun leven beter te maken, een positieve houding en het geloof in een hogere macht. Deze krachten helpen de dak- en thuisloze jongeren om in hun situatie te kunnen navigeren (Bender et al., 2007). De krachten geven een klein inkijkje in de manier waarop dak -en thuisloze jongeren kijken naar hun situatie. Zo wordt duidelijk wat voor rol ze een hogere macht geven in hun levensverhaal, namelijk een rol van troost en kracht. Iets wat hen helpt bij hun leven op straat. Ook komt er in dit onderzoek, net zoals bij Toolis & Hammack (2015), naar voren dat de jongeren het leven op straat van een positieve kant benaderen in hun verhalen, in plaats van veel aandacht te besteden aan de moeilijke kanten. Dit impliceert dat de jongeren erin zijn geslaagd om hun leven op straat (ook) een positieve betekenis hebben kunnen geven in hun verhaal.

Bovenstaande onderzoeken zijn een voorbeeld van hoe een narratieve benadering kan worden gebruikt in het onderzoek naar dak- en thuislozen en de ervaring van dak- en thuisloos worden. Er lijkt echter een hiaat te zijn in het onderzoek naar dak- en thuisloosheid. Er is weinig tot geen onderzoek gedaan naar dak- en thuisloos worden als ervaring van contingentie of hoe dit door dak- en thuisloze jongeren een plek in het levensverhaal krijgt. Wel komt sterk uit de onderzoeken naar voren dat dak- en thuisloos worden een complex proces is waarbij verschillende factoren bij elkaar komen. Dit leidt tot een grote heterogeniteit in de verhalen die dak- en thuislozen over hun leven vertellen. Ook komt naar voren dat de dak- en thuisloze jongeren hun ervaring lijken om te buigen tot iets positiefs in de verhalen die ze vertellen. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek behandeld en zullen bovenstaande bevindingen naast de resultaten worden gelegd.

Hoofdstuk 4 – Methode

Dit empirisch kwalitatief-fenomenologische onderzoek bestaat uit twee onderdelen. Allereerst is het doel om vast te stellen of dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is. Daarnaast wil dit onderzoek inzicht krijgen in het interpretatie- en integratieproces van de jongeren met betrekking tot het dak- en thuisloos worden. De hieronder beschreven methodische benaderingen zijn voor een groot deel gebaseerd op de aanwijzingen en definities in Lawrence Neumans boek *Social Research Methods* (2014) en *Richtlijnen voor kwaliteitsborging in gezondheids(zorg)onderzoek* van het AmCOGG⁴.

Datacollectie

De data die in dit empirische onderzoek wordt gebruikt om deze doelen te bereiken is verzameld door middel van een korte vragenlijst en een semigestructureerd interview (zie bijlage 1) waarin de respondenten naar aanleiding van het tekenen van een levenslijn spraken over belangrijke levensgebeurtenissen, waaronder het dak- en thuisloos worden.

Respondenten

De respondenten die meededen aan dit onderzoek kwamen waren allemaal (oud)-bewoners van de noodopvang waar de onderzoeker op dat moment werkte en de groep respondenten was dan ook een convenience sample (Neuman, 2014, pp. 248). De groep van acht respondenten die voor dit onderzoek is geïnterviewd bestaat uit zeven vrouwen en één man van tussen de 18 en 25 jaar. Zeven van de acht respondenten verbleef ten tijde van het interview op de noodopvang van het Leger des Heils in de regio Den Haag. Deze groep wordt gedefinieerd als dak- en thuisloos omdat er voor de noodopvang vaak ook sprake was van korte periodes van dakloosheid. Eén van de respondenten had ten tijde van het interview een eigen woning, maar was voormalig dak- en thuisloos. Twee van de respondenten identificeerde zich als islamitisch, drie respondenten als christen en drie respondenten gaven aan geen religieuze affiliatie te hebben, maar wel in iets te geloven.

Het grootste deel van de respondenten, met uitzondering van de mannelijke respondent, waren al bekend bij de onderzoeker doordat de onderzoeker ten tijde van de interviews werkzaam was bij het Leger des Heils op de noodopvang. Dit heeft mogelijk de resultaten vanuit de interviews in meer of mindere mate beïnvloed. In sommige gevallen had de onderzoeker voorkennis en zorgde dit voor een onvolledig beeld van het verhaal omdat de onderzoeker hier al delen van wist waardoor de respondent alleen kort verweest naar bepaalde gebeurtenissen. Tegelijkertijd was er al een zekere vertrouwensband tussen de onderzoeker en de respondenten, waardoor er wellicht meer werd verteld door de respondenten dan bij een onbekende onderzoeker.

Vragenlijst

Vooraf aan het interview is de onderzoeker kort een vragenlijst afgegaan met de respondenten. De vragenlijst bestond uit vragen over de religieuze achtergrond van de respondent zodat de onderzoeker dit kon meenemen in het interview (zie bijlage 1).

Interview

Vooraf aan het interview is er aan de respondent verteld dat alle data anoniem wordt verwerkt. Ook is gezegd dat de respondent het interview mag stoppen als de respondent dat wil en dat de respondent geen vragen hoeft te beantwoorden als de respondent dat niet wil. Verder hebben alle respondenten een toestemmingsverklaring getekend vooraf aan het interview. Daarnaast werd er toestemming gevraagd om het interview op te nemen.

⁴ Amsterdams Centrum voor Onderzoek naar Gezondheid en Gezondheidszorg

Voor het semigestructureerde interview is een topiclijst gebruikt, aangevuld met een korte vragenlijst en het tekenen van een levenslijn (AMC, 2002, pp. 13). Het interview begon met een korte vragenlijst waarin werd gevraagd naar de religieuze affiliatie van de respondent. Vervolgens begon het interview met het tekenen van een levenslijn waarop de respondent ongeveer tien gebeurtenissen uit zijn of haar leven in chronologische volgorde opschreef. Dit mochten hoogte- of dieptepunten zijn. Vervolgens koos de respondent drie of vier gebeurtenissen die voor de respondent het belangrijkste waren. Daarna richtte het interview zich op deze belangrijkste gebeurtenissen. Mocht het dak- en thuisloos worden niet genoemd worden door de respondent, dan vroeg de onderzoeker hier nog apart naar.

Aangezien literatuuronderzoek laat zien dat dak- en thuisloos worden vaak een complex proces is dat bestaat uit verschillende levensgebeurtenissen en factoren, is er bewust voor gekozen om een semigestructureerd “conversational” interview met behulp van een topiclijst te doen. Tijdens het interview kregen de respondenten veel ruimte om hun levensverhaal te vertellen op de volgorde die zij wilden, met de nadruk op de levensgebeurtenissen die zij het belangrijkste vonden (Neuman, 2014, pp. 349). Volgens Neuman is het voor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek belangrijk dat de gestelde vragen snel worden begrepen door de respondenten en dat de antwoorden die eruit voortkomen nuttig en van betekenis zijn voor het onderzoek (Neuman, 2014, pp. 322). De manier van converserend interviewen gaf de onderzoeker de vrijheid om de vragen van de topiclijst aan te passen aan de specifieke respondenten, zodat ze goed begrepen wat de vraag was. Tegelijkertijd zorgde deze vorm van interviewen voor genoeg ruimte voor de respondenten. Op deze manier probeerde de onderzoeker sturing zoveel mogelijk te voorkomen en de eventuele complexiteit niet te versimpelen. Het tekenen van de levenslijn en de onderstaande structuur van het interview was met name bedoeld ter ondersteuning voor de respondenten bij het vertellen van hun levensverhaal.

Het semigestructureerde interview gebruikt de volgende topic list gebaseerd op het LISA gespreksmodel (AMC, 2002; Radboud Universiteit, z.d.):

- Levenslijn
 - Hoogtepunten
 - Dieptepunten
- Belangrijkste levensgebeurtenissen
 - Betekenis
 - Onverwachtheid
 - Emoties
 - Verantwoordelijkheid
- Dak- en thuisloos worden
 - Betekenis
 - Onverwachtheid
 - Emoties
 - Verantwoordelijkheid
- Toekomst en doelen
 - Plannen en verlangens
 - Emoties
 - Instrumentele en ultieme doelen

(Kok, 2021, pp.12)

Gedurende het interview werd er niet meteen gevraagd naar de ervaring van het dak- en thuisloos worden. De onderzoeker wilde de respondenten zoveel mogelijk vrijheid geven om zelf de levensgebeurtenissen uit te kiezen die voor hen het belangrijkste waren. Wanneer een respondent de

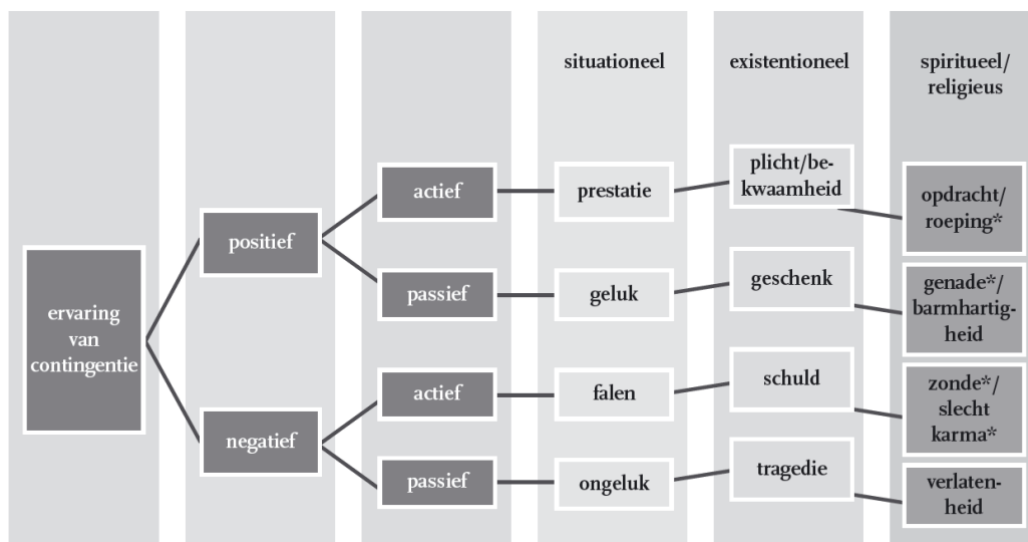
ervaring helemaal niet benoemde of niet omcirkelde, vroeg de onderzoeker aan het einde van het interview hier nog wel naar.

Onderzoeksinstrumenten

De onderstaande beschreven instrumenten gaan uit van de narratieve theorie van McAdams (1985, 2006, 2008, 2011) en geven de mogelijkheid om op een gestructureerde manier de levensverhalen van de respondenten te analyseren. Dit maakt ze uitermate geschikt voor het doel van dit onderzoek, namelijk meer inzicht krijgen in het interpretatie en integratieproces van jongeren met betrekking tot de gebeurtenis van het dak- en thuisloos worden.

ADCL-schema

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van het ADCL-schema (zie figuur 2) van Scherer-Rath (2013a). Met dit schema kunnen de aspecten en dimensies van contingente levenservaringen worden geduid. Het schema wordt dan ook gebruikt bij het analyseren van de interpretatie van de ervaring van dak- en thuisloos worden in het levensverhaal van de respondenten (Scherer-Rath, 2013a & Kok, 2021).

Figuur 5: Aspecten en dimensies van ervaringen van contingentie. (Scherer-Rath, 2013a, pp. 186)

LISA model

De LISA app, Life InSight Applicatie is samen met een gespreksmodel ontwikkeld door het Academische Medisch Centrum en de faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit ter ondersteuning van kankerpatiënten (Handleiding LISA project, z.d., pp. 5). Zowel de app als het gespreksmodel zijn bedoeld om een semigestructureerd interview vorm te geven over ervaringen van contingentie en ultieme levensdoelen (Kruizinga, 2015). In dit onderzoek is niet de app, maar wel het gespreksmodel gebruikt voor de interviews. De vragenlijst is wel aangepast aan de doelgroep door op sommige momenten makkelijkere bewoordingen te gebruiken (zie bijlage 1). Ook is er specifiek gevraagd naar het dak- en thuisloos worden als levensgebeurtenis, ook als deze niet op de levenslijn stond (Kok, 2021).

Integratie modi

De integratie modi van Kruizinga et al. (2017) zijn gebruikt om te analyseren waar in het integratieproces de jongeren zitten en hoe dit samenhangt met de interpretatie van het dak- en thuisloos worden.

Analyse

Dit onderzoek is een narratieve analyse van de verhalen die de respondenten vertellen waarbij bovenstaande instrumenten zijn gebruikt (Neuman, 2014, pp. 494). De interviews zijn thematisch geanalyseerd, zowel inductief als deductief. Deductief in de grote lijnen waarbij er werd uitgegaan van de bovenstaande structuur. En deels inductief, uitgaande van de thema's die de respondenten zelf naar voren brachten (waaronder bijvoorbeeld de verschillende aspecten van dak- en thuisloos worden) (AMC, 2002, pp.17). Enerzijds wilde het onderzoek duidelijk krijgen welke concrete levensgebeurtenissen, levenslessen en betekenissen er worden genoemd door de respondenten, anderzijds wordt er in het onderzoek gekeken naar onderliggende betekenis om een beeld te krijgen van de interpretatie en integratie van de levensgebeurtenissen. Het eerste onderdeel wordt geanalyseerd op basis van het LISA-model waarbij de respondenten de belangrijkste levensgebeurtenissen op een levenslijn neerzetten. Het tweede onderdeel is gebaseerd op het ADCL-schema van Scherer-Rath (2013a). Dit schema gaat ervanuit dat de gebeurtenis als passief of actief kan worden gezien, negatief of positief en dat deze interpretaties op drie verschillende dimensies "van het menselijke denk- en handelingsbereik" betrekking kunnen hebben (Kruizinga, 2015, pp. 218).

De interviews zijn gecodeerd met behulp van het programma Atlas ti. Het coderen vond in twee fasen plaats. In eerste de eerste fase heeft de onderzoeker open gecodeerd en in de twee fase heeft de onderzoeker axiaal gecodeerd (Neuman, 2014, pp. 481-483). In fase één is ernaar gestreefd om zoveel mogelijk het taalgebruik van de respondenten te gebruiken. Wel is er in fase één rekening gehouden met de hierboven genoemde structuur. Wanneer een uitspraak betrekking had op een specifieke levensgebeurtenis werd de code van die gebeurtenis aan de uitspraak gekoppeld, naast de codes die direct voortkwamen uit de uitspraak.

De axiale codes zijn gebaseerd op de hierboven aangegeven structuur van het interview. De verschillende open codes zijn ondergebracht in een Excel sheet en per levensgebeurtenis ingedeeld onder zeven verschillende axiale codes:

- Levensgebeurtenissen
- Emoties
- Verantwoordelijkheid
- Verwachting
- Levensles
- Doelen (gesplitst in instrumentele en ultieme doelen)

De levenslessen hebben met name te maken met de latere analyse van de interpretatie van de levensgebeurtenissen. Door te kijken naar de levenslessen wordt het duidelijk hoe de respondent de levensgebeurtenis interpreteert.

Op basis van de literatuur wordt er op de volgende aspecten gelet om vast te stellen of een levensgebeurtenis een ervaring van contingentie is:

- Conflict met Ultieme levensdoelen
- Onverwachtheid
- Existentialiteit (levensgebeurtenis heeft een plek op levenslijn)

Om de ultieme levensdoelen van de instrumentele levensdoelen te onderscheiden is er door de onderzoeker gekeken naar een aantal kenmerken die voortkomen uit de literatuur en het LISA model (Radboud Universiteit, z.d.):

- Vervangbaar (instrumenteel) of onvervangbaar (ultiem)
- Korte termijn (instrumenteel) of lange termijn (ultiem)
- Concrete formulering (instrumenteel) of abstracte formulering (ultiem)
- Ten dienste van het behalen van een ander doel (instrumenteel) of niet (ultiem).

Met betrekking tot de interpretatie en integratie van de levensgebeurtenis werd er gelet op:

- Emoties
- Verantwoordelijkheid
- Levensles

Vervolgens zijn de levensgebeurtenissen die als belangrijkste waren gemarkeerd door de respondenten met een zwarte rand aangegeven. De levensgebeurtenissen die met het dak- en thuisloosheid te maken hadden zijn geel gearceerd. Nadat de onderzoeker de interviews had gecodeerd is met behulp van het ADCL-schema (Scherer-Rath, 2013a) gekeken naar de quotes van respondenten met betrekking tot de belangrijkste levensgebeurtenissen, met een focus op het dak- en thuisloos worden. Op basis van dit schema zijn er labels gekoppeld aan de quotes (positief/negatief, passief/actief, situationeel/existentieel/spiritueel) (Kok, 2021). Daarnaast is er gekeken naar het integratieproces gebaseerd op de kenmerken van de verschillende integratie modi geïdentificeerd door Kruizinga et al. (2017).

Hoofdstuk 5 - Resultaten

Alvorens er specifiek aandacht wordt besteed aan het dak- en thuisloos worden als levensgebeurtenis, wordt er eerst gekeken naar de levensgebeurtenissen die voorafgaan aan het dak- en thuisloos worden in de levensverhalen van de respondenten. Deze levensgebeurtenissen worden vergeleken met de risicofactoren die eerder benoemd zijn om te kijken of dit overeenkomt. Vervolgens wordt er ingezoomd op de levensgebeurtenis van het dak- en thuisloos worden en of dit in de verhalen van respondenten naar voren komt als een ervaring van contingentie. Dit wordt vastgesteld op basis van twee kenmerken: de onverwachtheid van de levensgebeurtenis, en in hoeverre de gebeurtenis botst met de ultieme levensdoelen van de respondenten. Daarna wordt er per respondent gekeken naar de interpretatie en integratie van het dak- en thuisloos worden in het levensverhaal met behulp van het ADCL-schema en de vier modi van integratie. Er is bewust voor gekozen om veel quotes te gebruiken ter illustratie, zodat de jongeren echt hun eigen verhaal vertellen in dit onderzoek.

Respondenten

Tabel 1: Overzicht gegevens respondenten

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Religieuze achtergrond	Status dak- en thuisloosheid
1	Vrouw	19	Islamitisch	Verblijft in noodopvang
2	Man	24	Christelijk	Verblijft in noodopvang
3	Vrouw	23	Islamitisch	Verblijft in noodopvang
4	Vrouw	19	Geen	Verblijft in noodopvang
5	Vrouw	24	Christelijk	Verblijft in noodopvang
6	Vrouw	21	Geen	Verblijft in noodopvang
7	Vrouw	20	Christelijk	Verblijft in noodopvang
8	Vrouw	22	Geen	Voormalig dakloos

Het merendeel van de respondenten is vrouw. Bijna alle respondenten verblijven op de noodopvang ten tijde van het interview, met uitzondering van één respondent die ten tijde van het interview niet meer dakloos- en thuisloos is. Deze respondent heeft echter wel op dezelfde noodopvang als de andere respondenten verbleven. De leeftijd van de respondenten varieert van 19 tot 24. Er is gevraagd naar de religieuze achtergrond van de respondenten zodat dit kan worden meegenomen in het interview (met betrekking tot de rol van hun religieuze achtergrond in het betekenis geven aan de levensgebeurtenissen).

Levensgebeurtenissen

Allereerst valt het op dat in de meeste gevallen het dak- en/of thuisloos worden van de jongeren niet een op zich staande gebeurtenis is, maar vaak een culminatie van levensgebeurtenissen die daarvoor hebben plaatsgevonden. Hieronder wordt een chronologisch overzicht gegeven van de levensgebeurtenissen die door de respondenten op hun levenslijn zijn gezet. De zwart omrande levensgebeurtenissen zijn de gebeurtenissen die ze uiteindelijk als belangrijkste hebben gekozen. Opvallend is dat drie van de acht respondenten het dak- en thuisloos worden, of daarmee gerelateerde gebeurtenissen (geel gearceerd) niet als één van de belangrijkste gebeurtenissen heeft aangegeven.

Tabel 2: Levensgebeurtenissen respondenten op chronologische volgorde (zoals op tijdlijn geschreven)

Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5	Respondent 6	Respondent 7	Respondent 8
Overlijden oom	Niet door naar NL-elftal	Rondreizen met camper	Alleen gelaten worden door ouders	Woont bij oma	Heeft thalassemie	Oorlog in A.	Ouders gescheiden
Overlijden moeder	Officieel dakloos	Hoofddoek dragen	Ouders hebben ruzie	Verhuizen naar NL	Ouders gescheiden	Vluchten naar Turkije	Zusje geboren
Onveiligheid bij vader	Gevecht met stiefvader	Sportdag/gezakt naar vmbo-basis	Broertje en zusje erbij gekomen	Bij tante wonen in NL	Ouders nieuwe partners	Vader naar Europa	Contact met vader verbroken
Dreiging uithuwelijking	Kijkt hoopvol vooruit (geloof weer gevonden)	Relatie met X	Verkracht	Kiezen voor vriend	Vakantie in Turkije	Naar Nederland gegaan/vluchten	Gestalkt door ex vader
Overlijden oma		Aangehouden voor hennepkwekerij	Naar Nederland verhuist	Geslagen door vriend	Wordt ziek	Naar school gegaan	Klasgenoot pleegt zelfmoord
Vluchten naar Nederland		Mishandeld/Meegenomen naar hotel	Familie bij elkaar	Uit huis gezet/dakloos worden	Zusje geboren	Bij ouders weggegaan	Teruggezakt van HAVO naar MAVO
		Abortus	Terug naar Nederland	In noodopvang zitten	Geslaagd voor school	In noodopvang zitten	Weer contact met vader
		Gaat slecht met ouders	Werken		Ouders aanwezig bij diploma-uitreiking	Aan doelen gewerkt	Reis naar Praag
		Weg van huis	Dakloos worden		Miskraam gehad	Groeiproces	MAVO diploma gehaald
		Opa overleden/terug naar huis	Eigen familie creëren		Uit huis geplaatst	Twintig jaar worden	Bij Mac werken
		Moeder blijft in Algerije			In noodopvang zitten		Eerste reis naar Amerika
		Komt vader tegen op junkieplek			Gezondheid afgelopen jaar		Studentenvereniging
		In noodopvang zitten					Dakloos worden
		L. gebeurtenis					Naar noodopvang
		Dakloos worden					Naar jongerenwoning
							Vrijwilliger Straatconsulaat
							Depressief geweest Cliëntondersteuner geworden

De gebeurtenissen die voorafgaan aan het dak- en thuisloos worden vallen voor een groot deel in de categorie opvoeding en familie. Bij zeven van de acht respondenten was er sprake van scheiding of een verandering in de gezinssamenstelling. Bij alle respondenten was er sprake van een conflict met de (stief)ouders voordat ze het huis verlieten of uit huis werden gezet of gehaald. Alle respondenten hebben een traumatische of ingrijpende gebeurtenis, of meerdere gebeurtenissen, meegemaakt die invloed hebben gehad op hun leven en soms ook hebben bijgedragen aan het dak- en thuisloos worden. Van de acht respondenten hebben zeven een migratie-achtergrond, waarvan vier respondenten zelf zijn gemigreerd naar Nederland.

Opvallend is dat de categorie school en vrienden nauwelijks voorkomt in de levensverhalen van de respondenten. Dit betekent echter niet dat elementen uit deze categorie geen invloed hebben gehad. Wel kan het duiden op het ontbreken van relevante factoren in deze categorie. Zo staat wordt risicofactor genoemd die betrekking heeft op een liefdesrelatie die een slechte invloed heeft. Bij twee van de respondenten was dit wel het geval, en hebben deze relaties een grote invloed gehad op het dak- en thuisloos worden. Bij één van de respondenten was dit zelfs de directe oorzaak van het dak- en thuisloos worden.

Respondent 1

Opvoeding en familie:

- Intense familieconflicten,
- Verlies van vertrouwen in één of beide ouders,
- Uithuwelijking
- Regelmatige veranderingen van woonadres,

Life events:

- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis,
- Depressie,
- Zelf weggelopen
- Migratieachtergrond

Respondent 2

Opvoeding en familie:

- Intense familieconflicten
- Scheiding en verandering in gezinssamenstelling

Life events:

- Migratieachtergrond
- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis

Respondent 3

Opvoeding en familie:

- Intense familieconflicten,
- Verlies van vertrouwen in één of beide ouders,
- Verslavingsproblematiek ouders
- Scheiding en verandering in gezinssamenstelling
- Mishandeling en misbruik

School en vrienden:

- Negatieve invloed vrienden

Life events:

- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis
- Zwangerschap
- Migratieachtergrond.
- Zelf weggelopen

Respondent 4

Opvoeding en familie:

- Verstoorde hechtingsrelaties
- Mishandeling en misbruik
- Verlies van vertrouwen in één of beide ouders
- Afwezigheid vader

Life events:

- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis
- Depressie
- Migratieachtergrond

Respondent 5

Opvoeding en familie:

- Afwezigheid vader

Life events:

- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis,
- Laag intellectueel functioneren
- Zelf weggelopen
- Migratieachtergrond.

Respondent 6

Opvoeding en familie:

- Scheiding en verandering in gezinssamenstelling
- Afwezigheid vader
- Ouders met beperkt inkomen
- Jonge moeder
- Geschiedenis van staatsinterventie of uithuisplaatsing

Life events:

- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis
- Zwangerschap
- Migratieachtergrond

Respondent 7

Opvoeding en familie:

- Intense familieconflicten,

Life events:

- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis
- Depressie
- Zelf weggelopen
- Migratieachtergrond

Respondent 8

Opvoeding en familie:

- Scheiding en verandering in gezinssamenstelling
- Intense familieconflicten,
- Verslavingsproblematiek ouders
- Afwezigheid vader,

Life events:

- Doormaken van trauma/ingrijpende gebeurtenis
- Depressie
- Zelf weggelopen

Ervaringen van contingentie & Interpretatie- en integratieproces

Tabel 3: Overzicht interpretatie en integratie dak- en thuisloos worden

Resp.	Levensgebeurtenissen	Verantwoordelijkheid	Verwachting	Betekenis	Modus
1	vluchten naar Nederland	Zelf verantwoordelijk	?	Positief, actief, existentieel	Accepteren
2	Officieel dakloos	Gezin (anderen) verantwoordelijk	Onverwacht	Negatief, actief, existentieel (effect positief, existentieel/spiritueel)	Ontvangen
3	Weg van huis/Dakloos worden	Zelf verantwoordelijk	Onverwacht	Negatief, actief, ?	Erkennen
	In noodopvang zitten	Zelf verantwoordelijk	?	Negatief, actief, ?	Erkennen
4	Dakloos worden	Anderen verantwoordelijk	Onverwacht	Negatief, passief, ?	Ontkennen
	Eigen familie creëren (in noodopvang)	Anderen verantwoordelijk	Onverwacht	Positief, passief, Existentieel	Accepteren
5	Uit huis gezet/dakloos worden	Anderen verantwoordelijk	Onverwacht	Negatief, actief, existentieel	Erkennen
	In noodopvang zitten	Anderen verantwoordelijk	Onverwacht	Positief, passief, existentieel	Accepteren
6	Uit huis gegaan	Moeder verantwoordelijk	Onverwacht	Positief, actief, existentieel	Accepteren
	In noodopvang zitten				
7	Bij ouders weggegaan	Zelf verantwoordelijk	Onverwacht	Negatief, actief, spiritueel	Ontvangen
	In noodopvang zitten	Zelf verantwoordelijk	Onverwacht	Positief, actief, spiritueel	Ontvangen
8	Dakloos worden	Situatie verantwoordelijk (hogere macht invloed op proces erna)	Onverwacht	Negatief, passief, existentieel (effect positief)	Ontvangen
	Naar noodopvang	?	?	Positief, passief, spiritueel	Ontvangen

Om vast te kunnen stellen of de ervaring van dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is, is het belangrijk om eerst vast te stellen wat de ultieme levensdoelen zijn van de respondenten aangezien een conflict met deze levensdoelen wijst op een ervaring van contingentie. Dit wordt in combinatie met de onverwachtheid en existentialiteit van de levensgebeurtenis gebruikt om te

bepalen of het mogelijk een ervaring van contingentie is geweest (zie hoofdstuk 2, Ervaringen van contingentie). Daarna wordt er aandacht besteed aan de interpretatie en integratie van de levensgebeurtenis.

Zoals duidelijk wordt uit de bovenstaande tabel zijn er verschillende aspecten van het dak- en thuisloos worden die door sommige respondenten apart worden benoemd. Zo wordt er in veel gevallen onderscheid gemaakt tussen het dak- en thuisloos worden en in de noodopvang terecht komen. Vaak zit er tussen die twee gebeurtenissen nog een periode van ‘bankhoppen’. Beide aspecten worden gezien als een onderdeel van de ervaring van dak- en thuisloos worden. Echter zullen er in de interpretatie soms verschillen zitten. Deze worden uiteraard benoemd.

Met betrekking tot de interpretatie is er met name sprake van een negatieve betekenis, dit is ook terug te zien in de negatieve emoties die worden gekoppeld aan de levensgebeurtenis. Dit gaat echter vaak over hoe de respondenten het op het moment zelf zagen. Veel van hen kijken inmiddels terug op het moment van dak- en thuisloos worden en in de noodopvang terecht komen als iets wat hen heeft gevormd. Er zijn positieve effecten van de levensgebeurtenis volgens de respondenten, zoals later in dit hoofdstuk zal blijken.

Respondent 1

Instrumentele levensdoelen:

Wil actrice worden
Wil financieel stabiel worden
Wil goede connecties/goede mensen om zich heen.
Wil veel reizen
Wil met een moslim trouwen
Wil studeren

Ultieme levensdoelen:

Wil mensen helpen
Wil moeder, oma en oom trots maken.
Wil zich veilig voelen
Alle kansen pakken

Het verhaal van respondent 1 is al eerder geanalyseerd door de onderzoeker voor een eerder onderzoek (Kok, 2021). De bevindingen hiervan worden meegenomen in dit onderzoek zodat ze vergeleken kunnen worden met de bevindingen bij andere respondenten. Uiteraard is er opnieuw naar het levensverhaal van de respondent gekeken en zijn er nieuwe inzichten ontstaan.

Ervaring van contingentie

Een van de ultieme levensdoelen van respondent 1 is dat ze zich veilig wil voelen. Het dak- en thuisloos worden, en dan met name het op de noodopvang terecht komen, wringt hier duidelijk mee zoals blijkt uit de volgende quote waarin ze de situatie op de noodopvang beschrijft:

Want ik wil gewoon kunnen aankleden hoe ik wil. Ik wil gewoon ja dingen kunnen doen, hoe ik die dingen wil doen, zeg maar dus ik wil gewoon in een veilig, gewoon situatie is volgens mij heel belangrijk. En dan nu, zeg maar voor mezelf wat ik gewoon wil, ik echt me gewoon maar veilig gevoel en niet dat ik van ik, van oh die persoon gaat mij wat aan doen of zo. Maar dat wil ik niet.

Tegelijkertijd komt het doel zeer waarschijnlijk ook voort uit het dak- en thuisloos worden. In het geval van respondent 1 is ze gevlucht van huis om zichzelf in veiligheid te stellen. Het doel dat ze zich veilig wil voelen lijkt te worden versterkt door het verblijven op de noodopvang.

Het dak- en thuisloos worden lijkt voor respondent 1 geen onverwachte gebeurtenis. Ze vlucht gepland weg uit Engeland en weet dat ze dak- en thuisloos zal zijn in Nederland. Uiteraard zit er een onverwacht element in waar ze terecht gaat komen, maar de levensgebeurtenis in zijn geheel is niet onverwacht

voor de respondent. Er is wel een conflict met één van de levensdoelen. Dit wijst erop dat ondanks dat de gebeurtenis niet geheel onverwacht was, het toch een ervaring van contingentie is.

Interpretatie en integratie

Wel lijkt er een proces van interpretatie en integratie te hebben plaatsgevonden met betrekking tot het dak- en thuisloos worden. De respondent ziet het als een positieve ervaring waarin ze een actieve rol heeft gespeeld, zoals duidelijk wordt uit de onderstaande quotes. Ook wordt uit deze quotes duidelijk dat het een groot effect heeft gehad op haar leven, wat het in de existentiële dimensie plaatst.

(...) want ik ben gewoon echt gewoon blij dat ik hier ben en dat ik voor mezelf gewoon toch dingen kan regelen. En ook hier, zo waar ik nu ben, heeft me echt veel dingen over mijzelf geleerd (...)

Dus zeg maar eerste keer heb ik een keuze voor mijzelf en mijn leven, zeg maar echt een grote keuze voor mij zelf gemaakt in mijn leven, waarvan ik gewoon toch blij mee ben.

De respondent lijkt nog in het integratieproces te zitten waarin ze aan het toe bewegen is naar volledige integratie. Op dit moment zijn er al nieuwe inzichten aanwezig maar die lijken zich nog verder uit te moeten kristalliseren. Ze wil bijvoorbeeld graag mensen helpen die in dezelfde situatie zitten, maar weet nog niet goed hoe. Het lijkt er dan ook op dat de respondent in 'Accepteren' modus van het integratieproces zit.

Respondent 2

Instrumentele levensdoelen:

Wil een goede basis
Wil dromen waarmaken
Wil werk
Wil inkomsten
Wil een eigen platform beginnen
Wil waterputten ontwikkelen
Wil een eigen huis
Wil een gezin

Ultieme levensdoelen:

Wil het samen met naasten goed hebben
Wil gezond zijn
Wil geen stress
Wil niet hoeven overleven
Wil God gehoorzamen
Wil verandering

Ervaring van contingentie

Bij respondent 2 lijkt het dak- en thuisloos worden in conflict te zijn met meerdere ultieme levensdoelen. Respondent 2 heeft bijvoorbeeld als ultiem levensdoelen om geen stress te hebben en niet meer te hoeven overleven. Het dak- en thuisloos worden en de noodopvang terecht komen veroorzaakt eerder het tegenovergestelde.

Je woon niet meer thuis je komt in een situatie terecht die je nooit hebt gekend. Je komt eigenlijk bij vreemden terecht hiero Dus eh... dat is niet zo eh een twee drie maneschijs. Ik geef ook niet op ofzo

(...) In het begin ging ik echt van van hoe gaan we dat doen et cetera. En dan ga je kijken dit dat, ga je dingen plannen ga je dingen afstemmen. Ga je kijken wat er als eerste lukt, welke skills of eigenschappen moet je beschikken. Dat soort dingen gaan een rol spelen.

Tegelijkertijd komen deze twee doelen ook voort uit de ervaring van het dak- en thuisloos worden. De respondent wil dit niet nogmaals ervaren en heeft het belangrijke doelen in zijn leven gemaakt.

Het dak- en thuisloos worden is voor respondent 2 een onverwachte gebeurtenis en is in conflict met een aantal van zijn levensdoelen. Daarnaast heeft het er duidelijk voor gezorgd dat hij vragen ging stellen over het leven. Dit impliceert dat het gaat om een ervaring van contingentie.

Interpretatie en integratie

Voor de respondent is het dak- en thuisloos worden een negatieve ervaring die hem wel dingen heeft geleerd.

Je leert opnieuw beginnen, je leert een nieuwe manier van leven, je leer verantwoordelijkheid, je leert andere dingen. Prioriteiten stellen bijvoorbeeld, nu ben je echt alleen in principe. Maar nu heb ik het ook geaccepteerd. Snap je

De respondent heeft een actieve rol gespeeld in de levensgebeurtenis door zelf weg te gaan uit huis, zoals duidelijk wordt uit de onderstaande quote. Tegelijkertijd geeft hij later in het interview aan dat hij niet verantwoordelijk is voor wat er is gebeurd.

Het verhaal is zo m'n stiefvader, de man van mijn moeder probeerde me aan te vallen. Maar ik laat me niet klappen ofzo, zowel niet op straat niet als binnen. Het liep uit de hand, hij had niet om zich te verweren ofzo, waarom weet ik niet. Toen werd de politie gebeld, en ik dacht ik moet weg zijn hierzo, want stel dat ik langer was thuisgebleven ofzo dan was ik meegenomen ofzo en dan ben je klaar, dan ben je dan zit je misschien in een zaak, je weet maar nooit dus ik dacht ik ben weg hier.

De respondent ziet dat het dak- en thuisloos worden invloed heeft gehad op zijn leven. Deze invloed ziet hij als iets positiefs. Hij geeft aan dat hij anders is gaan kijken naar het leven en dat hij ook bezig is gegaan met het christelijke geloof. Dit laatste heeft ervoor gezorgd dat hij hoopvol vooruit kan kijken. Ondanks dat lijkt het effect op zijn leven en denkwijze ervoor te hebben gezorgd dat hij het geloof vond, niet de gebeurtenis zelf. Hij plaatst de levensgebeurtenis dan ook eerder in de existentiële dimensie dan de spirituele dimensie.

(...) dat ik dakloos ben dat ik anders naar dingen ben gaan kijken in het leven, verantwoordelijk in het leven (...) Nu ben ik met het geloof bezig ook, dat soort dingen.

ik kijk steeds vooruit naar een nieuwe situatie, Het lukt wat beter het lukt wat makkelijker. In de tussentijd ben ik weer naar gemeente gegaan ben ik ook weer gedoopt, dus dat soort dingen.

De respondent sprak tijdens het interview veel over de nieuwe inzichten die hij had gekregen door zijn ervaring heen. Daarnaast geeft hij het transcendente ook een rol in de interpretatie van zijn levensgebeurtenis. Dit lijkt erop te wijzen dat de respondent in de 'Ontvangen' modus zit van het integratieproces.

Respondent 3

Instrumentele levensdoelen:

Wil sparen
Wil studeren
Wil een goede baan
Wil een huis
Wil kinderen
Wil goede mensen kunnen onderscheiden
Wil stoppen met blowen
Wil financieel stabiel zijn

Ultieme levensdoelen:

Wil rust en geluk vinden
Wil mensen met goede intenties om zich heen
Wil verdiepen in Islam
Wil gezond zijn/leven
Wil nee kunnen zeggen
Wil vertrouwen op gevoel

Ervaring van contingentie

Bij respondent 3 lijken de meeste ultieme levensdoelen voort te komen uit haar levensgebeurtenissen tot nu toe. De relatie met het dak- en thuisloos worden is dan ook niet altijd duidelijk in de zin van, was dit doel al aanwezig voor deze levensgebeurtenis of is het daar een gevolg van? Of was dit al een doel en is deze simpelweg versterkt door de levensgebeurtenis? Wat wel duidelijk wordt in het verhaal van de respondent is dat het moment dat ze dakloos werd en het feit dat ze nu in de noodopvang zit beide in conflict zijn met haar doelen dat ze rust en geluk wil vinden en dat ze mensen met goede intenties om zich heen wil.

Ja, L. ja... ehm...en meer gewoon dat het gewoon op een gegeven moment ook te veel werd qua de dames hier, hoe ze met ons omgingen. En dat ik het niet inzag en dat ik gewoon zo dom was dat ik na die gebeurtenis nog steeds niet had geleerd dat er gewoon echt slechte mensen zijn. En maar bleef openstellen tegenover verkeerde mensen.

(...) En toen ging het ok weer slecht, heel slecht thuis. En vanaf die jaar heb ik gewoon zeg maar eigenlijk dat ik gewoon wegging van huis en naar die vriendin ging, en dan weer naar die vriendin. M'n vader ja, m'n vader was effe echt een monster geworden. En ja bij elke vriendin, ik weet niet ik heb altijd al slechte keuzes gemaakt met vriendinnen, altijd. (...) En elke keer weer echt van de naaste dingen die ik kan verwachten van een persoon. Van wow, het gebeurde en dan ging ik terug naar m'n nicht. En dan zelfs m'n nicht was het echt beh, en dan ging ik weer naar een andere nicht.

Uit deze quotes komt duidelijk naar voren dat er verschillende momenten en gebeurtenissen in het proces van dak- en thuisloos worden en zijn het tegenovergestelde van geluk en rust bewerkstelligen. Dit hangt vaak samen met het hebben van 'verkeerde' mensen om zich heen, die geen goede intenties hebben. Het proces heeft met name het tweede doel extra versterkt.

Bij respondent 3 lijkt het dak- en thuisloos worden niet het belangrijkste te zijn voor de respondent. Dit blijkt ook uit het feit dat ze niet één van de aspecten van het dak- en thuisloos worden als belangrijkste levensgebeurtenis heeft gemarkeerd. Er lijken meer contingente ervaringen te zijn geweest die uiteindelijk hebben geleid tot het dak- en thuisloos worden, waardoor het dak- en thuisloos worden minder prominent is in het verhaal van de respondent. Tegelijkertijd heeft het invloed gehad op de doelen van de respondent en is het met sommige doelen in conflict. Daarnaast is het een onverwachte gebeurtenis, wat toch impliceert dat het dak- en thuisloos worden ook een ervaring van contingentie is. Dit wordt bevestigd door het feit dat ze het wel op haar levenslijn heeft gezet en het dan ook kan worden gezien als een existentiële gebeurtenis.

Eén van de redenen waarom de respondent aangeeft dat het dak- en thuisloos worden voor haar niet het belangrijkste is, is er een levensgebeurtenis die op de noodopvang heeft plaatsgevonden. Deze gebeurtenis heeft een grotere impact gehad dan op de noodopvang verblijven zelf. Dit is duidelijk een ervaring van contingentie die de respondent nog niet heeft kunnen verwerken, het is dan ook niet mogelijk voor haar om hierover te praten. Wel noemt ze in de onderstaande quote dat er andere dingen zijn gebeurd op de noodopvang die ze ook ziet als negatieve levensgebeurtenissen.

Ehm... zeg maar thuisloos ja ik voel het nog steeds. En ja hier is ook heel veel niet heel veel, ja hier is ook veel narigheid gebeurd zeg maar...

Kortom, door de hoeveelheid negatieve levensgebeurtenissen om het dak- en thuisloos worden heen is het onduidelijk of het dak- en thuisloos een ervaring van contingentie is voor de respondent.

Interpretatie en integratie

Desalniettemin kan er wel worden gekeken naar de interpretatie en integratie van de levensgebeurtenis. Zowel het dak- en thuisloos worden als het verblijf op de noodopvang wordt als een negatieve levensgebeurtenis gezien door de respondent. Zoals uit een eerdere quote bleek is het verblijf op de noodopvang een negatieve ervaring. In beide aspecten lijkt de respondent een actieve rol te hebben. De respondent kiest er een aantal keer voor om zelf uit huis weg te gaan. De narigheid in de noodopvang gebeurt omdat ze zelf niet goed onderscheid kan maken tussen goede en slechte mensen.

Was ik wegegaan bij die meisje, was ik teruggegaan naar m'n vader. Maar toen heb ik het weer geprobeerd, maar nee. Het werd alleen maar misbruikt dat ik zo lief was voor hem. Geld vragen elke keer, terwijl ik zelf geen geld had. Gewoon boos worden als ik maar een tientje had ofzo. En ja, toen was de keuze snel gemaakt, toen dat ik naar het daklozen loket ging. En toen was je hier

Ja en dat ik gewoon mijn leven aan de verkeerde geeft. Keer op keer zie ik het in, maar ik blijf het doen.

Aangezien het lijkt alsof het interpretatieproces nog niet helemaal is gestart, is het moeilijk om de dimensie van het dak- en thuisloos worden te onderscheiden in het verhaal van de respondent. Het lijkt erop alsof de respondent hier ook nog over twijfelt. Enerzijds heeft het invloed op haar leven, maar dit geldt ook voor veel andere gebeurtenissen die misschien wel meer invloed hebben gehad. Dus is het situationeel, heeft het alleen nu effect, of existentieel? Tegelijkertijd ziet ze ook een rol van God in het geheel, maar hoe dit eruit ziet is nog niet duidelijk voor haar.

Dat vraag ik me altijd wel af. Want bij ons zeggen ze maktab, alles is geschreven wat... alles wat is gebeurd is geschreven. Maar dan denk ik wel dan, maar waarom zou dat, waarom zouden al die dingen gebeuren, en waarom elke keer opnieuw. Maar dan denk ik van oké ik mag niet zo denken want ik weet dat ie van ons houdt en ja...het is heel moeilijk

Zoals blijkt uit de bovenstaande overweging en quote laten zien dat de respondent zeer waarschijnlijk in de modus 'Erkennen' zit. Het integratieproces is gestart, maar er is nog geen definitieve uitleg van de levensgebeurtenis. De laatste quote laat duidelijk zien dat de respondent vragen aan het stellen is, maar er is duidelijk nog geen sprake van integratie.

Respondent 4

Instrumentele levensdoelen:

Wil op 50ste met pensioen
Wil werken
Wil een diploma
Wil een eigen bedrijfje
Wil voor broertje en zusje zorgen
Wil terug naar Suriname
Wil met broertje en zusje op vakantie

Ultieme levensdoelen:

Wil denkwijze veranderen
Wil doorgroeien
Wil niet bang zijn om te leren en ontdekken
Wil genieten
Wil dat het met iedereen goed gaat

Ervaring van contingentie

In eerste opzicht is het niet helemaal duidelijk wat de relatie tussen de ultieme doelen en de levensgebeurtenissen is bij deze respondent. Dit heeft er ook mee te maken dat respondent weinig zegt over het dak- en thuisloos worden en meer inzoomt op het vinden van een eigen familie in de noodopvang. Wel wordt duidelijk dat de respondent het verblijven in een noodopvang, als onderdeel van dak- en thuisloos zijn, niet als prettig ervaart. Dit is in conflict met haar ultieme doel om te genieten en dat het met iedereen goed gaat, inclusief met haarzelf.

Ehm, het is niet een plek waar ik eigenlijk wil of hoor te zijn. Ik snap het is gewoon normaal, maar het niet prettig. Hoe je het went of keert, hoe ze het ook nog naar voren brengen. Het is het is, we gaan je thuis laten voelen, thuis gevoel geven. Is het niet. Het is heel erg verwarrend en stressend. Het is niet negatief bedoelt, maar het is gewoon van niet leuk.

Als we ook naar de instrumentele doelen kijken, komen daar het broertje en zusje twee keer terug. In het verhaal van de respondenten nemen zij ook een prominente plek in ook met betrekking tot de toekomst en het geluk van de respondent. Het uiteindelijke doel van de respondent is om weer terug te gaan naar Suriname en daar te zorgen voor haar broertje en zusje, bij hen zijn is erg belangrijk om te kunnen genieten. Met dit in gedachten is het dak- en thuisloos worden wel degelijk in conflict met haar doelen, aangezien het betekent dat ze weg is bij haar broertje en zusje. Tegelijkertijd heeft het weggaan van huis haar wel de mogelijkheid gegeven om door te groeien en te leren en ontdekken.

Respondent 4 geeft bij de twee aspecten van het dak- en thuisloos worden aan dat ze onverwacht zijn. Dit in combinatie met het conflict dat er bestaat met een levensdoel impliceert dat het een ervaring van contingentie is geweest. Echter ondanks dat de respondent de gebeurtenis op haar levenslijn heeft gezet, geeft de respondent ook aan dat de gebeurtenis niet belangrijk is voor haar (zie onderstaande quote). Dit lijkt erop te wijzen dat de existentialiteit van de gebeurtenis beperkt is. Wederom is er sprake van andere contingente levensgebeurtenissen (zoals bij respondent 3) die voorafgingen aan het dak- en thuisloos worden die het dak- en thuisloos worden lijken te overschaduwden waardoor het dak- en thuisloos worden zelf geen ervaring van contingentie lijkt te zijn.

Interpretatie en integratie

De respondent lijkt wat ambivalent in het geven van betekenis aan de ervaring. Enerzijds ziet ze het als een negatieve ervaring, ook het in de noodopvang terecht komen (zoals we in een eerdere quote zagen). Anderzijds is ze positief over het creëren van een eigen familie in de noodopvang. Ze geeft aan dat het dak- en thuisloos worden niet belangrijk voor haar is, ze heeft dit dan ook niet aangegeven als één van de belangrijkste levensgebeurtenissen, terwijl het creëren van een eigen familie dit wel is.

Toen werd ik dakloos en toen kwam ik hier op de groep. En juist van vreemde mensen krijg ik gewoon de liefde en de aandacht. Dus bij mij gaat het om, ik ga gewoon mijn familie creëren. Mijn eigen mensen, mensen die mij begrijpen, mensen die mij steunen.

Het moet gewoon als een eh.. een ervaring zijn die gewoon op mijn pad is beland. Maar kijk, zo kan je het ervaren, door dit ehm...heb ik dingen moeten inzien en dingen moeten loslaten. En soms kan het een hele slechte ervaring zijn, soms kan het echt mislopen. Daarom zeg ik het heeft twee kanten. Maar voor mij is het niet, voor mij is het echt niet belangrijk.

Zoals blijkt uit de bovenstaande quote is de ervaring van het dak- en thuisloos worden iets wat haar is overkomen, ze speelt hier zelf geen actieve rol in. Met betrekking tot het creëren van familie lijkt het in eerste instantie alsof ze hier zelf een actieve rol in heeft gespeeld, zoals in de bovenstaande quote naar voren komt. Echter zegt ze later in het interview dat de tijd en alle dingen die ze heeft meegemaakt verantwoordelijk zijn voor dit aspect van de levensgebeurtenis. Beide aspecten van de levensgebeurtenis hebben duidelijk een grote invloed gehad op het leven van de respondent en zijn dan ook in de existentiële dimensie te plaatsen.

De ambivalentie met betrekking tot het betekenis geven kan te wijten zijn aan de modus waarin de respondent zich bevindt. Met betrekking tot het dak- en thuisloos worden lijkt de respondent in de modus van 'Ontkennen' te zitten. Er lijkt geen sprake te zijn van een integratieproces, het enige wat de respondent hierover zegt is dat ze het niet belangrijk vindt. Tegelijkertijd is er een effect van het dak- en thuisloos worden, namelijk het creëren van een eigen familie een levensgebeurtenis waar dit interpretatieproces wel gaande lijkt te zijn. Op deze manier probeert ze betekenis te geven aan het terecht komen in de noodopvang. Ze heeft hier nieuwe inzichten door verkregen, zoals duidelijk wordt

in onderstaande quote, en zit tegelijkertijd nog in het interpretatieproces. De respondent lijkt dan ook in de modus “Accepteren” te zitten.

Totdat ik uiteindelijk naar hier naartoe ben gekomen en op zo’n groep ben beland. En dat ik heb ingezien, wacht even je hebt ze wel nodig, want er zijn wel goede mensen daartussen. Je moet daarmee uitkijken. Dus ja, eigen familie creëren dat vind ik want men heeft mij nodig en ik heb men nodig en samen worden we sterk. Daarin geloof ik wel.

Kortom, de respondent zit op verschillende plekken van het interpretatieproces als het gaat om dak- en thuisloos worden.

Respondent 5

Instrumentele levensdoelen:

Wil een bijbaan
Wil een eigen woning
Wil studie afmaken
Wil op vakantie naar Curaçao
Wil sparen voor rijbewijs
Wil vertrouwen familie terugkrijgen
Wil vertrouwensband met zoontje
Wil eigen woning
Wil om hulp vragen waar nodig
Wil voorkomen dat zoontje dezelfde dingen meemaakt
Wil zoontje goede dingen leren
Wil studie afmaken
Wil goede baan vinden
Wil pedagogisch medewerker worden

Ultieme levensdoelen:

Wil goed voor zoontje zorgen
Wil band met familie behouden
Wil zich openstellen
Wil terecht kunnen bij familie
Wil zoontje goed opvoeden
Wil rust
Wil doelen bereiken

Ervaring van contingentie

Bij deze respondent heeft het conflict tussen de ultieme levensdoelen en het dak- en thuisloos worden alles te maken met haar relatie met haar familie. Het dak- en thuisloos worden had bij deze respondent te maken met het verbreken van de familieband. Het is dan ook in direct conflict met haar doelen om de band met haar familie te behouden en om terecht te kunnen bij haar familie.

Ik kom hierzo bij m’n tante wonen, en dat ging heel goed. Daarna ik heb zeg maar een vriendje gekregen, ik moest tussen m’n vriend en m’n tante kiezen. Dus toen ik moest kiezen heb ik m’n vriend gekozen en toen word ik uit huis gezet.

Er kan tegelijkertijd ook vanuit worden gegaan dat door de ervaringen rondom het dak- en thuisloos worden de respondent deze doelen belangrijker is gaan vinden, dan wel niet is gaan stellen. Een doel dat heel duidelijk voortkomt uit de ervaring van het dak- en thuisloos worden, met name in de noodopvang zitten, is het doel om zich open te stellen.

Want eerst was ik niet zeg maar een open persoon dus. Ik wou nooit met iemand praten of niemand vertellen over mijn, je weet toch, mijn problemen enzo. Maar nu heb ik geleerd, als je alles zeg maar binnen houdt, dan doe je jezelf, of dan ja (...) Ja dan blijft zeg maar die problemen en je kan er ziek van worden denk ik? Volgens mij zoiets heb ik geleerd. Dus nu bent ik dus een open persoon. Dus als iets niet goed gaat, dan zou ik gewoon praten. Dan heb ik ook een beetje (...) Dan heb je een beetje opluchting zeg maar.

Bij respondent 5 is er een duidelijk verschil in de interpretatie van het moment dat ze uit huis werd gezet, en het moment dat ze in de noodopvang terecht kwam. Beide gebeurtenissen waren echter onverwacht voor haar. Dit in combinatie met de conflicten die er bestaan tussen de levensgebeurtenis en de levensdoelen en het feit dat ze de gebeurtenissen op haar levenslijn heeft gezet, impliceert dat het een ervaring van contingentie is.

Interpretatie en integratie

Het moment dat de respondent uit huis wordt gezet nadat ze voor haar vriend heeft gekozen, ziet ze als een negatieve gebeurtenis. In de noodopvang terechtkomen is voor haar echter een positieve gebeurtenis.

Nou zeg maar hierzo krijg je een beetje rust, al die problemen zijn een beetje weg nu, ik heb geen stress meer, ik hoef me geen zorgen meer te maken met vriendje en tante en niks meer. Dus, daarom is hierzo, niet dat het de beste plek is maar ik heb m'n rust kunnen pakken hierzo.

In het uit huis gezet worden speelt de respondent volgens zichzelf een actieve rol. Ze kiest voor haar vriend wat betekent dat ze uit huis wordt gezet. Het is een consequentie van haar keuze.

Nou m'n tante zei het tegen mij, je moet gewoon kiezen tussen ik of je vriend. Want als je voor je vriend kiest, dan moet je jezelf uitschrijven van m'n huis. Dus ik moest kiezen. Dus zo was het gewoon.

Het in de noodopvang terechtkomen overkomt haar, ze heeft hier dan ook een passieve rol in.

Ik denk iets wat me overkwam. Want ik heb altijd gezegd ik wil nooit naar de opvang en zo en dit en dat en dit en dat en ja. Als je hier komt, dan is alles verandert enzo

Beide aspecten hebben invloed haar hele leven gehad, en bevinden zich dan ook in de existentiële dimensie. Opvallend is dat ze het uit huis gezet worden niet heeft aangegeven als één van de belangrijkste levensgebeurtenissen, terwijl dit wel het geval is voor het in de noodopvang terechtkomen. Dit lijkt voort te komen uit het feit dat ze het moeilijk vindt om hierover na te denken en op terug te kijken.

Ik weet niet want hierzo, vind ik niet zo leuk, want ik heb dit nooit moeten maken. Ik heb nooit moeten meemaken, kiezen tussen deze of die andere persoon.

Er lijkt dan ook sprake te zijn van verschillende modi met betrekking tot het dak- en thuisloos worden. Later in het interview blijkt wel dat de respondent nieuwe inzichten heeft gekregen van de gebeurtenis. Het lijkt er daarom op dat de respondent van de modus 'Erkennen' naar de modus 'Accepteren' aan het bewegen is. De respondent heeft voor een deel de ervaring van het dak- en thuisloos worden geaccepteerd als een onderdeel van het leven, en trekt daar al voorzichtige conclusies uit, maar er kan nog geen volledige uitleg worden gegeven. De gebeurtenis is nog niet volledig geïntegreerd.

Respondent 6

Instrumentele levensdoelen:

Wil HBO social work gaan doen
Wil niveau 2 halen
Wil psychologie studeren
Wil in een rustige stad op een woonboot wonen
Wil zich focussen op studie

Wil CV uitbreiden
Wil gewoon met moeder kunnen praten
Wil schuldenvrij zijn
Wil een rijbewijs
Wil eigen plek

Ultieme levensdoelen:

Wil balans vinden in omgang met ouders
Wil geen druk rondom geloof
Wil onafhankelijkheid
Wil gelukkig zijn
Wil van zichzelf houden
Wil assertiever worden

Ervaring van contingentie

Het meest belangrijke ultieme levensdoel van deze respondent is onafhankelijk zijn. Dit doel lijkt niet in conflict te zijn met de ervaring van het dak- en thuisloos worden, omdat het juist heeft bijgedragen aan het krijgen van meer onafhankelijkheid.

Dus nu heb ik gewoon meer grip op mijn eigen leven, en maak ik mijn eigen keuzes mijn eigen beslissingen en ondanks dat ik nu nog steeds mijn fouten maak, kan ik nu wel zeggen het zijn mijn eigen fouten. En het is van het is mijn moeder die het heeft besloten, m'n moeder dit m'n moeder dat.

Op het moment zelf kon de respondent er echter nog niet zo naar kijken, het was op dat moment een dieptepunt voor haar. Zoals in de onderstaande quote naar voren komt wilde de respondent op het moment dat ze dak- en thuisloos was vooral niet voelen wat ze op dat moment voelde. Ergens anders in haar verhaal noemt ze het dak- en thuisloos worden ook een dieptepunt. Dit is in strijd met haar ultieme levensdoel om gelukkig te zijn. Ook is weggaan uit huis in strijd met haar doel om balans te vinden in de omgang met haar ouders, aangezien ze wegging bij haar moeder na vele ruzies.

Ja... vanaf het moment dat ik bij mama wegging ben ik me echt heel erg gaan focussen op mijn school en op mijn werk. Ik had bij werk aangegeven dat ik zoveel mogelijk uurtjes wou maken na school. Ehm ik volgde daarnaast een anti-loverboy cursus. En ik ehm... deed zwart werk. Ik paste op bij kindjes. (...) En het maakte me toen echt niet uit al had ik niet geslapen al had ik maar twee uurtjes geslapen, ik moest en ik zal nee om zes uur mijn bed uitgaan om naar school te gaan. Ja en dat heb ik ook zo'n anderhalf jaar gedaan ofzo en toen was ik echt op.

Deze respondent is de enige van de respondenten die uit huis is geplaatst. Het moment dat zij thuisloos werd was dan ook een onverwachte gebeurtenis en neemt een plek in op haar levenslijn. Dit in combinatie met de invloed op haar ultieme levensdoelen en het conflict dat ermee bestaat, impliceert dat het dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is.

Interpretatie en integratie

Ondanks dat de respondent uit huis is geplaatst neemt ze wel een actieve rol in, in het verhaal dat ze over de gebeurtenis verteld. Ze gebruikt maar één keer de zin 'uit huis geplaatst' en gebruikt verder alleen meer 'uit huis gegaan', iets waar ze zelf invloed op heeft gehad.

Dus ik heb... ik vind het heel jammer dat ik zeg maar zo vroeg weg ben gegaan thuis, maar ik ben wel blij dat ik de mogelijkheid heb gekregen om m'n leven op te pakken. Want bij m'n moeder thuis was het me niet gelukt.

Ondanks dat de respondent het uit huis gaan als een dieptepunt ervoer op het moment zelf, kijkt ze er nu, al lijkt het wat twijfelachtig, positief tegenaan. Het heeft haar de mogelijkheid gegeven om grip te krijgen op het leven, zoals ze ook eerder benoemde.

Ehm in 2017 ging ik uit huis en dat voelde toen wel echt als een dieptepunt. Maar ik denk dat het nu wel een van m'n eh... dat het zeg maar nu dat ik doordat ik ook terugkijk en dat ik wel blij ben met dat ik die keuze heb gemaakt.

De levensgebeurtenis heeft duidelijk een grote invloed gehad op het leven van de respondent. Het heeft haar de mogelijkheid gegeven om onafhankelijk te zijn en haar eigen keuzes te maken. Het lijkt er dan ook op dat ze de gebeurtenis in de existentiële dimensie plaatst met haar verhaal.

Dus nu heb ik gewoon meer grip op mijn eigen leven, en maak ik mijn eigen keuzes mijn eigen beslissingen en ondanks dat ik nu nog steeds mijn fouten maak, kan ik nu wel zeggen het zijn mijn eigen fouten. En het is van het is mijn moeder die het heeft besloten, m'n moeder dit m'n moeder dat.

Respondent 6 heeft het dak- en thuisloos worden zelf niet gekozen als één van de belangrijkste levensgebeurtenissen. Daarnaast zegt ze nauwelijks iets over haar verblijf in de noodopvang en hoe ze dit ervaart. De meeste inzichten die ze aangeeft te hebben opgedaan hebben te maken met de levensgebeurtenissen die ze wel het belangrijkste vindt. De respondent lijkt het dak- en thuisloos worden nog niet helemaal te hebben geïntegreerd, maar zit wel in dit proces. Het is dus waarschijnlijk dat ze in de modus van 'Accepteren' zit. De respondent zit inmiddels niet meer in de overlevingsstand waar ze over spreekt in haar verhaal rondom het dak- en thuisloos worden, maar heeft het ook nog niet volledig geïntegreerd in haar levensverhaal. Er is geen sprake van een rol van het transcendente in haar verhaal met betrekking tot het dak- en thuisloos worden.

Respondent 7

Instrumentele levensdoelen:

Wil beter contact met ouders
Wil een huis kopen
Wil een rijbewijs
Wil diploma's halen
Wil verpleegkundige worden
Wil doorstromen naar zelfstandige woning
Wil MBO2 diploma halen
Wil een auto
Wil een eigen woning
Wil trouwen

Ultieme levensdoelen:

Wil niet kwijtraken wat ze heeft geleerd
Wil zichzelf blijven
Wil andere mensen helpen
Wil kinderen in goede omgeving laten opgroeien
Wil vrede met zichzelf
Wil vrede delen met anderen
Wil zichzelf kennen
Wil meer groeien
Wil bij mensen zijn van wie ze houdt
Wil dromen bereiken
Wil positiviteit laten doorstromen

Ervaring van contingentie

Voor deze respondent was het terecht komen in de noodopvang een positieve ervaring die ervoor heeft gezorgd dat ze kon groeien en zichzelf kon leren kennen. De meeste doelen die de respondent heeft lijkt voort te komen uit deze periode van groei en zelfontdekking.

Ja toen ik tijdens de opvang die negen maanden ben ik gaan groeien geloven in mijzelf, mijn doelen bereiken, heel veel aan mijzelf gewerkt zeg maar.

Het is daarom moeilijk te zien in hoeverre het dak- en thuisloos worden in conflict is met deze doelen, aangezien ze zeer waarschijnlijk na de ervaring zijn gevormd. Uit het verhaal van de respondenten blijkt wel dat het doel dat ze haar dromen wil bereiken en dat ze zichzelf beter wilde leren kennen al bestonden voordat ze dak- en thuisloos werd. Het was zelfs één van de redenen waarom ze besloot om uit huis te gaan.

(...) ik ging meer groeien eh, ik wilde meer groeien in wie ik ben. Dus dat zeg je in Engels, outside the box. Ik wilde uit de doos komen zeg maar. Mezelf kunnen zijn. En dat vond ik moeilijk bij hun. Want ik durfde niet en ik was bang van hun.

Het enige doel dat een vorm van conflict toont met de ervaring van dak- en thuisloos worden is bij mensen zijn van wie ze houdt. Aangezien haar keuze om uit huis te gaan ervoor heeft gezorgd dat dat dak- en thuisloos werd, betekende dit ook dat de relatie met haar ouders anders werd en ze niet veel bij hen kon zijn. Echter is het, zoals gezegd, moeilijk een duidelijk conflict tussen het dak- en thuisloos en ultieme levensdoelen te duiden.

Bij respondent 7 is er een duidelijke splitsing tussen de twee ervaringen binnen het dak- en thuisloos worden. Enerzijds is er het weggaan uit huis, weg bij haar ouders. Anderzijds is er het in de noodopvang terecht komen, wat voor haar direct gelieerd is aan de mogelijkheid krijgen om te gaan groeien en aan zichzelf te werken. Zoals duidelijk wordt uit de bovenstaande tabel waren beiden aspecten van het dak- en thuisloos worden een onverwachte gebeurtenis en beide komen terug op haar levenslijn. Dit in combinatie met de invloed die de ervaring lijkt te hebben gehad op haar doelen impliceert dat het een ervaring van contingentie is geweest.

Interpretatie en integratie

In beide aspecten van deze ervaring deelt de respondent zichzelf een actieve rol toe. Ze gaat zelf uit huis en ze werkt zelf aan haar groei. Voor beide aspecten neemt ze zelf verantwoordelijkheid.

Mezelf kunnen zijn. En dat vond ik moeilijk bij hun. Want ik durfde niet en ik was bang van hun. Ik ging zelf invullen dat zij, oh zij gaan tegen mij zijn, zij gaan zeggen nee. En dat wil ik niet. Ik wil volgen zeg maar mijn hart. En daarom is het hier slecht gegaan en dan ging ik uit huis. En dan eh ben ik naar beschermd wonen gekomen.

Dus de stap die genomen is moeilijk, maar het is de beste om met...met mezelf eerst te vinden, en dan met jullie omgaan. Het is moeilijk geweest. Het is pijnlijk geweest maar eh...weet je in wat ik geloof als jij een groei wil, je moet pijnlijden.

Ja toen ik tijdens de opvang die negen maanden ben ik gaan groeien geloven in mijzelf, mijn doelen bereiken, heel veel aan mijzelf gewerkt zeg maar.

Beide aspecten hebben voor de respondent een andere betekenis. Het weggaan uit huis is voor haar een negatieve gebeurtenis. Het in de noodopvang terecht komen interpreteert ze echter als een positieve levensgebeurtenis, omdat ze hier de vrijheid kreeg om zich te ontwikkelen. Dit verschil komt duidelijk naar voren in de onderstaande quotes.

Ik zei altijd tegen hun, en hoe meer het contact slechter ging, hoe meer ik verdrietig werd. Ik wilde het contact niet verbreken tussen mij en hun. Daarom is het op een dag heel tot rood gekomen in mijn hoofd, ben ik...ik ging naar stage en dan wilde ik niet meer terug. Ik bleef daar en...eh en mijn gedachten in mijn hoofd kwam een ergere gedachte en ik wist dat het erger is en ik wilde dat voorkomen (...) Gedachte van om niet meer te leven.

Want, ten eerste heb ik eh...een basis gemaakt voor mezelf. Een basis van mijn leven. Zodat ik dus ik heb een grond gezet van mijn leven zodat ik het huis kan bouwen op die grond. Want ik had die grond niet. En langzaam ben ik het huis aan het bouwen en dan, ik ga steeds in complete villa maken, complete villa bouwen. En dat is waarom zo belangrijk is. En eh ik zal altijd terugkijken naar de opvang, naar mijn school dat, dat het goed is voor mij geweest.

Uit bovenstaande quote komt ook duidelijk naar voren dat de ervaring van het dak- en thuisloos worden een existentiële ervaring is geweest voor de respondent. Het heeft een grote invloed gehad op haar als persoon en op haar leven. Ze interpreteert de ervaring van het dak- en thuisloos als een existentiële levensgebeurtenis. Tegelijkertijd speelt God een grote rol in haar proces en lijkt het alsof ze het meer als spiritueel interpreteert. Dit gebeurt echter pas als de onderzoeker specifiek vraagt naar de rol van God.

De plan van god kunnen we niet weten, pas als het gebeurt met jou. En toen wist ik niet wat Gods plan is met mij...en nu hoe meer jij verder leeft en wat je terug...en als je terugkijkt dan...of op dat moment kan je weten oh dit is wat God van mijn wilt. En God wil niet dat ik weg uit mijn ouders ga om mijn ouders boos te maken of verdrietig. Maar is even geweest. God weet dat het even zo duren, maar daarna het gaat goed komen. Dus neem die stap..

Respondent 7 lijkt in de modus van ontvangen te zitten. De respondent heeft heel duidelijk een proces van transformatie doorgemaakt en nieuwe inzichten opgedaan door de ervaring heen. Daarnaast is er een duidelijke rol voor het transcendente in haar verhaal.

Want dan, je groeit in iets wat je nodig hebt, en wat je in min zit. Dus wat je tekort hebt ga je laten groeien. En ik had tekort aan gewoon mijn hele basis. Niet gewoon 1 tekort aan rekenen slecht of taal slecht, maar hele mijn basis van mijn leven. En dat, dat is belangrijk om je eigen basis te hebben om eerst self love hebben. En dat is wat ik ging laten groeien. In die kamertje van mij.

Respondent 8

Instrumentele doelen:

Wil opleiding afmaken
Wil een rijbewijs
Wil eigen woning
Wil op wereldreis

Ultieme levensdoelen:

Wil mensen helpen
Wil andere dakloze jongeren helpen
Wil met jongeren werken

Ervaring van contingentie

Aangezien respondent 8 niet veel ultieme doelen heeft, en de doelen die ze noemt voortkomen (direct en indirect) uit de ervaring van dak- en thuisloos worden kan er niet worden gezegd dat er een conflict is tussen haar ervaring van dak- en thuisloos worden en de ultieme levensdoelen. Wat echter wel blijkt uit het verhaal van de respondent omtrent dak- en thuisloos worden is dat het ervoor zorgde dat ze niet goed meer wist wat ze met zichzelf aan moest.

(...) En weet je het is gewoon een hele moeilijk weg. Je woont ineens met begeleiding, met meerder mensen op een kamer die ook allemaal weet je hun eigen problemen hebben. Ehm..en ehm toentertijd zeg maar was het nog een crisisopvang dus moest ik gewoon van 9 tot 17 naar buiten. En eh naja ik had m'n werk had ik natuurlijk al niet meer want gewoon met mijn persoonlijke problemen kwam ik gewoon niet meer aan werk toe. (...)En ehm daarnaast weet je ik had naja bijna geen contact met m'n moeder ehm...ik sprak m'n zusje niet meer, ik sprak mijn opa en oma die sprak ik nog wel af en toe maar ook heel weinig. En eigenlijk raakte ik op dat moment gewoon weer in dat isolement omdat ik ook gewoon even niet meer wist zeg maar eh...ja wat ik met mezelf moest. En op een gegeven moment leefde ik ook van dag tot dag van ja weet je ik ging 's avonds slapen ik zie wel wat er morgen gebeurt. Maar ik ging niet eens mee nadenken over de rest van de week. Ik dacht alleen aan morgen (...) Ja echt gewoon de overlevingsstand.

Het dak- en thuisloos worden lijken te leiden tot een interpretatiecrisis, de respondent weet even niet meer wat ze moet doen en gaat in de overlevingsstand. Op zo een moment is het moeilijk om anderen te helpen, aangezien overleven op dat moment het doel is. In die zin is de ervaring van dak- en thuisloos worden toch in conflict met één van de ultieme levensdoelen, namelijk mensen willen helpen. Tegelijkertijd komt het doel ook voort uit de bovenstaande ervaring, ze wil jongeren helpen die hetzelfde hebben meegemaakt.

Zoals blijkt uit de tabel aan het begin van dit hoofdstuk was het dak- en thuisloos worden een onverwachte levensgebeurtenis voor deze respondent. Daarnaast is het één van de belangrijkste gebeurtenissen op haar levenslijn. Dit in combinatie met het effect op de ultieme levensdoelen impliceert dat het een ervaring van contingentie is geweest voor deze respondent.

Interpretatie en integratie

En toen heb ik toch maar voor mezelf gekozen, want ik vond mezelf toch net iets belangrijker.
En naja toen uit huis gezet eh...

Uit bovenstaande uitspraak blijkt een passieve rol. Ondanks dat de respondent eerst actief voor zichzelf kiest, gebruikt ze vervolgens wel de zin: 'uit huis gezet', iets wat iemand anders doet. Dit komt ook overeen met wat er in de tabel staat met betrekking tot de verantwoordelijkheid voor de levensgebeurtenis. Ook hier speelt ze zelf geen rol in, maar is de situatie verantwoordelijk.

De respondent maakt onderscheid tussen hoe de situatie toen was, dit ziet ze als negatief, en het effect ervan, wat ze als positief interpreteert.

En die tijd heeft ook wel een paar kleine diepte...hoogte- en dieptepunten gehad. Eh...Maar achteraf weet je heb je ook wel hier weer mensen leren kennen zeg maar. En hier heel erg mezelf leren kennen. Heel hard tegen mezelf aangelopen van joh wat wil je nou eigenlijk in het leven. (...)

En..eh..ja het heeft me toch wel gevormd tot de persoon wie ik nu ben(...)

En ehm...daarom ben ik ook zeg maar dit werk gaan doen omdat ik gewoon eigenlijk andere jongeren wilde helpen die datzelfde...ja...dieptepunt waren gekomen.

In andere woorden, de respondent maakt een onderscheid tussen het moment dat ze uit huis werd gezet en de uiteindelijke effecten van het dak- en thuisloos zijn. Ze ziet het dak- en thuisloos worden nog steeds als een negatieve gebeurtenis die erg zwaar voor haar was. Tegelijkertijd ziet ze ook de positieve effecten ervan. In dit laatste ziet ze de werking van een hogere macht, in tegenstelling tot het moment van dak- en thuisloos worden. Het moment van dak- en thuisloos worden, het moment dat ze uit huis werd gezet heeft invloed gehad op haar hele leven. Het is dan ook te plaatsen in de existentiële dimensie. Het proces wat volgde interpreteert de respondent meer in de spirituele dimensie.

Ja zeg maar inderdaad ja zeg maar toen ik het al was en het proces maar vanuit hiernaar werken naar jongerenwoning. Ik denk dat daar wel meer een rol heeft gespeeld, dan echt zeg maar het worden.

(...) het...ehm ging wel steeds meer een grotere rol spelen en eh...op een bepaalde manier denk ik dat ik daar ook wel eh m'n kracht uit heb gehaald ehm...[stilte] Van weet je als...weet je van ik kom hier wel doorheen.

Er is duidelijk een rol voor het transcendente in het verhaal van de respondent. Daarnaast heeft de respondent nieuwe inzichten opgedaan door de ervaring heen die ze deelt in het interview:

Ehm naja weet je dat je ehm, toch ook om zeg maar...het maakt niet uit hoe diep je zit dat je toch een beetje door moet blijven vechten voor wat je wil bereiken. En ehm...weet je dat je ook zeg maar met de extra tegenslagen die je daarbij krijgt ehm...nooit moet opgeven. Ehm...omdat dat eigenlijk zeg maar ehm...dat brengt je niet vinden. Je moet...op een gegeven moment...je moet gewoon door. Hoe moeilijk het ook zeg maar weet je...ehm...ja eruitziet op dat moment.

Dit alles impliceert dat de respondent in de modus 'ontvangen' zit waarbij de ervaring volledig is geïntegreerd in het levensverhaal van de respondent.

Discussie

Proces van dak- en thuisloos worden

In dit onderzoek is gekeken naar de levensgebeurtenis van het dak- en thuisloos worden. Wat al snel duidelijk werd vanuit het literatuuronderzoek en het eigen onderzoek is dat dak- en thuisloos worden niet een simpele eenmalige gebeurtenis is, maar dat het een complex proces is dat bestaat uit veel verschillende levensgebeurtenissen. In de verhalen van de respondenten zit er vaak geen duidelijk breekpunt. Er is geen specifiek moment waarop alles begon mis te gaan. Er is echter ook geen sprake van de wanorde waar Van Regenmortel et al. over schrijven. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat het jongeren zijn die nog niet het grootste deel van hun leven dakloos zijn. Ook kan het te maken hebben met de gestructureerde manier van interviewen, waarbij ze een tijdlijn als 'hulp' hadden om hun verhaal geordend te vertellen.

Ondanks de complexiteit van het proces van dak- en thuisloos worden en de heterogeniteit in de levensverhalen van de respondenten, waren er wel verschillende overeenkomsten. Zo was er bij alle respondenten sprake van een conflict met de ouders voordat ze dak- en thuisloos werden. Met zicht op de leeftijd van de jongeren is het begrijpelijk dat dit zo vaak voorkomt, aangezien ze nog jong zijn en logischerwijs nog bij hun ouders wonen. Daarnaast was er bij het grootste deel van de respondenten sprake van een scheiding van ouders die in het levensverhaal werden genoemd. Wat voor invloed dit laatste heeft gehad op het proces van dak- en thuisloos worden is onduidelijk. Maar de verstoorde relatie met ouders en familie is een thema dat in ieder verhaal terugkomt en een grote rol lijkt te spelen in het levensverhaal van de jongeren. Het uitdiepen van dit thema geeft wellicht meer inzicht in het proces van dak- en thuisloos worden en hoe dit eventueel kan worden voorkomen.

Levensdoelen

Er is een grote diversiteit aan doelen aanwezig bij de respondenten. Desalniettemin zijn er bij zowel de instrumentele als de ultieme levensdoelen ook overeenkomsten te vinden tussen de respondenten. Zo gaan de meeste instrumentele doelen over de 'basis' van het leven: een diploma, werk, een eigen huis, een rijbewijs. Dit heeft alles te maken met het proces van dak- en thuisloos worden en het feit dat ze nog jong zijn. Ze zitten midden in de fase van hun leven waarin ze zich aan het ontwikkelen zijn tot volwassenen, waarbij de 'basis' alleen maar belangrijker wordt. Een andere opvallende overeenkomst die ook met dit proces van volwassenwording te maken lijkt te hebben, is te vinden tussen de ultieme levensdoelen. Bij veel van de respondenten gaat om doelen waar de jongeren naartoe willen werken, weinig van de jongeren hebben doelen die te maken hebben met iets wat ze willen behouden (Hartog et al., 2017, pp. 743 & Park, 2010, pp. 258). Veel van de ultieme levensdoelen gaan over zelfontwikkeling (wil denkwijze veranderen, wil nee kunnen zegen, wil zich openstellen) en over hoe ze graag in de toekomst zouden willen zijn als mens. Vaak komen deze doelen voort uit de levensgebeurtenissen die ze hebben meegemaakt en de levenslessen die ze hieruit hebben getrokken.

Ervaring van contingentie

Vervolgens is er gekeken naar de vraag of dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is. Hierbij is gekeken, gebaseerd op de literatuur, naar de onverwachtheid van de gebeurtenis en in hoeverre de levensgebeurtenis in conflict was met de ultieme levensdoelen. Daarnaast was de existentialiteit van de gebeurtenis een indicatie voor contingentie. Om de existentialiteit van een gebeurtenis vast te stellen werd er gekeken of de levensgebeurtenis op de levenslijn van de respondenten stond en daarmee was geïncorporeerd in het levensverhaal. In dit onderzoek kwam duidelijk naar voren dat het voor de meeste respondenten het dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is. Het was een onverwachte (negatieve) existentiële levensgebeurtenis die in conflict leek te zijn met ultieme levensdoelen.

Echter bleek dat het in veel gevallen moeilijk was om vast te stellen of een ultiem levensdoel in conflict was met de ervaring. Vaak leken de levensdoelen gevormd op basis van de ervaring van het dak- en

thuisloos worden. Het feit dat de doelen gevormd zijn naar aanleiding van een levensgebeurtenis impliceert echter wel dat er een proces van interpretatie en integratie heeft plaatsgevonden. Dit is een voorbeeld van een onderdeel in het onderzoek waar de dimensies van Park (2010) meer duidelijkheid zouden kunnen geven. In het geval van het aanpassen van de levensdoelen is er sprake van accommodatie, wat een onderdeel is van het proces van betekenisgeven. Door de dimensies van Park te gebruiken wordt er meer duidelijk over het proces en de dynamiek van betekenis geven, wat een waardevolle toevoeging kan zijn op de filosofische-theologische benadering die in dit onderzoek wordt gebruikt.

In sommige gevallen waren de levensgebeurtenissen die leidde tot het dak- en thuisloos worden ingrijpender dan het dak- en thuisloos worden zelf. In die gevallen was het ook problematischer om vast te stellen of het dak- en thuisloos worden een ervaring van contingentie is. De respondenten gaven zelf aan dat die gebeurtenis niet zo belangrijk was in vergelijking met andere levensgebeurtenissen. Bij deze respondenten is er vaak nog maar een beperkt interpretatie- en integratieproces rondom het dak- en thuisloos worden en lijken er eerst andere levensgebeurtenissen nog geïnterpreteerd en geïntegreerd moeten worden.

Interpretatie en integratie

Een opvallende bevinding is dat bij de interpretatie van het dak- en thuisloos worden er door de respondenten vaak onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende aspecten van de gebeurtenis. Er was een verschil tussen het precieze moment waarop de jongeren uit huis gingen, werden gezet of gehaald, en wat daarna kwam, het verblijf in de noodopvang. Vaak wordt het moment zelf nog steeds als negatief gezien door de respondenten, maar het effect van de gebeurtenis en het proces wat plaatsvond op de noodopvang wordt al positief gezien. Dit komt overeen met de bevindingen van Toolis & Hammack (2015) en Bender et al. (2007). De jongeren zijn in staat om de negatieve ervaring om te zetten in iets positiefs, ze vertellen een verhaal van verlossing. Veel van hen gaven aan dat het hen heeft gemaakt tot wie ze zijn. Voor een aantal betekende het de vrijheid om zelf het heft in handen te nemen, of in andere woorden 'agency' te hebben. Het hebben van 'agency' betekent echter niet altijd dat ze zelf een actieve rol hadden gespeeld in het dak- en thuisloos worden of de effecten ervan. Ook hier verschilt het per aspect hoe de respondenten naar hun rol in de gebeurtenis kijken. Er lijkt geen verband te zijn tussen een negatieve of positieve interpretatie en de rol van de respondent in de gebeurtenis.

Een onderdeel van de positieve interpretatie zijn de levenslessen die de respondenten hebben geleerd door de levensgebeurtenis heen. De levenslessen zijn prominent aanwezig in de verhalen van de respondenten. Het gaat vaak om diepe inzichten in het leven, zichzelf en hoe ze zichzelf willen bewegen in de wereld. Het is dan ook de moeite waard om hier in toekomstig onderzoek meer aandacht aan te besteden om zo meer inzicht te krijgen in het interpretatie proces en leerproces van de dak- en thuisloze jongeren. Zoals wel duidelijk wordt uit het bovenstaande is voor het grootste deel van de respondenten het dak- en thuisloos worden een existentiële gebeurtenis, het heeft invloed gehad "op zijn gehele bestaan in tijd en levensruimte" (Kruizinga, 2015, pp. 219 & Scherer-Rath 2012). Bij drie van de respondenten werd er (deels) een spirituele dimensie toegekend aan de gebeurtenis. Dit had in deze twee gevallen met name te maken met de positieve effecten van het dak- en thuisloos worden waarin ze een duidelijke rol van een hogere macht zagen. Dit lijkt samen te hangen met de modus waarin de respondenten zitten, ontvangen, waarvan een kenmerk ik dat er ruimte is voor het transcendente.

Afhankelijk van de modus van het integratieproces is er meer of minder duidelijkheid over hoe de jongere de levensgebeurtenis interpreteert. Wanneer de jongere in de modi van ontkennen of erkennen zit, is er met name geen duidelijkheid over de dimensie waarin het dak- en thuisloos worden kon worden geplaatst. Dit komt overeen met het idee dat in deze fases of helemaal geen sprake is van interpretatie en integratie of dat dit nog beperkt is. Bij de respondenten waar dit het geval is, was er

sprake van levensgebeurtenissen die te maken hadden mishandeling en/of seksueel misbruik die voorafgingen aan het dak- en thuisloos worden. Deze respondenten leken het dak- en thuisloos worden minder belangrijk te vinden dan de andere levensgebeurtenissen die ze hadden meegemaakt. Wellicht heeft dit een effect op het interpretatie- en integratieproces. Dit zou impliceren dat er bij veel verschillende contingente levensgebeurtenissen die achter elkaar gebeuren er bewust of onbewust een keuze wordt gemaakt door de jongere welke levensgebeurtenis belangrijker is. Dit zou op zijn beurt dat weer effect hebben op het interpretatie- en integratieproces, waarbij de belangrijkste levensgebeurtenissen eerst geïnterpreteerd en geïntegreerd moeten worden voordat er aandacht kan worden besteed aan de gebeurtenissen die als minder belangrijk worden beschouwd, maar wel ervaringen van contingentie zijn. Toekomstig onderzoek naar het effect van de levensgebeurtenissen die voorafgaan aan dak- en thuisloosheid en het interpretatie- en integratieproces daarvan, zou hier meer licht op kunnen werpen.

Waar ook uitgebreider naar kan worden gekeken is het verschil in interpretatie en integratie na verloop van tijd. Zo lijkt het interpretatie- en integratieproces van de voormalig dak- en thuisloze respondent al verder te zijn dan de andere respondenten. Met haar zijn er nog twee respondenten die in de 'Ontvangen' modus zitten van het integratieproces, beide respondenten verblijven al voor een langere tijd op de noodopvang. Wellicht is er een verband tussen de afstand in tijd van de levensgebeurtenis, en de manier waarop deze wordt geïnterpreteerd en geïntegreerd. Of meer afstand tot de levensgebeurtenis betekent dat de gebeurtenis beter wordt geïntegreerd en positiever wordt geïnterpreteerd in het levensverhaal is de vraag. Maar dat de verhalen veranderen door de tijd heen, zoals naar voren komt in de principes van McAdams (2008), is onvermijdelijk. In toekomstig onderzoek is het interessant om dezelfde jongeren opnieuw te interviewen, om te zien hoever hun integratieproces op dat moment is, en of ze anders kijken naar de ervaring van het dak- en thuisloos worden. Geven ze het nu een andere betekenis? Ook het interviewen van jongeren in verschillende fases tijdens of na dak- en thuisloosheid zou een licht kunnen werpen op de verschillen in interpretatie en integratie.

Onderzoek

In dit onderzoek wordt er volledig uitgegaan van één theorie, binnen de narratieve benadering wat op zijn beurt ook maar één van de vele manieren is om te kijken naar de persoonlijke identiteit en levensgebeurtenissen. Het is gebaseerd op de notie dat de jongeren narratieve wezens zijn die hun identiteit vormen door middel van het vertellen van hun levensverhaal. Zoals gezegd is er ook kritiek op deze benadering, en zijn er nog vele andere manieren om naar dak- en thuisloosheid onder jongeren te kijken. Voor de beperking tot één benadering binnen dit onderzoek is bewust gekozen. In het literatuuronderzoek is een eventuele combinatie van de filosofische-religieuze benadering van Hartog et al. en Kruizinga en de meaning-focused coping dimensies van Park verkent. Er is voor gekozen om dit niet toe te passen in dit onderzoek omdat de manier waarop er betekenis wordt gegeven niet de focus was van dit onderzoek. Het ging in dit onderzoek om de betekenis die er wordt gegeven aan de ervaring van dak- en thuisloos worden. Echter geeft het toepassen van deze specifieke theorie in onderzoek naar dak- en thuisloosheid de mogelijkheid om de jongeren hun eigen verhaal te laten vertellen en duidelijk te maken hoe ze aankijken tegen het dak- en thuisloos worden en wat voor impact het heeft gehad op hun leven. De jongeren zijn niet simpelweg het onderzoeksobject, maar wat ze te zeggen hebben telt. Het geeft de mogelijkheid om de ervaring meer te duiden vanuit het perspectief van de jongeren.

In dit onderzoek wordt er dan ook helemaal uit gegaan van de verhalen die de respondenten vertellen. Hierbij is niet gekeken naar of iets waar is of niet, maar naar hoe de respondent erover vertelt. Natuurlijk zijn de verhalen van de respondenten onderhevig aan allerlei factoren. Zoals McAdams aangeeft in zijn principes zijn herinneringen vaak onstabiel, niet correct en veranderen ze wanneer er iets verandert in het leven van de verteller (2008, pp.246). Daarnaast is er sprake van invloed van de culturele context waarin de verhalen worden verteld. Er is weinig aandacht besteed aan de factoren

die invloed hebben op de verhalen van de respondenten omdat het niet relevant is voor dit onderzoek en het bijna onmogelijk is om al deze invloeden in kaart te brengen. In dit onderzoek wordt gekeken naar wat de jongeren te zeggen hebben over hun leven en de ervaring van dak- en thuisloos worden en staat hun interpretatie centraal.

Ten slotte is het belangrijk om nog te benoemen dat de groep respondenten die is geïnterviewd voor dit onderzoek in zekere zin niet representatief waren voor de doelgroep. De meerderheid van de respondenten is vrouw, terwijl de statistieken laten zien dat de meeste dak- en thuisloze jongeren man zijn. Daarnaast verbleven de meeste respondenten op de noodopvang in Den Haag, en waren er geen 'bankhoppers' of jongeren die op straat slapen onder de respondenten. Zeker deze laatste twee groepen worden matig tot niet meegenomen in wetenschappelijk onderzoek. Juist hun ervaringen kunnen weer een nieuw licht werpen op het dak- en thuisloos worden en het is dan ook de moeite waard om meer aandacht te besteden aan deze jongeren als geestelijk verzorgers.

Conclusie

Concluderend, dak- en thuisloos worden lijkt zeker een ervaring van contingentie te zijn voor veel van de respondenten in dit onderzoek. Als er wordt gekeken naar de impact die het heeft op de levens van de respondenten zou dit geen onvoorziene conclusie zijn. Echter is het moeilijk om dit vast te stellen op basis van het conflict met ultieme levensdoelen. De levensdoelen worden door de jongeren aangepast naar aanleiding van wat ze meemaken en hun interpretatie hiervan. Uiteraard wijst het wijzigen van de levensdoelen ook op een interpretatie- en integratieproces. Daarnaast laat het veranderen van de ultieme levensdoelen zien dat er sprake is van een groot vermogen om zich voortdurend aan te passen, (contingente) levensgebeurtenissen een plek te geven in het levensverhaal en er lessen uit te trekken.

Dit onderzoek laat op een beperkte schaal al zien dat er een grote diversiteit bestaat in de interpretatie van het dak- en thuisloos worden. Wel wordt in dit onderzoek bevestigd dat de dak- en thuisloze jongeren in staat zijn om de effecten van het dak- en thuisloos zijn en worden positief te interpreteren. Ze zien het als een ervaring die hen heeft gevormd tot wie ze nu zijn. Opnieuw wordt hun veerkracht en flexibiliteit bevestigd. Bij deze doelgroep is het nochtans niet altijd het geval dat er meteen een interpretatie en integratieproces start na een ervaring van contingentie. Vaak zijn er te veel ervaringen van contingentie na elkaar en lijkt het proces helemaal niet te starten. De theologische-fenomenologische benadering gaat er echter wel vanuit dat dit proces meteen start bij een ervaring van contingentie. Het is dan ook de moeite waard om deze groep mensen verder te onderzoeken om te zien of er inderdaad geen sprake is van een interpretatie- en integratieproces ondanks dat er sprake is van een ervaring van contingentie, en waar dit mee te maken heeft.

En wat betekent dit onderzoek voor het vak geestelijke verzorging? Allereerst geeft het inzicht in het proces van betekenisgeven bij deze doelgroep. Tegelijkertijd laat het zien hoe de geestelijk verzorger verschillende instrumenten kan inzetten om het interpretatie- en integratieproces te bespreken en het benodigde inzicht te verkrijgen. Dit is zowel waardevol voor het werkveld als voor de wetenschap. Inzicht in dit het proces van betekenisgeven kan geestelijk verzorgers ondersteunen bij het aansluiten bij deze doelgroep en de geschikte hulp te bieden in dit proces. Op dit moment is dat inzicht nog maar beperkt omdat er tot nu toe weinig onderzoek is gedaan naar de ervaring van dak- en thuisloze jongeren. Binnen de hulpverlening, maar ook in wetenschappelijk onderzoek kan geestelijke verzorging hier een belangrijke rol innemen en een hiaat opvullen die er op dit moment nog is.

Binnen de hulpverlening betekent dit dat er door het inzetten van een geestelijk verzorger meer aandacht komt voor het levensverhaal van de dak- en thuisloze jongeren en welke plek ze de contingente levensgebeurtenissen geven in hun levensverhaal. Dit is van belang omdat het de mogelijkheid geeft aan de jongeren om hier zelf ook tijd en aandacht aan te besteden en bewust te worden van hun proces. Dit kan helpend zijn in hun weg naar herstel en opbouwen van hun leven aangezien het goed integreren van ervaringen van contingentie een positief effect kan hebben op kwaliteit van leven en welzijn (Hartog et al. 2017 & McAdams, 2006, pp. 210; Kok 2021).

Maar bovenal laat dit onderzoek zien dat dak- en thuisloze jongeren meer aandacht en onderzoek verdienen. Onderzoek dat niet alleen kijkt naar hun problematiek en de risicofactoren, maar onderzoek dat kijkt naar hun eigen ervaring, de lessen die ze meenemen en de mensen die ze zijn geworden door hun ervaringen heen. Dit is niet alleen inspirerend, het geeft ook meer inzicht in hoe we als samenleving en specifiek als hulpverleners en geestelijk verzorgers deze groep beter kunnen ondersteunen in de situatie waar ze zich in bevinden.

Bronnen

- Altena, A. M., Beijersbergen, M. D., Vermunt, J. K., & Wolf, J. R. (2018). Subgroups of Dutch homeless young adults based on risk- and protective factors for quality of life: Results of a latent class analysis. *Health & Social Care in the Community*, 26(4), e587–e597. <https://doi.org/10.1111/hsc.12578>
- Bender, K., Thompson, S. J., McManus, H., Lantry, J., & Flynn, P. M. (2007b). Capacity for Survival: Exploring Strengths of Homeless Street Youth. *Child and Youth Care Forum*, 36(1), 25–42. <https://doi.org/10.1007/s10566-006-9029-4>
- Bergen, A van., Van der Meer, E., Van Doeveren, Y., Smit, R., Reinking, D., Muis, L., Van der Leer, M., Kolen, M., Oepkes, N., & Vleems, R. (2010, maart). *Zorg voor sociaal kwetsbaren*. Gemeente Utrecht. <https://www.utrecht.nl/gggd>
- Brand, J. van den, Hermans, C., Scherer-Rath, M., & Verschuren, P. (2013). An instrument for reconstructing interpretation in life stories. In R. Ganzevoort & M. De Haardt (Reds.), *Religious stories we live by: Narrative approaches in theology and religious studies* (pp. 169–180). Proquest Ebook Cenral <https://ebookcentral-proquest-com.ru.idm.oclc.org>.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019, 23 augustus). *Aantal daklozen sinds 2009 meer dan verdubbeld*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/34/aantal-daklozen-sinds-2009-meer-dan-verdubbeld>
- European Union. (2014). *Study on Mobility, Migration and Destitution in the European Union*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2767/30114>
- Frijda, N. H. (2007). *The Laws of Emotion*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Ganzevoort, R. (2006). Barsten in de levensloop: Narratieve identiteit, canonieke verhalen en traumatisering. In L. J. M. C. Dohmen & F. Lange (Reds.), *Moderne levens lopen niet vanzelf* (pp. 88–102). Amsterdam: Humanistic University Press (SWP). http://www.ruardganzevoort.nl/pdf/2006_Barsten_in_de_levensloop.pdf
- Hartog, I., Scherer-Rath, M., Kruizinga, R., Netjes, J., Henriques, J., & Nieuwkerk, P. et al. (2017). Narrative meaning making and integration: Toward a better understanding of the way falling ill influences quality of life. *Journal Of Health Psychology*, 25(6), 738-754. doi: 10.1177/1359105317731823
- Kok, N. (2021). *Dakloos maar niet verhaalloos, Interpretatie en integratie van belangrijke levensgebeurtenissen bij dak- en thuisloze jongeren*. [Ongepubliceerde paper]. Radboud Universiteit Nijmegen.
- Konopka, A., Hermans, H. J. M., & Gonçalves, M. M. (2018). *Handbook of Dialogical Self Theory and Psychotherapy*. Taylor & Francis.
- KPMG. (2021, juni). *Rapportage – Monitor dak- en thuisloosheid: Stand van zaken over de tweede helft van 2020*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. <https://open.overheid.nl/repository/ronl-039f524a-985d-417e-b6b5-24f5444d9dab/1/pdf/monitor-dak-en-thuisloosheid.pdf>

- Kruizinga, R. (2015). Het LISA-model: Gestructureerde gesprekken over ervaringen van contingentie en ultieme levensdoelen. *Psyche En Geloof*, 26(4), 215-226.
- Kruizinga, R., Hartog, I. D., Scherer-Rath, M., Schilderman, H., & Laarhoven, van L. H. (2017). Modes of relating to contingency: an exploration of experiences in advanced cancer patients. *Palliative & Supportive Care*, 15(4), 444–453. <https://doi.org/10.1017/S1478951516000936>
- McAdams, D.P. (2011). Narrative Identity. In: Schwartz, S., Luyckx, K., Vignoles, V. (eds) *Handbook of Identity Theory and Research*. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7988-9_5
- McAdams, D. P. (2008). Personal narratives and the life story. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 242–262). The Guilford Press.
- McAdams, D. P. (1985). *Power, intimacy, and the life story: Personological inquiries into identity*. Dorsey Press
- McAdams, D. P. & Pals, J. L. (2006). A New Big Five. *American Psychologist*, 61(3), 204–217.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2019, maart). *Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren 2019–2021*. <https://open.overheid.nl/repository/ronl-ee5b7a4a-988e-4de6-b959-08228c914acb/1/pdf/actieprogramma-dak-en-thuisloze-jongeren-2019-2021.pdf>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2011, februari). *Zwerfjongeren in Nederland: een heldere definitie*. Rijksoverheid. <https://docplayer.nl/8761879-Zwerfjongeren-in-nederland-een-heldere-definitie.html>
- Moran, D. (2016). The Personal Self in the Phenomenological Tradition. In R. Winkler (Red.), *Identity and Difference: Contemporary Debates on the Self* (pp. 3–36). Palgrave Macmillan.
- Movisie & SZN. (2020, maart). *Feiten en cijfers dak- en thuisloze jongeren in Nederland*. Movisie. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2020-03/Feiten-cijfers-dak-thuisloze-jongeren-Nederland.pdf>
- Netwerk Kwalitatief Onderzoek AMC – UvA (2002). *Richtlijnen voor kwaliteitsborging in gezondheids(zorg)onderzoek: Kwalitatief Onderzoek*. Amsterdam: AmCOGG.
- Neuman, W. L. (2014). *Social research methods: Quantitative and qualitative approaches* (Vol. 13). Boston: Allyn and Bacon.
- Park, C. L. (2010). Making Sense of the Meaning Literature. *Psychological Bulletin*, 136 (2), 257-301.
- Pieper, J. (2019). Contingency and Meaning-Focused Coping. *Journal of Empirical Theology*, 32(2), 281–298. <https://doi.org/10.1163/15709256-12341395>
- Radboud Universiteit (z.d.). Handleiding en naslagwerk voor het Life InSight Applicatie project (LISA-project).
- Regenmortel, T., Demeyer, B., Vandenbempt, K., & Damme, B. (2006). *Zonder (t)huis: Sociale bibliografieën van thuislozen getoetst aan de institutionele en maatschappelijke realiteit*. HIVA & Lannoo Uitgeverij.

- Scherer-Rath, M. (2013a). Ervaring van contingentie en spirituele zorg. *Psyche En Geloof*, 24(3), 184-195.
- Scherer-Rath, M. (2013b). Narrative Reconstruction as creative contingency. In R. Ganzevoort & M. De Haardt (Reds.), *Religious stories we live by : Narrative approaches in theology and religious studies* (pp. 131–142). Proquest Ebook Cenral <https://ebookcentral-proquest-com.ru.idm.oclc.org>.
- Scherer-Rath, M., Van den Brand, J., Van Straten, C., Modderkolk, L., Terlouw, C., & Hoencamp, E. (2012). Experience of Contingency and Congruent Interpretation of Life Events in Clinical Psychiatric Settings: A Qualitative Pilot Study. *Journal of Empirical Theology*, 25(2), 127–152. <https://doi.org/10.1163/15709256-12341242>
- Smith, B., & Sparkes, A. C. (2006). Narrative inquiry in psychology: exploring the tensions within. *Qualitative Research in Psychology*, 3(3), 169–192. <https://doi.org/10.1191/1478088706qrp068oa>
- Snoek, A., Van der Poel, A., & Van Mheen, D. (2008, januari). *Ontwikkeling en toetsing van cliëntprofielen ter bevordering van doorstroom in de maatschappelijke opvang*. IVO. <https://www.researchgate.net/publication/257706153>
- Squire, C., Davis, M., Esin, C., Andrews, M., Harrison, B., Hydén, L., & Hydén, M. (2014). Challenges in narrative research. In *What is Narrative Research?* (The 'What is?' Research Methods Series, pp. 95–114). New York: Bloomsbury Academic. Retrieved June 24, 2022, from <http://dx.doi.org/10.5040/9781472545220.ch-006>
- Tennen, H. (2007). Coping. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Reds.), *Encyclopedia of Social Psychology* (pp. 191–193). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412956253.n115>
- Toolis, E. E., & Hammack, P. L. (2015). The lived experience of homeless youth: A narrative approach. *Qualitative Psychology*, 2(1), 50–68. <https://doi.org/10.1037/qup0000019>
- Vandorpe, L. (2017). *Persoonlijke Identiteit en Galen Strawsons Kritiek op de Narratieve Identiteitsthese*. Universiteit Gent. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/376/005/RUG01-002376005_2017_0001_AC.pdf
- Vassilieva, J., 2016. *Narrative Psychology. Identity, Transformation and Ethics..* Clayton: Palgrave Macmillan.
- Visser, A., De Groot, N., & Emmen, M. (2019, november). *Wat werkt bij de aanpak van dak- en thuisloosheid onder jongeren*. Movisie. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2019-11/Wat-werkt-bij-de-aanpak-van-dak-en-thuisloosheid-onder-jongeren.pdf>

Bijlage 1: Vragenlijst

Vragenlijst 1. Achtergrond respondent

Geloof je in een religieuze of hogere werkelijkheid?

Geloof je dat deze religieuze of spirituele werkelijkheid uw leven beïnvloedt?

Hoe zou je jezelf noemen?

- ☐ Christelijk
- ☐ Protestant
- ☐ Katholiek
- ☐ Moslim
- ☐ een niet godsdienstige levensovertuiging
- ☐ Anders te weten.....

Ik zou graag willen weten hoe je je levensovertuiging in praktijk brengt. Wat doe je of hoe wordt je levensovertuiging zichtbaar?

Vragenlijst 2

Verleden (problematiek rondom dak- en thuisloos worden).

- Wil je een levenslijn tekenen waarop je hoogte- en dieptepunten van je leven aangeeft?
- Wilt u bij elk van de hoogte- en dieptepunten met een trefwoord aangeven wat er is gebeurd?
- Wat vindt u de drie belangrijkste gebeurtenissen?
- Wat maakte het tot een hoogte- of dieptepunt?
- Wat maakt dit de belangrijkste gebeurtenissen?
- Kwam de gebeurtenis verwacht of onverwacht?
- Wat maakte het tot een verwachte of onverwachte gebeurtenis?
- Wat maakt dat het dak- en thuisloos worden er wel/niet op staat?

Gebeurtenissen

- Welke emotie riep deze gebeurtenis bij u op?
- Wat maakte dat u zich zo voelde?
- Wie of wat was of is er volgens u verantwoordelijk voor dat de gebeurtenis in uw leven heeft plaatsgevonden? Bent u dat of iemand anders? Kunt u dit uitleggen?
→ Situationeel, existentieel, spiritueel

Toekomst

- Als u aan de toekomst denkt waar verlangt u dan naar?
- Zijn er bepaalde dingen die u in de toekomst wilt gaan doen? Hebt u bepaalde voornemens of plannen?
 - Hoe bent u hierop gekomen? Waarom vindt u juist dit/deze dingen belangrijk?
 - Als u aan de toekomst denkt, welke emotie roept dat bij u op?
 - Wat maakt het dat u zich zo voelt?
 - Is er voor uzelf ook een toekomst na dit leven? Kunt u vertellen hoe u dat ziet?

Doelen

- Als je zo terugdenkt aan alles wat we hebben besproken, want zijn dan je belangrijkste levensdoelen
Of:
 - 'wat is je leven op dit moment belangrijk? Of: 'welke doelen wil je in je leven bereiken?'
 - En wat helpt je of houdt je tegen om deze doelen te bereiken?
 - Waarom vindt u dit levensdoel zo belangrijk?
 - Hoe lang streeft u dit doel al na?
 - Is het sinds die periode altijd even belangrijk geweest of wisselde dat?
 - Zou u voor dit doel een alternatief kunnen bedenken dat even belangrijk is?
 - Waar verlangt u naar dat u dit tot doel heeft gekozen?
 - Hoe ga je dit doel bereiken?
 - Heeft dit doel voor u op de een of andere wijze te maken met een hogere werkelijkheid?
 - Er zijn mensen die beweren dat hun levensdoelen al vooraf zijn bepaald. Hoe denkt u daarover?

Bijlage 2: Overzicht codes en groepen

Name	Groundedness	Groups
Aan doelen gewerkt	3	Doelen
Anderen helpen	1	Doelen
Doel voor ogen	1	Doelen
Doelen	1	Doelen
Doelen bereiken	1	Doelen
Doelen geholpen	1	Doelen
Doelen onderdeel van Islam	4	Doelen
Doelen over tijd verandert	1	Doelen
Doelen zelf gesteld	1	Doelen
Dromen waarmaken	1	Doelen
Goede basis	5	Doelen
Helpt graag mensen	1	Doelen
Inkomsten	1	Doelen
Mensen helpen	1	Doelen
Moeder en oom trots maken	1	Doelen
Moeder, oma en oom trots maken	1	Doelen
Verandering	1	Doelen
Vind mensen helpen leuk	1	Doelen
Werk	1	Doelen
Wil actrice worden	1	Doelen
Wil andere dakloze jongeren helpen	1	Doelen
Wil andere mensen helpen	1	Doelen
Wil balans vinden in omgang met ouders	1	Doelen
Wil band met familie behouden	3	Doelen
Wil BBL opleiding afmaken	1	Doelen
Wil beter contact met ouders	1	Doelen
Wil bij haar broertje en zusje zijn	1	Doelen
Wil bij mensen zijn van wie ze houdt	1	Doelen
Wil blijven werken met jongeren	2	Doelen
Wil CV uitbreiden	1	Doelen
Wil dat het met iedereen goed gaat	1	Doelen
Wil denkwijze veranderen	2	Doelen
Wil diploma's halen	1	Doelen
Wil doelen bereiken	1	Doelen
Wil doorgroeien	1	Doelen
Wil doorstromen naar zelfstandige plek	1	Doelen
Wil echte onafhankelijkheid	4	Doelen
Wil een auto	1	Doelen
Wil een bijbaan	1	Doelen
Wil een diploma	1	Doelen
Wil een eigen woning	2	Doelen
Wil een goede baan	3	Doelen
Wil een huis	1	Doelen
Wil een huis kopen	1	Doelen
Wil een rijbewijs	5	Doelen

Wil eigen bedrijfje	1	Doelen
Wil eigen plek	1	Doelen
Wil eigen woning	2	Doelen
Wil financieel stabiel zijn	2	Doelen
Wil geen druk rondom geloof voelen	1	Doelen
Wil gelukkig zijn	1	Doelen
Wil genieten	1	Doelen
Wil gewoon met moeder kunnen praten	1	Doelen
Wil gezond leven	2	Doelen
Wil gezond zijn	1	Doelen
Wil goed voor zoontje zorgen	1	Doelen
Wil goede baan vinden	1	Doelen
Wil goede connecties	1	Doelen
Wil goede mensen kunnen onderscheiden	1	Doelen
Wil goede mensen om zich heen	1	Doelen
Wil HBO social work gaan doen	1	Doelen
Wil in een rustige stad op een woonboot wonen	1	Doelen
Wil kinderen	2	Doelen
Wil kinderen in goed omgeving laten opgroeien	1	Doelen
Wil MBO2 diploma halen	1	Doelen
Wil meer dan kan	1	Doelen
Wil meer groeien	1	Doelen
Wil mensen helpen	2	Doelen
Wil mensen helpen in zelfde situatie	1	Doelen
Wil mensen met goede intenties om zich heen	4	Doelen
Wil met broertje en zusje op vakantie	1	Doelen
Wil met jongeren werken	2	Doelen
Wil met moslim trouwen	1	Doelen
Wil nee kunnen zeggen	1	Doelen
Wil niet bang zijn om te leren en ontdekken	1	Doelen
Wil niet kwijtraken wat ze heeft geleerd	1	Doelen
Wil niet trouwen	1	Doelen
Wil niveau 2 halen	4	Doelen
Wil om hulp vragen	2	Doelen
Wil op 50ste met pensioen en op vakantie	1	Doelen
Wil op vakantie naar Curaçao	2	Doelen
Wil op wereldreis	6	Doelen
Wil opleiding afmaken	3	Doelen
Wil pedagogisch medewerker worden	2	Doelen
Wil positiviteit laten doorstromen	1	Doelen
Wil Psychologie studeren	1	Doelen
Wil rust	1	Doelen
Wil rust en geluk vinden	1	Doelen
Wil schuldenvrij zijn	1	Doelen
Wil sparen	3	Doelen
Wil sparen voor rijbewijs	1	Doelen
Wil sterven oma niet geloven	1	Doelen
Wil stoppen met blowen	2	Doelen
Wil studeren	3	Doelen
Wil studie afmaken	2	Doelen
Wil terecht kunnen bij familie	1	Doelen

Wil terug naar Suriname	1	Doelen
Wil trouwen met iemand van wie ze nu houdt	1	Doelen
Wil uit de doos komen	2	Doelen
Wil van zichzelf houden	2	Doelen
Wil veel reizen	1	Doelen
Wil verdiepen in islam	3	Doelen
Wil verpleegkundige worden	3	Doelen
Wil vertrouwen op gevoel	1	Doelen
Wil vertrouwen terugkrijgen	3	Doelen
Wil vertrouwensband met zoontje	3	Doelen
Wil voor broertje en zusje zorgen	1	Doelen
Wil voorkomen zoontje zelfde meemaakt	1	Doelen
Wil vrede delen met anderen	1	Doelen
Wil vrede met zichzelf	1	Doelen
Wil wat assertiever worden	1	Doelen
Wil wel maar kan niet	1	Doelen
Wil werken	1	Doelen
Wil zich focussen op studie	1	Doelen
Wil zich niet onveilig voelen	1	Doelen
Wil zich veilig voelen	1	Doelen
Wil zichzelf blijven	1	Doelen
Wil zichzelf laten zien	1	Doelen
Wil zoontje goed opvoeden	3	Doelen
Wil zoontje goede dingen leren	1	Doelen
Alle kansen pakken	2	Doelen, Levenslessen
Agressiviteit	1	Emoties
Alle emoties door elkaar	1	Emoties
Alleen zijn	2	Emoties
Angst	4	Emoties
Angst voor de toekomst	1	Emoties
Bang	4	Emoties
Bang voor aanwezigheid overleden oom	1	Emoties
Beter in haar vel	1	Emoties
Blij	8	Emoties
Blij en boos	1	Emoties
Blij met mogelijkheid zelf dingen regelen	1	Emoties
Blijdschap	4	Emoties
Blijdschap m.b.t. toekomst	2	Emoties
Boos	2	Emoties
Boos op God	1	Emoties
Boosheid	3	Emoties
Dankbaar	5	Emoties
Depressie en stress	1	Emoties
Down	2	Emoties
Down zijn	1	Emoties
Effect van emoties	1	Emoties
Emoties bij zichzelf houden	1	Emoties
Emoties controleren	2	Emoties
Emoties kosten energie	1	Emoties
Emoties uitzetten	1	Emoties
Frustratie	1	Emoties

Gaat niet in op emoties	1	Emoties
Geen hoop meer hebben	1	Emoties
Geen pijn meer	1	Emoties
Geen spijt	1	Emoties
Missen	1	Emoties
Niet over emoties nagedacht	1	Emoties
Niet verdrietig of blij	1	Emoties
Pijn	3	Emoties
Schuldgevoel	4	Emoties
Spanning en vrolijk	1	Emoties
Verdriet	6	Emoties
Verdrietig	3	Emoties
Verlangen naar moeder	1	Emoties
Verlies	1	Emoties
Voel me beter	2	Emoties
Zelfmoord gedachten	1	Emoties
Zelfmoordgedachten uitzetten	1	Emoties
Geen hoop meer op hulp	1	Emoties, Levenslessen
Geluk vinden in kansen	1	Emoties, Levenslessen
Geschrokken onverwacht overlijden oom	1	Emoties, Verwachting
Shock onverwacht overlijden oma	1	Emoties, Verwachting
Aandacht en liefde gemist	1	Levensgebeurtenissen
Aangehouden voor hennepkwekerij	3	Levensgebeurtenissen
Aangepast gedrag bij vader	2	Levensgebeurtenissen
Aangifte gedaan	1	Levensgebeurtenissen
Abortus	1	Levensgebeurtenissen
Actie van gezinsleden leiden tot dakloosheid	1	Levensgebeurtenissen
Afleiding	1	Levensgebeurtenissen
Afscheid van vader	1	Levensgebeurtenissen
Ag. Leren kennen	1	Levensgebeurtenissen
Alleen gelaten door ouders	9	Levensgebeurtenissen
Alles aan de kant zetten voor vriend	1	Levensgebeurtenissen
Als een kind	1	Levensgebeurtenissen
Andere broertje en zusje niet zien opgroeien	1	Levensgebeurtenissen
Andere droom dan ouders	1	Levensgebeurtenissen
Andere plannen	2	Levensgebeurtenissen
Bank hoppen	1	Levensgebeurtenissen
Been gebroken	3	Levensgebeurtenissen
Begeleiders beste vrienden	1	Levensgebeurtenissen
Begin dakloos worden	1	Levensgebeurtenissen
Beginnen met blowen	1	Levensgebeurtenissen
Begonnen met therapie	1	Levensgebeurtenissen
Belangrijkste persoon verloren	1	Levensgebeurtenissen
Beoordeeld op wie ze was, niet wat ze had meegemaakt	1	Levensgebeurtenissen
Berouw tonen	1	Levensgebeurtenissen
Bespreekt verleden	2	Levensgebeurtenissen
Beste vrienden	1	Levensgebeurtenissen
Betekent veel	1	Levensgebeurtenissen
Bidden	1	Levensgebeurtenissen
Bidden voor moeder	1	Levensgebeurtenissen
Bij Mac werken	1	Levensgebeurtenissen

Bij ouders weggegaan	14	Levensgebeurtenissen
Bij ouders weggegaan/naar noodopvang	4	Levensgebeurtenissen
Bij schoonmoeder wonen	2	Levensgebeurtenissen
Bij tante wonen in NL	9	Levensgebeurtenissen
Bij vriend wonen	4	Levensgebeurtenissen
Bloede ervan op	1	Levensgebeurtenissen
Boek van moeder gevonden	1	Levensgebeurtenissen
Botst met stiefvader	2	Levensgebeurtenissen
Broer helpt	1	Levensgebeurtenissen
Broertje en zusje erbij gekomen	4	Levensgebeurtenissen
Broertje en zusje prioriteit	1	Levensgebeurtenissen
Broertje en zusje steunen	1	Levensgebeurtenissen
Broertje helpt	1	Levensgebeurtenissen
Buiten sluiten	1	Levensgebeurtenissen
Chaos en ruzie	1	Levensgebeurtenissen
Chaos in hoofd	1	Levensgebeurtenissen
Christen	1	Levensgebeurtenissen
Clientondersteuner geworden	1	Levensgebeurtenissen
Collega heeft geholpen	1	Levensgebeurtenissen
Contact met God	2	Levensgebeurtenissen
Contact met vader verbroken	1	Levensgebeurtenissen
Contact met vriendin verbroken	1	Levensgebeurtenissen
Corona	1	Levensgebeurtenissen
Dagbesteding	1	Levensgebeurtenissen
Dakloos	3	Levensgebeurtenissen
Dakloos worden	37	Levensgebeurtenissen
Depressief geweest	1	Levensgebeurtenissen
Diepste dieptepunt	1	Levensgebeurtenissen
Dingen gaan makkelijker	1	Levensgebeurtenissen
Dingen niet doen	1	Levensgebeurtenissen
Docent van zichzelf	1	Levensgebeurtenissen
Door jeugdzorg uit huis geplaatst	1	Levensgebeurtenissen
Door politie meegenomen	1	Levensgebeurtenissen
Doorgroeien	1	Levensgebeurtenissen
Doorstromen	1	Levensgebeurtenissen
Dromen bereiken	4	Levensgebeurtenissen
Druk op relatie	1	Levensgebeurtenissen
Echt alleen	1	Levensgebeurtenissen
Eenzaam	1	Levensgebeurtenissen
Eerste reis naar Amerika	2	Levensgebeurtenissen
Eerste stap naar droom	1	Levensgebeurtenissen
Eigen familie creëren	7	Levensgebeurtenissen
Eigen fouten maken	1	Levensgebeurtenissen
Eigen huis	1	Levensgebeurtenissen
Eigen platform beginnen	1	Levensgebeurtenissen
Eigen werk	1	Levensgebeurtenissen
Eigen woning gevonden	1	Levensgebeurtenissen
Eind maken aan leven	1	Levensgebeurtenissen
Enige die haar echt kennen	1	Levensgebeurtenissen
Epilepsieaanval broer	1	Levensgebeurtenissen
Erg focussen op werk en school	1	Levensgebeurtenissen

Ergens in geloven	1	Levensgebeurtenissen
Ervaringen gebruiken in werk	1	Levensgebeurtenissen
Falen	1	Levensgebeurtenissen
Familie alles gedaan	1	Levensgebeurtenissen
Familie bij elkaar	6	Levensgebeurtenissen
Familie naar politie	1	Levensgebeurtenissen
Familie vader voorkomt verhuizing	1	Levensgebeurtenissen
Focussen op doelen	1	Levensgebeurtenissen
Fysiek fit worden	1	Levensgebeurtenissen
Gaat slecht met ouders	1	Levensgebeurtenissen
Gaat slecht thuis	1	Levensgebeurtenissen
Gaat snel door	1	Levensgebeurtenissen
Geaccepteerd	1	Levensgebeurtenissen
Gebikkeld	1	Levensgebeurtenissen
Geconcentreerd	1	Levensgebeurtenissen
Gedoopt	2	Levensgebeurtenissen
Geeft leven aan verkeerd	1	Levensgebeurtenissen
Geen angst om alleen te staan	1	Levensgebeurtenissen
Geen grip	2	Levensgebeurtenissen
Geen grip op leven	1	Levensgebeurtenissen
Geen tijdslimiet	1	Levensgebeurtenissen
Geïsoleerd leven	1	Levensgebeurtenissen
Geloof in God	1	Levensgebeurtenissen
Gelooft in the universe	1	Levensgebeurtenissen
Geloven in je dromen	1	Levensgebeurtenissen
Gelovig gebleven	1	Levensgebeurtenissen
Gelukkig	2	Levensgebeurtenissen
Genoten	1	Levensgebeurtenissen
Geslaagd voor school	20	Levensgebeurtenissen
Geslagen door vriend	2	Levensgebeurtenissen
Gesprek met collega	1	Levensgebeurtenissen
Gestalkt door ex vader	1	Levensgebeurtenissen
Gestopt met opleiding	1	Levensgebeurtenissen
Gevlucht naar broer en teruggegaan	2	Levensgebeurtenissen
Gevoel kiezen tussen ouders	2	Levensgebeurtenissen
Gewoon gebeurd	1	Levensgebeurtenissen
Gewoon goed	1	Levensgebeurtenissen
Gezakt naar VMBO basis	2	Levensgebeurtenissen
Gezin	1	Levensgebeurtenissen
Gezin andere kant gekozen	1	Levensgebeurtenissen
Gezond	1	Levensgebeurtenissen
Gezondheid afgelopen jaar	19	Levensgebeurtenissen
God bewerkstelligd doelen	1	Levensgebeurtenissen
God gaat moeder beter maken	1	Levensgebeurtenissen
God geen effect op leven	1	Levensgebeurtenissen
God gehoorzamen	2	Levensgebeurtenissen
God test	1	Levensgebeurtenissen
Gods handen	1	Levensgebeurtenissen
Gods plan	4	Levensgebeurtenissen
Goed bezig	1	Levensgebeurtenissen
Goede tijden familie	3	Levensgebeurtenissen

Grenzen aangeven	1	Levensgebeurtenissen
Grenzen leren kennen	1	Levensgebeurtenissen
Groeien in geloof	1	Levensgebeurtenissen
Groeiproces	18	Levensgebeurtenissen
Grootste shock van haar leven	1	Levensgebeurtenissen
Happy family	1	Levensgebeurtenissen
Heeft mij veranderd	1	Levensgebeurtenissen
Heeft thalassemie	1	Levensgebeurtenissen
Hele familie aanwezig	1	Levensgebeurtenissen
Hier en daar verblijven	1	Levensgebeurtenissen
Hiernamaals beslis je zelf	1	Levensgebeurtenissen
Hoofddoek dragen	3	Levensgebeurtenissen
Hoop op veiligheid	1	Levensgebeurtenissen
Hoopt dat het goed gaat	1	Levensgebeurtenissen
Hoopvol terugkijken	1	Levensgebeurtenissen
Houd veel van broertje en zusje	1	Levensgebeurtenissen
Houden van zusje	1	Levensgebeurtenissen
In noodopvang zitten	28	Levensgebeurtenissen
In opvang	1	Levensgebeurtenissen
Invloed geloof in the universe op leven	1	Levensgebeurtenissen
Invloed God op situatie	1	Levensgebeurtenissen
Invloed op doelen	1	Levensgebeurtenissen
Invloed op leven	2	Levensgebeurtenissen
Invloed op ouders	4	Levensgebeurtenissen
Invloed uitoefenen	1	Levensgebeurtenissen
Invloed van hogere macht	2	Levensgebeurtenissen
Invloed van the universe	1	Levensgebeurtenissen
Isolement	1	Levensgebeurtenissen
Je kan niks terugdraaien	1	Levensgebeurtenissen
Jezelf leren kennen	1	Levensgebeurtenissen
Jezelf zijn	1	Levensgebeurtenissen
Jij en medemensen hebben het goed	1	Levensgebeurtenissen
JIT-begeleider	1	Levensgebeurtenissen
Kan dingen niet vertellen aan moeder	2	Levensgebeurtenissen
Kan met vader erover praten	1	Levensgebeurtenissen
Kan niet hele dag weg	1	Levensgebeurtenissen
Kan zelf doelen bereiken	1	Levensgebeurtenissen
Katholiek	1	Levensgebeurtenissen
Kiest voor zichzelf	1	Levensgebeurtenissen
Kiezen voor vriend	15	Levensgebeurtenissen
Kiezen wel wel en wat niet doen	2	Levensgebeurtenissen
Kijk ander naar het leven	1	Levensgebeurtenissen
Kijk veel opener	1	Levensgebeurtenissen
Kijken waar het uitkomt	1	Levensgebeurtenissen
Kijkt hoopvol vooruit	3	Levensgebeurtenissen
Kijkt positiever	1	Levensgebeurtenissen
Kijkt vooruit	1	Levensgebeurtenissen
Klasgenoot pleegt zelfmoord	1	Levensgebeurtenissen
Komt vader tegen op junkieplek	10	Levensgebeurtenissen
Kon met niemand meer praten	2	Levensgebeurtenissen
Kracht en motivatie	1	Levensgebeurtenissen

Kracht eruit gehaald	1	Levensgebeurtenissen
L. gebeurtenis	2	Levensgebeurtenissen
Last neemt God van je af	1	Levensgebeurtenissen
Leren ermee omgaan	1	Levensgebeurtenissen
Lesje geleerd	1	Levensgebeurtenissen
Leuke momenten gemist	1	Levensgebeurtenissen
Leven gered	1	Levensgebeurtenissen
Leven na de dood	1	Levensgebeurtenissen
Leven oppakken	1	Levensgebeurtenissen
Leven toewijden aan zonde	1	Levensgebeurtenissen
Liegen tegen vader	1	Levensgebeurtenissen
Liever bij tante gebleven	1	Levensgebeurtenissen
Lukt beter en makkelijker	1	Levensgebeurtenissen
Mag niet meer naar buiten	1	Levensgebeurtenissen
Manifesteren	1	Levensgebeurtenissen
MAVO diploma gehaald	1	Levensgebeurtenissen
Meegenomen naar hotel	3	Levensgebeurtenissen
Meer in balans	1	Levensgebeurtenissen
Meer rust	1	Levensgebeurtenissen
Meer verwacht	1	Levensgebeurtenissen
Mensen die echt met me willen zijn	1	Levensgebeurtenissen
Mensen die haar willen helpen	1	Levensgebeurtenissen
Mensen jou respecteren	1	Levensgebeurtenissen
Met A. samen	1	Levensgebeurtenissen
Met geloof bezig	1	Levensgebeurtenissen
Met teleurstellingen omgaan	1	Levensgebeurtenissen
Mindset is anders	1	Levensgebeurtenissen
Misbruik maken	2	Levensgebeurtenissen
Mishandeld	2	Levensgebeurtenissen
Miskraam gehad	1	Levensgebeurtenissen
Mocht zijn wie ze was	1	Levensgebeurtenissen
Moe	1	Levensgebeurtenissen
Moeder begint vragen te stellen	1	Levensgebeurtenissen
Moeder blijft in Algerije	12	Levensgebeurtenissen
Moeder depressief	1	Levensgebeurtenissen
Moeder gelukkiger	2	Levensgebeurtenissen
Moeder geslagen	1	Levensgebeurtenissen
Moeder niet terug naar NL	1	Levensgebeurtenissen
Moeder overleden	4	Levensgebeurtenissen
Moeder reageert positief	1	Levensgebeurtenissen
Moeder wordt ziek	1	Levensgebeurtenissen
Moeder zien opbloeien	1	Levensgebeurtenissen
Moest zichzelf vinden	2	Levensgebeurtenissen
Mooie herinneringen	1	Levensgebeurtenissen
Naar Amerika geweest	1	Levensgebeurtenissen
Naar daklozenloket	1	Levensgebeurtenissen
Naar jongerenwoning	1	Levensgebeurtenissen
Naar Nederland gegaan	1	Levensgebeurtenissen
Naar Nederland vluchten	24	Levensgebeurtenissen
Naar noodopvang	1	Levensgebeurtenissen
Naar school gaan	3	Levensgebeurtenissen

Naar school gegaan	1	Levensgebeurtenissen
Naïviteit	1	Levensgebeurtenissen
Nare ervaring met neef	1	Levensgebeurtenissen
Nederlandse taal leren	1	Levensgebeurtenissen
Niemand vertrouwen	1	Levensgebeurtenissen
Niet door naar NL-elftal	1	Levensgebeurtenissen
Niet een keuze	1	Levensgebeurtenissen
Niet genoeg gekregen van ouders	1	Levensgebeurtenissen
Niet goed uitleg geven	1	Levensgebeurtenissen
Niet kunnen vatten	1	Levensgebeurtenissen
Niet mee eens	1	Levensgebeurtenissen
Niet meer thuis wonen	2	Levensgebeurtenissen
Niet naar universiteit	1	Levensgebeurtenissen
Niet opgeven	2	Levensgebeurtenissen
Niet samen ouders zijn voor haar	1	Levensgebeurtenissen
Niet samen zijn	1	Levensgebeurtenissen
Niet te veel verwachten	1	Levensgebeurtenissen
Niet te vroeg trouwen	1	Levensgebeurtenissen
Niet terug naar stress	1	Levensgebeurtenissen
Niet vaak stress over maand overleven	1	Levensgebeurtenissen
Niet voor jezelf leven	1	Levensgebeurtenissen
Niet vooruitplannen	2	Levensgebeurtenissen
Niet waard	1	Levensgebeurtenissen
Niet zichzelf	1	Levensgebeurtenissen
Niets met God te maken	1	Levensgebeurtenissen
Nieuwe mensen leren kennen	1	Levensgebeurtenissen
Nog dagelijks van invloed	2	Levensgebeurtenissen
Nooit geholpen door familie	1	Levensgebeurtenissen
Nooit opgeven	1	Levensgebeurtenissen
Observeren gedrag vader	1	Levensgebeurtenissen
Officieel dakloos	19	Levensgebeurtenissen
Ogen openen	1	Levensgebeurtenissen
Oma komt	1	Levensgebeurtenissen
Oma overleden	1	Levensgebeurtenissen
Omgedraaid ritme	1	Levensgebeurtenissen
Onbekende situatie	1	Levensgebeurtenissen
Onduidelijkheid	1	Levensgebeurtenissen
Ongehoorzaam zijn	1	Levensgebeurtenissen
Onrecht	2	Levensgebeurtenissen
Onveilig gevoel bij vader	2	Levensgebeurtenissen
Oom overleden	4	Levensgebeurtenissen
Op zich af laten komen	1	Levensgebeurtenissen
Opa overleden	3	Levensgebeurtenissen
Open persoon	1	Levensgebeurtenissen
Openstellen	2	Levensgebeurtenissen
Opgegroeid in getto	1	Levensgebeurtenissen
Opleiding begonnen	1	Levensgebeurtenissen
Opnieuw beginnen	1	Levensgebeurtenissen
Opstapeling gebeurtenissen vormen doelen	1	Levensgebeurtenissen
Ouder gescheiden	5	Levensgebeurtenissen
Ouders bij diploma-uitreiking	4	Levensgebeurtenissen

Ouders dankbaar	2	Levensgebeurtenissen
Ouders gescheiden	4	Levensgebeurtenissen
Ouders nieuwe partners	1	Levensgebeurtenissen
Ouders ruzie	1	Levensgebeurtenissen
Ouders wilde naar Algerije verhuizen	1	Levensgebeurtenissen
Overkomen	2	Levensgebeurtenissen
Overlevingsstand	2	Levensgebeurtenissen
Overlijden moeder door kanker	1	Levensgebeurtenissen
PAJA-onderzoek	1	Levensgebeurtenissen
Pech	1	Levensgebeurtenissen
Politie in hotel	1	Levensgebeurtenissen
Positieve invloed	1	Levensgebeurtenissen
Positieve kracht	1	Levensgebeurtenissen
Positieve toekomst	1	Levensgebeurtenissen
Praktische doelen altijd aanwezig	1	Levensgebeurtenissen
Primaire doelen halen	1	Levensgebeurtenissen
Prioriteiten stellen	2	Levensgebeurtenissen
Problemen	1	Levensgebeurtenissen
Problemen familie	1	Levensgebeurtenissen
Problemen thuis	1	Levensgebeurtenissen
Proces naar dakloosheid	1	Levensgebeurtenissen
Reis naar Praag	1	Levensgebeurtenissen
Relatie met Ag.	20	Levensgebeurtenissen
Religie essentieel doel	1	Levensgebeurtenissen
Rondreizen met camper	2	Levensgebeurtenissen
Rust	1	Levensgebeurtenissen
Rust pakken	1	Levensgebeurtenissen
Schaamte voor familie	1	Levensgebeurtenissen
Scheiding als les (door God gegeven)	1	Levensgebeurtenissen
Scherp zijn	1	Levensgebeurtenissen
School heel belangrijk	1	Levensgebeurtenissen
Schrikt niet snel	1	Levensgebeurtenissen
Self love	1	Levensgebeurtenissen
Situaties waar je niet blij van wordt voorkomen	1	Levensgebeurtenissen
Skills en eigenschappen	1	Levensgebeurtenissen
Slechte keuzes gemaakt	1	Levensgebeurtenissen
Slechte keuzes qua vriendinnen	1	Levensgebeurtenissen
Slechte tijden	1	Levensgebeurtenissen
Sparen is belangrijk	1	Levensgebeurtenissen
Speciale band	1	Levensgebeurtenissen
Spijt	2	Levensgebeurtenissen
Sportdag	1	Levensgebeurtenissen
Staat er alleen voor	3	Levensgebeurtenissen
Stiefvader drinkt	1	Levensgebeurtenissen
Stiefvader wil aanvallen	1	Levensgebeurtenissen
Stiekem inschrijven op uni	1	Levensgebeurtenissen
Stiekem naar school	1	Levensgebeurtenissen
Stoppen met bidden voor oma	1	Levensgebeurtenissen
Straf van Allah	1	Levensgebeurtenissen
Studentenvereniging	11	Levensgebeurtenissen
Sturing	1	Levensgebeurtenissen

Tante helpt haar naar NL	1	Levensgebeurtenissen
Tegenslagen voorkomen	1	Levensgebeurtenissen
Teksten die kracht geven	1	Levensgebeurtenissen
Terug naar huis	2	Levensgebeurtenissen
Teruggezakt van HAVO naar MAVO	1	Levensgebeurtenissen
Test van God	1	Levensgebeurtenissen
Thuisblijven bij vader	1	Levensgebeurtenissen
Thuisloos	1	Levensgebeurtenissen
Tijd met moeder doorbrengen	1	Levensgebeurtenissen
Tijdverspilling	1	Levensgebeurtenissen
Toonden oprechte interesse	1	Levensgebeurtenissen
Touwtjes niet in handen	1	Levensgebeurtenissen
Trauma	1	Levensgebeurtenissen
Traumatisch	2	Levensgebeurtenissen
Trots	3	Levensgebeurtenissen
Twintig jaar worden	3	Levensgebeurtenissen
Uit die wereld gegaan	1	Levensgebeurtenissen
Uit huis gegaan	12	Levensgebeurtenissen
Uit huis gezet	1	Levensgebeurtenissen
Uit isolement gekropen	1	Levensgebeurtenissen
Uit kamer gezet	1	Levensgebeurtenissen
Uitgeschreven	1	Levensgebeurtenissen
Uithuwelijking	2	Levensgebeurtenissen
Uitleggen is moeilijk	1	Levensgebeurtenissen
Universe verantwoordelijk	1	Levensgebeurtenissen
Vader alcoholist	1	Levensgebeurtenissen
Vader gebruikt drugs	1	Levensgebeurtenissen
Vader kijkt raar naar vrouwen	1	Levensgebeurtenissen
Vader krijgt andere vrouw	1	Levensgebeurtenissen
Vader monster geworden	1	Levensgebeurtenissen
Vader naar Europa	2	Levensgebeurtenissen
Vader slikt pillen	1	Levensgebeurtenissen
Vader wil uithuwelijken	1	Levensgebeurtenissen
Vader zegt: trouwen i.p.v. studie	1	Levensgebeurtenissen
Vader zit vast	1	Levensgebeurtenissen
Vakantie in Turkije	1	Levensgebeurtenissen
Vakantie met familie	4	Levensgebeurtenissen
Vaker dingen meegemaakt	1	Levensgebeurtenissen
Vallen en opstaan	1	Levensgebeurtenissen
Van dag tot dag leven	1	Levensgebeurtenissen
Veel ziekenhuizen gezien	1	Levensgebeurtenissen
Veilig	1	Levensgebeurtenissen
Veiligheid	3	Levensgebeurtenissen
Veiligheid en zekerheid	1	Levensgebeurtenissen
Verhuizen naar NL	10	Levensgebeurtenissen
Verhuizen naar Zeeland	1	Levensgebeurtenissen
Verhuizing naar Engeland	2	Levensgebeurtenissen
Verkracht	6	Levensgebeurtenissen
Verloopt soepel	1	Levensgebeurtenissen
Verschillende plekken gewoond	2	Levensgebeurtenissen
Vertrouwen	2	Levensgebeurtenissen

Vertrouwen dat het makkelijker wordt	1	Levensgebeurtenissen
Vluchten	4	Levensgebeurtenissen
Vluchten naar Turkije	3	Levensgebeurtenissen
Voelde goed	1	Levensgebeurtenissen
Voelde zich thuis	1	Levensgebeurtenissen
Voelt je genaaid	1	Levensgebeurtenissen
Voelt zich beperkt	1	Levensgebeurtenissen
Voelt zich niet meer onveilig	1	Levensgebeurtenissen
Volwassen worden	1	Levensgebeurtenissen
Voor de rest van leven	1	Levensgebeurtenissen
Voor veel positieve dingen gezorgd	1	Levensgebeurtenissen
Voorbereiden op overlijden moeder	1	Levensgebeurtenissen
Voorbestemd	4	Levensgebeurtenissen
Vriend praat over ex	1	Levensgebeurtenissen
Vrienden normaal doen	2	Levensgebeurtenissen
Vrienden verteld over gezondheid	1	Levensgebeurtenissen
Vriendin snicht	1	Levensgebeurtenissen
Vrijwilliger bij Straatconsulaat	15	Levensgebeurtenissen
Vrolijk	2	Levensgebeurtenissen
Waterputten in ontwikkelingslanden	1	Levensgebeurtenissen
Weer contact met vader	9	Levensgebeurtenissen
Weer goed gekomen	1	Levensgebeurtenissen
Weer naar de kerk	2	Levensgebeurtenissen
Weet dat ze het kan	1	Levensgebeurtenissen
Weet waar ze heen wil	1	Levensgebeurtenissen
Weg bepaal je zelf	1	Levensgebeurtenissen
Weg bij oma	2	Levensgebeurtenissen
Weg blijven bij slechte mensen	1	Levensgebeurtenissen
Weg kan veranderen	1	Levensgebeurtenissen
Weg van huis	3	Levensgebeurtenissen
Weg van of terug naar Islam	1	Levensgebeurtenissen
Weg van problemen	1	Levensgebeurtenissen
Weg van thuis	1	Levensgebeurtenissen
Werd meer open	1	Levensgebeurtenissen
Werd niet geloofd door ouders	1	Levensgebeurtenissen
Werk als cliëntondersteuner	2	Levensgebeurtenissen
Werken	5	Levensgebeurtenissen
Wilde niet meer leven	2	Levensgebeurtenissen
Wonen in Nederland	1	Levensgebeurtenissen
Woont bij oma	1	Levensgebeurtenissen
Wordt niet beter	1	Levensgebeurtenissen
Zelf actieve rol	1	Levensgebeurtenissen
Zelf dingen in de hand nemen	1	Levensgebeurtenissen
Zelf kunnen opstaan	1	Levensgebeurtenissen
Zelfmoord geen optie	1	Levensgebeurtenissen
Zelfreflectie	1	Levensgebeurtenissen
Zelfvertrouwen	1	Levensgebeurtenissen
Zelfverzekerdheid	1	Levensgebeurtenissen
Zichzelf leren kennen	1	Levensgebeurtenissen
Ziek worden	1	Levensgebeurtenissen
Ziek worden van problemen	1	Levensgebeurtenissen

Zorgen voor zusje	4	Levensgebeurtenissen
Zus heeft zelfde verwijten	1	Levensgebeurtenissen
Zusje geboren	14	Levensgebeurtenissen
Zwaar mishandeld	1	Levensgebeurtenissen
Mensen verliezen	1	Levensgebeurtenissen, Levenslessen
Oma onverwacht ziek	1	Levensgebeurtenissen, Verwachting
Onverwacht overlijden oma	1	Levensgebeurtenissen, Verwachting
Onverwacht overlijden oom	1	Levensgebeurtenissen, Verwachting
Acceptatie	2	Levenslessen
Alleen jezelf hebben	1	Levenslessen
Alles gaat goed komen	1	Levenslessen
Alles is geschreven	1	Levenslessen
Als je het wil, kom je er wel	1	Levenslessen
Andere mensen hebben niks	1	Levenslessen
Betere versie van zichzelf geworden	1	Levenslessen
Bewust zijn van en iets halen uit iedere dag	1	Levenslessen
Brengt haar verder in het leven	1	Levenslessen
Brengt je verder in het leven	1	Levenslessen
Dingen zelf doen	2	Levenslessen
Doen alsof het goed gaat	2	Levenslessen
Doet niks met geloof	1	Levenslessen
Dood staat al geschreven	2	Levenslessen
Doorgaan voor overledenen	1	Levenslessen
Durft zelfstandig te zijn en initiatief te nemen	1	Levenslessen
Eigen belang voor	1	Levenslessen
Eigen mensen kunnen je breken	1	Levenslessen
Familie is belangrijk	1	Levenslessen
Familie is voor altijd	1	Levenslessen
Geen onveilige seks hebben	1	Levenslessen
Geloof oma	1	Levenslessen
Geloofd in God	1	Levenslessen
Geluk voor zich houden	2	Levenslessen
Gevoel jong sterven	1	Levenslessen
Gevonden wat ze wilde doen	1	Levenslessen
Gevormd tot wie ze nu is	1	Levenslessen
God niet schuld geven	1	Levenslessen
Goed kijken met wie je je leven kan bouwen	1	Levenslessen
Goed naar je lichaam luisteren	1	Levenslessen
Goedheid moeder	1	Levenslessen
Groeien door pijn	1	Levenslessen
Haalt inspiratie uit zichzelf	1	Levenslessen
Het leven is niet makkelijk	1	Levenslessen
Iedereen gaat dood op eigen tijd	1	Levenslessen
Iedereen verlaat je	1	Levenslessen
Ik moet het zelf doen	2	Levenslessen
Inzicht in het leven	1	Levenslessen
Inzicht openstellen verkeerde mensen	1	Levenslessen
Inzichten	1	Levenslessen
Kans pakken	3	Levenslessen
Kansen door toeval	1	Levenslessen
Keuze voor zichzelf gemaakt	1	Levenslessen

Keuzes maken	1	Levenslessen
Kleine doelen stellen	2	Levenslessen
Kracht hebben	1	Levenslessen
Laat meer in zichzelf geloven	1	Levenslessen
Lessen geleerd	1	Levenslessen
Leven niet makkelijk	1	Levenslessen
Levenslessen van moeder geleerd	1	Levenslessen
Loslaten	1	Levenslessen
Maakt sterker	1	Levenslessen
Makkelijk mensen achterlaten	1	Levenslessen
Mensen nodig hebben	1	Levenslessen
Moeder deed alles	2	Levenslessen
Moeder zorgt voor haar	1	Levenslessen
Niet alleen bidden voor genezing	1	Levenslessen
Niet bewust moeilijkheid leven	1	Levenslessen
Niet bidden omdat je iets wil	1	Levenslessen
Niet familie de rug toekeren	2	Levenslessen
Niet meer doen wat mensen zeggen	1	Levenslessen
Nooit kiezen voor een vriend	1	Levenslessen
Oma sterk gebleven	1	Levenslessen
Op je zwakst het sterkst	1	Levenslessen
Plannen maken heeft geen zin	1	Levenslessen
Positieve krijg je terug	1	Levenslessen
Serius nemen waarschuwing moeder	1	Levenslessen
Soms beter om alleen te zijn	1	Levenslessen
Sterk blijven	1	Levenslessen
Sterk blijven voor mezelf	1	Levenslessen
Sterker gemaakt	2	Levenslessen
Tegenslagen niet als dieptepunt	1	Levenslessen
Van moeder geleerd	1	Levenslessen
Veranderd als persoon	2	Levenslessen
Verandering zelfbeeld	1	Levenslessen
Verder gaan	2	Levenslessen
Verder gaan met studie	1	Levenslessen
Verdienen beter leven	1	Levenslessen
Verlaten worden	1	Levenslessen
Voor jezelf doen	1	Levenslessen
Voor zichzelf denken	1	Levenslessen
Waar een wil is is een weg	4	Levenslessen
Weet beter wat ze in leven wil	1	Levenslessen
Weglopen van problemen	1	Levenslessen
Zelf dingen regelen	1	Levenslessen
Zelf iets bedenken	1	Levenslessen
'Iets' misschien verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Anderen verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
God heeft invloed op consequenties	1	Verantwoordelijkheid
God verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Lichaam verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Moeder en stiefvader verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Moeder verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Niemand verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid

Ouders verantwoordelijk	3	Verantwoordelijkheid
Rol van God	3	Verantwoordelijkheid
Rol van God bij doelen	1	Verantwoordelijkheid
Rol van hogere macht	9	Verantwoordelijkheid
Rol van hogere macht in toekomst	1	Verantwoordelijkheid
Rol van universe	1	Verantwoordelijkheid
Situatie verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Tijd en dingen meegemaakt verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Trainers verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Vader en God verantwoordelijk	2	Verantwoordelijkheid
Vader en zus vader verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Verantwoordelijker	1	Verantwoordelijkheid
Verantwoordelijkheid leren	2	Verantwoordelijkheid
Vrienden verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Zelf en God verantwoordelijk	1	Verantwoordelijkheid
Zelf en mentor verantwoordelijk	2	Verantwoordelijkheid
Zelf verantwoordelijk	7	Verantwoordelijkheid
Andere verwachtingen	1	Verwachting
Gedeeltelijk onverwachte gebeurtenis	1	Verwachting
Gedeeltelijk verwacht	1	Verwachting
Onverwachte gebeurtenis	27	Verwachting
Verwachte gebeurtenis	5	Verwachting
Wel verwacht uit huis te gaan	1	Verwachting